

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΞΥΝΕΚΔΗΜΟΣ

ΞΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΥΠΟ

ΛΟΓΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

ΞΥΝΤΑ ΞΞΟΜΕΝΟΝ

Ἔτος Α'. Ἐν Ἀθήναις τὴν 31 Ἰανουαρίου 1849. Ἄρ. 3-4.

ΛΟΓΟΣ

τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου

ΑΥΤΟΥΣΤΙΝΟΥ,

ἐπισκόπου Ἰππῶνος, εἰς τὸ, *Πρὸ πάντων δὲ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε μῆτε τὸν οὐρανὸν, μῆτε τὴν γῆν, μῆτε ἄλλο τινα ὄρκον· κ. τ. λ.* (Ἰακώβ. ε. 12.)

(Μεταφρασθεὶς ἐκ τοῦ λατινικοῦ.)

§. 1. Δύσκολον καὶ δυσδιάλυτον ἀναμφιδόλως εἶναι τὸ ζήτημα, τὸ γεννώμενον ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου, λέγοντος· *Πρὸ πάντων μὴ ὀμνύετε*· ἐπειδὴ, ἐὰν τὸ ὀμνύειν ᾖται ἁμαρτία, οὐδεὶς τῶν χριστιανῶν ὑπάρχει ἐλεύθερος τῆς τοιαύτης ἁμαρτίας. Ὅτι μὲν ἡ ἐπιορκία εἶναι ἁμαρτία, καὶ ἁμαρτία μεγάλη καὶ βαρεία, οὐδεὶς ἀμφιβάλλει· ἀλλ' ὅμως ὁ Ἀπόστολος δὲν ἀπαγορεύει ἀπλῶς τὸ ἐπιορκεῖν ἢ ψευδῶς ὀμνύειν, ἀλλὰ λέγει, ὅτι οὐδαμῶς πρέπει νὰ ὀμνύωμεν. Καὶ πρὶν δὲ εἶπη αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος, ἦτον ἤδη παρηγγελμένον ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· » Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιορκή-
» σεις . . . Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμνύετε ὅλως, μῆτε ἐν τῷ
» οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μῆτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπό-
» διόν ἐστὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μῆτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ
» τοῦ μεγάλου βασιλέως· μῆτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμνύετε, ὅτι οὐ
» δύναται μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. Ἔστι δὲ ὁ λό-
(Φυλ. Γ')

» γος ὑμῶν, ναί ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πο-
 » νηροῦ ἐστὶ» (α). Πρὸς ταύτην τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἀγαπη-
 τοὶ ἀδελφοί, οὕτω παντάπασι συμφωνεῖ ὁ τοῦ Ἀποστόλου λόγος,
 ὥστε οὐδὲν ἄλλο φαίνεται ὅτι ἐπρόσταξεν ὁ Θεός· διότι οὐδεὶς ἄλ-
 λος εἶπε τοῦτο, ἢ ἐκεῖνος ὁ διὰ τοῦ Ἀποστόλου εἰπών. « Πρὸ πάντων
 » δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν,
 » μήτε ἄλλον τινὰ ὄρκον· ἦτω δὲ ὑμῶν τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ οὐ, οὐ»·
 εἰ μὴ ὅτι προσέθηκεν οὗτος τὸ πρὸ πάντων, δι' οὗ διήγειρε μάλι-
 στα τὴν προσοχὴν, καὶ ἠύξησε τὴν τοῦ ζητήματος δυσκολίαν.

§. 2. Εὐρίσκωμεν δὲ καὶ ἁγίους ὀμνύοντας, καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν,
 ἐν ᾧ οὐκ ἐστὶν ἁμαρτία, ὁμύσαντα κατ' ἀρχάς· « Ὄμωσε Κύριος,
 » καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τά-
 » ξιν Μελχισεδέκ» (β). ἔνθα ἐπηγγείλατο μετ' ὄρκου τὴν αἰώνιον
 ἱερωσύνην εἰς τὸν Υἱόν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Γενέσει· « Κατ' ἑμαυτοῦ
 » ὠμοσα, λέγει Κύριος» (γ). Ὁρκος δὲ εἶναι ὠσχύτως καὶ τό· « Ζῶ
 » ἐγὼ, λέγει Κύριος» (δ). Καθὼς ὁ ἄνθρωπος ὀμνύει εἰς τὸν Θεόν,
 οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ὀμνύει εἰς ἐαυτόν. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἁμαρτία τὸ
 ὀμνύειν· Σκληρόν τὸ λέγειν τοῦτο· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶπόμεν, ὅτι ὠμο-
 σαν ὁ Θεός, πόσον βλάστημον εἶναι πάλιν καὶ τὸ λέγειν αὐτὸ ἁ-
 μαρτίαν. Ὄμνυει ὁ Θεός ὁ ἀναμάρτητος· ἄρα δὲν εἶναι ἁμαρτία τὸ
 ὀμνύειν, ἀλλὰ τὸ ψευδῶς ὀμνύειν καὶ ἐπιορκεῖν, τοῦτο εἶναι ἁμαρτία.
 Ἀλλ' ἵτως εἶπε τις· δὲν πρέπει νὰ φέρωμεν παράδειγμα ὄρκου ἐκ
 τοῦ Θεοῦ, διότι αὐτὸς εἶναι Θεός, καὶ ἵτως εἰς αὐτὸν μόνον ἀνήκει
 τὸ ὀμνύειν· διότι οὐδέποτε δύναται νὰ ὀμώσῃ ψευδῶς· οἱ δὲ ἄν-
 θρωποι ἢ ἀπατῶντες, ἢ ἀπατῶμενοι, ψευδῶς ὀμνύουσιν. Ἐπειδὴ
 ἢ νομίζει τις ὡς ἀληθές, ὅτι εἶναι ψευδές, καὶ τότε ἀπερισκέπτως
 ὀμνύει· ἢ γινώσκει ἢ νομίζει, ὅτι εἶναι ψευδές, καὶ ὅμως ὀμνύει περὶ
 αὐτοῦ ὡς ἀληθούς, καὶ τότε οὐχ ἦτιον ὀμνύει κακῶς. Διαφέρουσιν
 ὅμως αἱ δύο αὗται ἐπιορκίαι ἀπ' ἀλλήλων. Ὑπόθεσις, ὅτι ὀμνύει
 ἐκεῖνος, ὅστις νομίζει ὅτι εἶναι ἀληθές τὸ, περὶ οὗ ὀμνύει, καὶ ὅμως
 εἶναι ψευδές. Δὲν ἐπιορκεῖ οὗτος ἐκ προαιρέσεως, ἀλλ' ἀπατᾶται,
 νομίζων ἀληθές τὸ ψεῦδος· δὲν παρεμβάλλει ἐν γνώσει τὸν ὄρκον
 περὶ ψευδοῦς πράγματος. Ὑπόθεσις ἄλλον, ὅστις γινώσκει ὅτι εἶναι
 ψεῦδος, καὶ λέγει ὅτι εἶναι ἀληθές, καὶ ὀμνύει περὶ αὐτοῦ ὡς ἀ-
 ληθούς, καίτοι γινώσκων ὅτι εἶναι ψευδές. Κατανοεῖτε, πόσον βδε-
 λυρὸν ζῶον εἶναι ὁ τοιοῦτος, καὶ πόσον εἶναι ἄξιος νὰ ἐξαλειφθῇ
 ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων; Ἐπειδὴ ποῖος θέλει ἢ ἀνεχεται
 νὰ γίνηται τοῦτο; Οἱ πάντες βδελύσσονται τὰ τοιαῦτα. Ὑπόθεσις

(α) Ματθ. ε' 33—38. (β) Ψαλμ. ρθ'. 4. (γ) Γένεσ. κβ'. 16. (δ) Ἀριθμ. ιδ'. 28.

ἄλλον πάλιν, ὅστις νομίζει τι ὡς ψευδές, καὶ ὅμως ὀμνύει περὶ αὐ-
 τοῦ, ὅτι εἶναι ἀληθές, καὶ κατὰ τύχην συμβαίνει νὰ ἀληθεύσῃ. Λό-
 γου χάριν, ἵνα ἐνοήσῃτε. Ἐρωτᾷς τινὰ· ἔβρεξεν ἐν ἐκείνῳ τῷ
 τόπῳ; Καὶ αὐτὸς νομίζει μὲν, ὅτι δὲν ἔβρεξεν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν
 ὑπόθεσιν αὐτοῦ συμφέρει νὰ εἴπῃ· ἔβρεξε, καίτοι νομίζων, ὅτι δὲν
 ἔβρεξεν, ἐρωτώμενος, ἂν ἀληθῶς ἔβρεξεν, ἀληθῶς, ἀποκρίνεται,
 καὶ ὀμνύει· καὶ τῷ ὄντι ἔβρεξεν ἐκεῖ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀγνοεῖ τοῦτο, καὶ
 νομίζει ὅτι δὲν ἔβρεξεν. Ἐπιορκος εἶναι καὶ οὗτος. Ὑπάρχει δὲ δι-
 αφορὰ εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ λόγος ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ψυχῆς.
 Τὴν γλώσσαν οὐδὲν ἄλλο καθιστᾷ ἔνοχον, εἰ μὴ ἢ ἐνοχὴ τῆς γνώ-
 μης. Καὶ τίς δὲν ἀπατᾶται ἐπίοτε, καὶ μὴ ἤθελε νὰ ἀπατήσῃ; Τίς
 εἶναι ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν παραιοῦται ἢ ἀπάτη; Καὶ ὅμως ὁ
 ὄρκος δὲν λείπει ἀπὸ τοῦ στόματος, ἀλλὰ γίνεταί συνεχῶς, καὶ πολ-
 λάκις οἱ ὄρκοι εἶναι πλειότεροι, ἢ οἱ λόγοι. Ἄν τις ἤθελεν ἀριθμῆ-
 σει, ποσάκις τῆς ἡμέρας ὀμνύει, ποσάκις τραυματίζει ἑαυτόν, πο-
 σάκις πληγόνεταί καὶ διαπερᾶται ὑπὸ τοῦ ξίφους τῆς γλώσσης,
 ποῖον μέρος αὐτοῦ εὐρίσκεται ἄτριτον καὶ ὑγιές; Ἐπειδὴ λοιπὸν ἢ
 ἐπιορκία βρῶν ὑπάρχει ἁμάρτημα, ἢ θεία Γραφή σοι δεικνύει τὴν
 συντομωτάτην ὁδόν, τὸ μὴ ὀμῶσαι ὅλως, ἵν' ἀποφύγῃς αὐτὸ τὸ βαρὺ
 τῆς ἐπιορκίας ἁμάρτημα.

§. 3. Τί νὰ σοὶ εἶπω, ὦ ἄνθρωπε; Νὰ ὀμνύῃς τὴν ἀλήθειαν;
 Ἴδου ὀμνυε τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἁμαρτάνεις. Ἐὰν ὀμνύῃς τὸ ἀληθές,
 δὲν ἁμαρτάνεις. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται μεταξὺ πει-
 ρασμῶν, σάρκα φορῶν, καὶ γῆνις ὢν, πατεῖ τὴν γῆν· « Φθαρτὸν
 » σῶμα βαρύνει ψυχὴν, καὶ βροίθει τὸ γεῶδες σκῆνος νοῦν πολυφρόν-
 » τιδα» (α)· μεταξὺ τῶν πολλῶν σου τούτων ἀβεβαίων καὶ ἀστάτων
 λογισμῶν καὶ ἐστραλμένων εἰκασιῶν καὶ δόλων ἀνθρωπίνων, πότε
 δὲν ὑπειστέρπει εἰς τὴν φαντασίαν σου τὸ ψεῦδος, ἐν ᾧ εὐρίσκεσαι εἰς
 τὴν χώραν τοῦ ψεύδους; Θέλεις λοιπὸν νὰ ἦσαι μακρὰν ἀπὸ τῆς
 ἐπιορκίας; Μὴ ὀμνύῃς ὅλως· ἐπειδὴ ὁ μὲν ὀμνύων, δύναται ἐπί-
 οτε νὰ ὀμώσῃ τὴν ἀλήθειαν· ὁ δὲ μηδὲν ὀμνύων, οὐδέποτε δύναται νὰ
 ὀμώσῃ ψεῦδος. Ὄμνυέτω λοιπὸν ὁ Θεός, ὅστις ὀμνύει ἀσφαλῶς, ὃν
 οὐδὲν λανθάνει, ὃν οὐδὲν ἀπατᾷ, ὅστις οὐδέποτε δύναται νὰ ἀπατήσῃ,
 διότι οὐδὲ νὰ ἀπατηθῇ δύναται ποτε· ἐπειδὴ, ὅταν ὀμνύῃ, παρέχει
 μάρτυρα ἑαυτόν. Καθὼς σὺ, ὅταν ὀμνύῃς, παρέχεις μάρτυρα τὸν
 Θεόν· οὕτως αὐτός, ὅταν ὀμνύῃ, ἑαυτὸν παρέχει μάρτυρα. Σὺ ὅταν
 παρέχῃς ἐκεῖνον μάρτυρα, ἵτως εἰς τὸ ψεῦδος σου, λαμβάνεις ἐπι-
 ματαίῳ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου (β). Ἴνα μὴ λοιπὸν ὀμώσῃς

(α) Σοφ. Σολομ. θ'. 15. (β) Ἐξοδ. κ'. 7.

ψευδῶς, μὴ ὁμότης ὄλωσ. Ὁ μὲν ἀληθὴς ὄρκος ὁμοιάζει στενήν καὶ ἀποκρημνον τρίβον· ἡ δὲ ἐπιορκία, τὸν παρακείμενον κρημνόν· καὶ ὁ μὲν ὁμνῶν, εὐρίσκεται εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ· ὁ δὲ μὴ ὁμνῶν, εἶναι μακρὰν. Ἀμαρτάνει, καὶ μάλιστα βαρέως, ὁ ὁμνῶν ψευδῶς· δὲν ἀμαρτάνει ὅμως ὁ ὁμνῶν ἀληθῶς· ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνος ἀμαρτάνει, ὅστις οὐδέποτε ὁμνύει. Ἄλλ' ὁ μὲν μὴ ὁμνῶν καὶ μὴ ἀμαρτάνων, εἶναι μακρὰν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας· ὁ δὲ ἀληθῶς ὁμνῶν, δὲν ἀμαρτάνει μὲν, εἶναι δὲ πλησίον τῆς ἀμαρτίας. Ὑπόθεσις, ὅτι περιπατεῖς εἰς τόπον, ὅπου δεξιόθεν μὲν εἶναι πεδιάς εὐρύχωρος, καὶ οὐδέποτε ὑπέρβρεις στενοχωρίαν· ἀριστερόθεν δὲ, τόπος ἀπόκρημνος· ποῦ προτιμᾷς νὰ περιπατῆς, ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς γῆς, εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ, ἢ μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ; Νομίζω, ὅτι μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ. Οὕτω καὶ ὅστις ὁμνύει, περιπατεῖ εἰς τὸ ἄκρον, καὶ περιπατεῖ μὲ πόδας ἀσθενεῖς, διότι εἶναι ἀνθρώπινοι. Ἐὰν προσκόψῃς, καταπίπτεις· ἐὰν δὲ πέσης, κατακρημνίζεσαι. Καὶ τί σὲ ἐκδέχεται; Ἡ ποιὴ τῆς ψευδορκίας. Ἦθελες λοιπὸν νὰ ὁμότης ἀληθῶς· ἀκουε τὴν συμβουλὴν τοῦ Θεοῦ· *Μὴ ὁμοῖαι ὄλωσ.*

§. 4. Ἄν ἡ ὀρκωμοσία ἦτον ἀμαρτία, ποτὲ δὲν ἤθελε παραγγελθῆ ἐν τῷ πλαιῖν νόμῳ· » Οὐκ ἐπιορκήσεις· ἀποδώσεις δὲ τῷ » Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου» (α)· ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ἤθελε παραγγελθῆ εἰς ἡμᾶς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀμαρτία. Ἄλλὰ σοὶ λέγει ὁ Θεός· ἐὰν ὁμότης, οὐ μὴ σε καταδικάσω· ἐὰν ὁμότης ἀληθῶς, οὐ μὴ σε καταδικάσω· ἀλλὰ μήπως, ἐὰν μὴ ὁμότης, θέλω σὲ καταδικάσει; Δύο εἶναι, λέγει, ἅτινα οὐδέποτε καταδικάζω, τὴν ἀληθῆ ὀρκωμοσίαν, καὶ τὸ μηδὲν ὁμοῖαι· καταδικάζω δὲ τὴν ψευδῆ ὀρκωμοσίαν. Ὁ μὲν ψευδὴς ὄρκος εἶναι ὀλέθριος· ὁ δὲ ἀληθὴς, ἐπικίνδυνος· ἡ δὲ τελεία ἀποχὴ τοῦ ὄρκου, ἀσφαλής. Γινώσκω, ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι δύσκολον, καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὁμολογῶ, ὅτι ἀπέφυγον αὐτὸ πάντοτε. Νῦν δὲ, ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ ἀνάγνωσις ἐπαναλαμβάνεται ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς κυριακῆς, καθ' ἣν ὀφείλω νὰ διηγήσω, ἐπίστευσσα, ὅτι θεόθεν μοὶ ἐνεπνεύσθη νὰ πραγματευθῶ τοῦτο. Καὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ, ἐγὼ μὲν νὰ λαλήσω, νὰ ἀκούσητε δὲ ὑμεῖς. Παρακαλῶ δὲ νὰ μὴ καταφρονῆτε· παρακαλῶ νὰ στηρίξητε τὴν καρδίαν, καὶ μεταβάλητε τὸ τῆς γλώττης εὐκίνητον. Οὐ μάτην οὐδ' ἀναιτίως ἠθέλησα πάντοτε νὰ ἀποφύγω, ὡς εἶπον, αὐτὸ τὸ ζήτημα· ἀλλ' ἦδη ἐπεβλήθη καὶ εἰς ἐμὲ ἀνάγκη, ὡς ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην.

§. 5. Ἴνα γνωρίσητε δὲ, ὅτι δὲν εἶναι ἀμαρτία τὸ ἀληθῶς ὁ-

(α) Λευτ. ιθ'. 12.

μνύειν, ἀκούσατε, ὅτι εὐρίσκομεν ὁμνῶντα καὶ τὸν ἀπόστολον Παῦλον· » Καθ' ἡμέραν ἀποθήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω » ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν» (α). Τὸ *Νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν* εἶναι ὄρκος. Ὅστις γινώσκει τὸ ἑλληνικὸν ἰδίωμα, οὐδὲν ἄμφιβόλλως, διότι γνωρίζει, ὅτι, ὅταν λέγῃ τις, *Νῆ τὸν Θεόν*, ὁμνύει εἰς τὸν Θεόν, κάμνει ὄρκον εἰς τὸν Θεόν. Μηδεὶς λοιπὸν ἀμφιβάλλετω, ὅτι ὁ Ἀπόστολος ὤμοσεν, εἰπὼν· » *Νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν* (καὶ, ἵνα μὴ ὑπολαμβάνωμεν, ὅτι ὤμοσεν εἰς ἀνθρωπίνην καύχησιν, εἰπὼν) ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν». Εἶναι καὶ ἀλλαχοῦ ὄρκος πάντῃ βέβαιος καὶ ῥητός· » Ἐγὼ δὲ μάρτυρα » τὸν Θεόν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τῇ ἐμῇ ψυχῇ», λέγει ὁ Ἀπόστολος, » ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἤλθον εἰς Κόρινθον» (β)· καὶ ἀλλαχοῦ πρὸς τοὺς Γαλάτας· » Ἄ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ » Θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι» (γ).

§. 6. Ἀκούσατε, παρακαλῶ, καὶ μάθετε· καὶ ἂν ὁ λόγος μὴ ἦναι εἰς ὑμᾶς τοσοῦτον εὐάρεστος, διὰ τὰς τοῦ ζητήματος δυσχερείας, εἶναι ὅμως ὠφέλιμος, ἐὰν εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν. Ἴδου ὤμοσεν ὁ Ἀπόστολος. *Μὴ ἀπατώσιν ὑμᾶς, ὅσοι, δὲν ἐξεύρω πῶς, θέλοντες νὰ διακρίνωσιν αὐτοὺς τοὺς ὄρκους, ἢ μᾶλλον νὰ μὴ ἐνοώσιν, λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶναι ὄρκος, ὅταν ὁ ἄνθρωπος λέγῃ· Τὸ γινώσκει ὁ Θεός· μάρτυς μου ὁ Θεός· ἐπικαλοῦμαι τὸν Θεόν μάρτυρα ἐπὶ τῇ ἐμῇ ψυχῇ, ὅτι λέγω ἀλήθειαν.* Ἐπεκαλέσατο, λέγουσι, τὸν Θεόν, μάρτυρα ἐποίησε τὸν Θεόν· μήπως ὤμοσεν; Ὅσοι λέγουσι ταῦτα, οὐδὲν ἄλλο βούλονται, εἰ μὴ νὰ ψεύδωνται, ἐπικαλούμενοι μάρτυρα τὸν Θεόν. Μήπως ἄρα, ὃ διεφθαρμένε ἄνθρωπε, ὅταν μὲν λέγῃς *Μὰ τὸν Θεόν*, ὁμνύεις· ὅταν δὲ λέγῃς *Μάρτυς μου ὁ Θεός*, δὲν ὁμνύεις; Ἐπειδὴ τί ἄλλο εἶναι, *Μὰ τὸν Θεόν*, εἰ μὴ, *Μάρτυς μου ὁ Θεός*; ἢ τί εἶναι τὸ *Μάρτυς ὁ Θεός*, εἰ μὴ *Μὰ τὸν Θεόν*;

§. 7. Τί δ' ἄλλο εἶναι τὸ ὁμνύειν, εἰ μὴ τὸ νὰ ἀποδίδῃς τὸ δίκαιον εἰς τὸν Θεόν, ὅταν ὁμνῆς εἰς τὸν Θεόν; νὰ ἀποδίδῃς τὸ δίκαιον εἰς τὴν σωτηρίαν σου, ὅταν ὁμνῆς εἰς τὴν σωτηρίαν σου; νὰ ἀποδίδῃς τὸ δίκαιον εἰς τὰ τέκνα σου, ὅταν ὁμνῆς εἰς τὰ τέκνα σου; Ὅποιον δὲ δίκαιον ὀφείλομεν εἰς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν, εἰς τὸν Θεόν ἡμῶν, εἰ μὴ τὴν ἀγάπην, τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐχὶ τὸ ψεῦδος; Μάλιστα δὲ, ὅταν ὁμνῶμεν εἰς τὸν Θεόν· διότι αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ὀρκωμοσία. Ἐπειδὴ καὶ ὅταν λέγῃ τις, *εἰς τὴν σωτηρίαν μου, τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ὑποχρεώνει εἰς τὸν Θεόν*·

(α) Α'. Κορινθ. ιε'. 31. (β) Β'. Κορινθ. α. 23. (γ) Γαλάτ. α. 20.

καὶ ὅταν λέγῃ, *Εἰς τὰ τέκνα μου*, τὰ ἑκτουῦ τέκνα ἐνεχυράζει εἰς τὸν Θεόν, ἵνα ἐπέλθῃ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐξέρχεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἦτοι ἀληθές, ἐὰν λέγῃ ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος, ἐὰν ψεύδῃται. Ἐὰν λοιπὸν, ὅταν τις ὁμνύῃ εἰς τὰ τέκνα, ἢ τὴν κεφαλὴν, ἢ τὴν σωτηρίαν τὴν ἑκτουῦ, ὑποχρεοῦται διὰ ταῦτα νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν, πόσω μεγαλητέραν ὑποχρέωσιν δὲν λαμβάνει, ὅταν ὁμνύῃ εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν; ἢ εἰς πόσω μεγαλητέρον κίνδυνον δὲν ἐκτίθεται, ἂν ἤθελεν ἐπιорκήσει; Εἰς μὲν τὸν υἱὸν αὐτοῦ φοβεῖται νὰ ὁμῶσῃ ψευδῶς, εἰς δὲ τὸν Θεὸν αὐτοῦ δὲν φοβεῖται νὰ ὁμῶσῃ ψευδῶς; Ἰσως λέγει τοῦτο καθ' ἑαυτὸν· φοβοῦμαι νὰ ὁμῶσῃ ψευδῶς εἰς τὸν υἱόν μου, μήπως ἀποθάνῃ· εἰς δὲ τὸν Θεόν, ἀθάνατον ὄντα, καὶ ἂν τις ὁμῶσῃ ψευδῶς, τί κακὸν συμβαίνει; Καλῶς μὲν λέγεις, ὅτι οὐδὲν κακὸν συμβαίνει εἰς τὸν Θεόν, ὅταν ψευδῶς ὁμνύῃ· εἰς τὸν Θεόν· ἀλλ' εἰς σέ συμβαίνει μέγα κακὸν, ὅστις ἀπατᾷς τὸν πλησίον, παρέχων μάρτυρα τὸν Θεόν. Ἄν ἔπραττες τίποτε ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ σου, καὶ ἔλεγες πρὸς τὸν φίλον ἢ τὸν πλησίον σου ἢ πρὸς ὄντινα ἄλλον ἄνθρωπον, *Δὲν τὸ ἔπραξα*, καὶ ἀπτόμενος τῆς κεφαλῆς τοῦ υἱοῦ σου, ὅστις ἦτο μάρτυς τῆς πράξεώς σου, ὦμνες, *Εἰς τὴν σωτηρίαν τούτου*, ὅτι δὲν τὸ ἔπραξα· ἴσως ἤθελεν ἐκφωνήσῃ ὁ υἱός σου τρέμων ὑπὸ τὴν πατρικὴν χεῖρα, τρέμων οὐχὶ τὴν πατρικὴν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χεῖρα· Μὴ, πάτερ· μὴ ἔχῃς τόσον εὐτελεῖ τὴν σωτηρίαν μου· τὸν Θεὸν ἐπεκαλέσω ἐπ' ἐμέ, ἐγὼ σέ εἶδον, ἔπραξας, μὴ ὁμνύῃς ψευδῶς· σέ ἔχω μὲν πατέρα, ἀλλὰ φοβοῦμαι περισσότερο τὸν σὸν καὶ ἐμὸν δημιουργόν.

§. 8. Ἀλλὰ, διότι ὁ Θεός, ὅταν εἰς αὐτὸν ὁμνύῃς, δὲν σοὶ λέγει· Ἐγὼ σέ εἶδον, μὴ ὁμνύῃς, ἔπραξας· διὰ τοῦτο δὲν παύεις ὁμνύων; Φοβεῖσαι, μὴ ἄλλος τις σέ φονεύσῃ, καὶ δὲν φοβεῖσαι νὰ φονεύσῃς σὺ σεαυτὸν; Διότι λοιπὸν δὲν λέγει· Ἐγὼ σέ εἶδον, νομίζεις, ὅτι δὲν βλέπει; Καὶ δὲν σοὶ φωνάζει ἐν τῇ Γραφῇ· » Ἐ- » σιώπησα, μὴ καὶ αἰεὶ σιωπήσομαι καὶ ἀνέξομαι; » (α) Συμβαίνει ὅμως πολλάκις νὰ φωνάζῃ καὶ τοῦτο· Σέ εἶδον· ὅταν δηλαδὴ τιμωρῇ τὸν ἐπιόρκον. Ἀλλὰ λέγεις, δὲν τιμωρεῖ ὅλους, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ παράδειγμα τῶν ἀτιμωρῆτων στηριζόμενοι οἱ ἄνθρωποι, ἐπιόρκουσιν ἀφόβως. Ἐγὼ ἐξεύρω, λέγεις, ὅτι ἐκεῖνος μοὶ ὤμοσε ψεῦδος, καὶ ὅμως ζῆ. Ἐκεῖνος σοὶ ὤμοσε ψεῦδος, καὶ ὅμως ζῆ; Ψεῦδος ὤμοσε, καὶ ζῆ· ἐκεῖνος ὤμοσε τὸ ψεῦδος. Ἀπατάσαι. Ἄν εἶχες ὀφθαλμούς, ἵνα ἴδῃς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἂν καὶ σὺ διέκρινες ἐν ἐκείνῳ, τί ἀποθνήσκει, καὶ τί δὲν ἀποθνήσκει, δὲν ἦ-

(α) Ἦσ. μβ' 14.

θελες εἶσθαι ἠπατημένος. ἤθελες ἰδεῖ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Πρόσχευς ὀλίγον εἰς τὴν Γραφήν, καὶ ἐκεῖ θέλεις εὐρεῖ κατακείμενον ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον νομίζεις ζῶντα. Διότι περιπατεῖ μὲ τὸς πόδας, διότι ψηλαφᾷ μὲ τὰς χεῖρας, διότι βλέπει μὲ τὸς ὀφθαλμούς, καὶ ἀκροῦει μὲ τὰ ὦτα, καὶ ἐνεργεῖ τὰς τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος κινήσεις καὶ ἐνεργείας, νομίζεις αὐτὸν ζῶντα; Ζῆ μὲν, ἀλλὰ ζῆ μόνον τὸ σῶμα αὐτοῦ· ἢ δὲ ψυχὴ εἶναι νεκρὰ, νεκρὸν εἶναι τὸ κρεῖττον αὐτοῦ. Ζῆ τὸ σκῆνωμα, ἀλλ' ὁ κάττικος αὐτοῦ ἀπέθανε. Πῶς, λέγεις, ζῶντος τοῦ σώματος, ἀπέθανεν ἡ ψυχὴ, ἐν ᾧ τὸ σῶμα δὲν δύναται νὰ ζῆ, ἐὰν μὴ ζωοποιῆται ὑπὸ τῆς ψυχῆς; Πῶς λοιπὸν ἀπέθανεν ἡ ψυχὴ, ἐξ ἧς ζῆ τὸ σῶμα; Ἄκουε λοιπὸν, καὶ μάνθανε. Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου κτίσμα εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκτίσθη παρὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ καθὼς τὸ σῶμα δὲν ζῆ ἀφ' ἑκτουῦ, ἀλλὰ ἐκ τῆς ψυχῆς λαμβάνει τὴν ζωὴν, οὕτω πάλιν καὶ ἡ ψυχὴ δὲν ζῆ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ λαμβάνει τὴν ζωὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ· ὥστε τοῦ μὲν σώματος ζωὴ εἶναι ἡ ψυχὴ, τῆς δὲ ψυχῆς ζωὴ ὁ Θεός. Καὶ καθὼς ἀποθνήσκει τὸ σῶμα, ὅταν χωρίζεται ἀπ' αὐτοῦ ἡ ψυχὴ, οὕτως ἀποθνήσκει καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν χωρισθῇ ἀπ' αὐτῆς ὁ Θεός. Χωρίζεται δὲ ἡ ψυχὴ, ὅταν τὸ σῶμα διαπερασθῇ ἢ πληγῇ ὑπὸ τοῦ ξιφους· καὶ νομίζεις, ὅτι δὲν χωρίζεται ὁ Θεός, ὅταν αὐτὴ ἡ ψυχὴ τραυματίζεται ὑπὸ τῆς ἐπιόρκιας; Θέλεις νὰ ἴδῃς, ἂν ἀπέθανεν ψευδῶς ὁμῶσας; Ἀνάγνωθι τὴν Γραφήν· » Στόμα καταψευδόμε- » νον ἀναίρει ψυχὴν » (α). Ἀλλὰ σὺ νομίζεις παρόντα τὸν Θεὸν τιμωρὸν, ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τῆς ψευδοῦς ὀρκωμοσίας σέ ἠπάτησεν, ἐκπνεύσῃ ἅμα ἐπιόρκήσας. Ἄν ἐξέπνευε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου, ἢ σὰρξ αὐτοῦ ἤθελεν ἐκπνεύσει. Τί ἐστὶ τοῦτο· ἤθελεν ἐκπνεύσει ἢ σὰρξ αὐτοῦ; Ἦθελε δηλαδὴ ἐκβαλεῖ τὸ πνεῦμα, ὑπὸ τοῦ ὀπίου ἢ σὰρξ ἐζωοποιεῖτο· τοῦτ' ἔστι· ἐξέπνευσεν, ἀποκλεισθέντος τοῦ πνεύματος, ἐν ᾧ ἔζη ἡ σὰρξ. Οὕτω καὶ ἐπιόρκησαντός τινος ἐκπνεῖ παρευθὺς τὸν Θεόν, παρ' οὗ διετηρεῖτο ἐν τῇ ζωῇ. Ἐξέπνευσεν, ἀλλὰ δὲν ἐξεύρεις· ἐξέπνευσεν, ἀλλὰ δὲν βλέπεις· διότι τὴν μὲν σάρκα βλέπεις κατακείμενην χωρὶς ψυχῆς, ψυχὴν δὲ ἀθλίαν χωρὶς τοῦ Θεοῦ σὺ δύνασαι βλέπειν. Πίστευε λοιπὸν τῶν σωματικῶν αἰσθητηρίων τὴν ἑλλειψίν ἄς ἀναπληρώσωσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως. Οὐδεὶς ἐπιόρκος μένει ἀτιμώρητος· ὅπως οὐδεὶς μετ' αὐτοῦ εἶναι ἡ πεινὴ αὐτοῦ· Ἄν μὲν εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ εἶχε τὸν βασιανιστὴν τῆς σαρκός, ἐνομιζέτο τιμωρούμενος· ἐν ᾧ δ' ἔχει ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸν βασιανιστὴν τῆς συνειδήσεως, λέ-

(α) Σοφ. Σολομ. α. 11.

γεται ατιμώρητος; Καὶ ὅμως τί λέγεις; Ἐγὼ γινώσκω, ὅτι τοιοῦτός τις ὤμοσε ψευδῶς, καὶ ὅμως ζῆ, χαίρει, ἀκολασταίνει· διὰ τί μὲ παραπέμπεις εἰς τὰ ἀόρατα; Διότι καὶ αὐτὸς ὁ Θεός, εἰς ὃν ὤμοσεν, εἶναι ἀόρατος. Ὁμοσεν εἰς τὸν ἀόρατον, πλήσσειται ὑπὸ ποιῆς ἀοράτου. Ἄλλὰ ζῆ, λέγεις, καὶ τρόπον τινὰ θρύβει καὶ βράζει ἐκ τῆς ἀκολασίας. Ἐὰν τοῦτο οὕτως ἔχη, ὅτι θρύβει ἀκολασίαν, ὅτι βράζει ἐκ τῆς ἀκολασίας, ταῦτα εἶναι σκόληκες τῆς τεθνηκυίας αὐτοῦ ψυχῆς. Καὶ τελευταῖον πᾶς ἄνθρωπος φρόνιμος, βλέπων τοιοῦτους ὑβριστὰς ἐπιόρκους, ἀποστρέφεται, μήτε νὰ θιλέπῃ θέλων, μήτε ν' ἀκούῃ. Πόθεν δὲ ἡ ὑγιῆς αὐτῆ ὄσφρησις τῆς καρδίας ἀποστρέφεται, εἰ μὴ διότι βρωμᾷ ἡ τεθνηκυῖα ψυχὴ;

§. 9. Συντόμως λοιπὸν ἀκούσατε, ἀδελφοί· συμπεραίνω τὸν λόγον, ἐμβάλλων εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν τὴν σωτήριον φροντίδα· *Πρὸ πάντων μὴ ὀμνύετε*. Διὰ τί *Πρὸ πάντων*; Ἐὰν ἡ μὲν ἐπιόρκια ᾖναι μέγα ἁμάρτημα, ὁ δὲ ἀληθὴς ὅρκος οὐδαμῶς ὑπάρχῃ ἁμαρτία, διὰ τί *Πρὸ πάντων μὴ ὀμνύετε*; Ἐπρεπε νὰ λέγῃ· *Πρὸ πάντων μὴ ἐπιόρκειτε, μὴ ψευδῶς ὀμνύετε*· καὶ ὅμως λέγει· *Πρὸ πάντων μὴ ὀμνύετε*. Μὴ γὰρ τὸ ὀμνύειν εἶναι χεῖρον τοῦ κλέπτειν; μὴ τὸ ὀμνύειν εἶναι χεῖρον τοῦ μοιχεύειν; δὲν λέγω τὸ ψευδῶς ὀμνύειν, ἀλλὰ τὸ ὀμνύειν. Εἶναι χεῖρον τὸ ὀμνύειν τοῦ φονεύειν ἄνθρωπον; Ἄπαγε· ἐπειδὴ τὸ μὲν φονεύειν, τὸ μοιχεύειν, τὸ κλέπτειν εἶναι ἁμαρτία· τὸ δὲ ὀμνύειν δὲν εἶναι ἁμαρτία, ἀλλ' ἁμαρτία εἶναι τὸ ψευδῶς ὀμνύειν. Διὰ τί λοιπὸν, *Πρὸ πάντων*; Διὰ τοῦ λόγου τούτου μᾶς κάμνει προσεκτικὸς εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. *Πρὸ πάντων* λέγει, ἵνα προσέχητε πρὸ τῶν ἄλλων, ἵνα ἐπαγρυπνήτε, μὴ παρεισδύσῃ εἰς ὑμᾶς ἡ συνήθεια τοῦ ὀμνύειν. Ἐθηκέ σε ὡς εἰς σκοπιάν τινα ἐναντίον σεαυτοῦ. *Πρὸ πάντων*· σὲ ἀνύψωσεν ὑπεράνω τῶν ἄλλων, ἵνα προσέχῃς σεαυτῷ· ἐπειδὴ σὲ θεωρεῖ, ὅτι ὀμνύεις, *Μὰ τὸν Θεόν, μὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν* θέλω φονεύσει ἐκεῖνον. Καὶ ταῦτα ποσάκις τῆς ἡμέρας; ποσάκις τῆς ὥρας; Δὲν ἀνοίγεις τὸ στόμα, εἰ μὴ πρὸς τοιαύτην ὀρκωμοσίαν. Δὲν ἤθελες λοιπὸν νὰ σοι εἴπῃ, *Πρὸ πάντων*, ἵνα σὲ ἀποκαταστήσῃ προσεκτικὸν ἐναντίον τῆς συνήθειας, ἵνα ἐπιβλέπῃς πάντα τὰ σά, ἵνα σου φουλάτῃς ἐπιμελέστατα πάσας τὰς κινήσεις τῆς γλώσσης σου, ἵνα ᾖσαι φρουρὸς τῆς κακῆς σου συνήθειας; Ἴνα περιστείλῃς δὲ αὐτήν, ἄκουε· *Πρὸ πάντων*. Ἐχοιμᾶσο, κεντῶ, *Πρὸ πάντων*· ἐπάγω σοὶ τὴν ἄκανθαν. Τί ἐστὶ τὸ, *Πρὸ πάντων*; *Πρὸ πάντων* ἀγρύπτει, *πρὸ πάντων* πρόσσεχε.

§. 10. Ὁμόσαμεν καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε, καὶ εἶχομεν αὐτὴν τὴν ἀχρειστάτην καὶ θανατηφόρον συνήθειαν. Λέγω ὅμως πρὸς τὴν

ὑμετέραν ἀγάπην, ὅτι ἀφ' οὗ ἤρχισαμεν νὰ δουλεύωμεν ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἔγνωμεν πόσον κακὸν ὑπάρχει ἐν τῇ ἐπιόρκια, ἐροβήθημεν σφόδρα, καὶ ἐκ τοῦ φόβου ἐχαλιναγωγῆσαμεν τὴν κακίστην συνήθειαν, ἣτις χαλινωθεῖσα περισφίγγεται, περιεσφιγμένη ἀτιοεῖ, ἀτιοοῦσα ἀποθνήσκει, καὶ τὴν κακίστην συνήθειαν ἡ ἀγαθὴ διαδέχεται. Τελευταῖον δὲν σὰς λέγομεν, ὅτι ἡμεῖς δὲν ὀμνύομεν· ἐπειδὴ, ἐὰν εἴπωμεν τοῦτο, ψευδόμεθα. Τὸ κατ' ἐμέ, ἐγὼ ὀμνύω, ἀλλ' ὑπὸ μεγάλης ἀνάγκης, ὡς μοι φαίνεται, συνωθούμενος. Ὅταν ἴδω, ὅτι δὲν πιστεύομαι, ἐὰν μὴ ὀμώσω, καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις δὲν μοι πιστεύει, ᾖναι ἀσύμφορον τὸ νὰ μὴ πιστεύῃ, σταθμήσας τοῦτον τὸν λόγον, καὶ ζυγίσας τὴν παρατήρησιν, μετὰ πολλοῦ φόβου λέγω· *Ἐνώπιον Θεοῦ, ἡ μάρτυς μου ὁ Θεός, ἡ ὁ Χριστὸς γινώσκει, ὅτι οὕτω φρονῶ*· καὶ βλέπω, ὅτι τοῦτο εἶναι ἰσχυρότερον καὶ πειστικώτερον, ἢ τὸ *ναὶ ναὶ*, οὐ οὐ· ἀλλ' ὅμως τοῦτο τὸ περισσότερο εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ, ἂν οὐχὶ τοῦ ὀμνύοντος, ἀλλ' ὅμως τοῦ μὴ πιστεύοντος. Τελευταῖον δὲν λέγει ὁ Κύριος· ἐὰν κάμνη τις πλέον, εἶναι κακός· καὶ ἔστω ἐν τῷ στόματι ὑμῶν *ναὶ ναὶ*, οὐ οὐ· ἐὰν τις κάμνη περισσότερο, εἶναι κακός· ἀλλ' ἔστω ἐν τῷ στόματι ὑμῶν *ναὶ ναὶ*, οὐ οὐ· ὅ,τι δὲ εἶναι περισσότερο, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν· Ἀλλὰ ζῆται, τίος; Ἀλλ' ὅμως ἡ κακίστη τῶν ἀνθρώπων συνήθεια ἔχει ἄλλως. Καὶ ὅταν σοὶ πιστεύωσιν, ὀμνύεις, καὶ ὅταν οὐδεὶς ἀπαιτῇ ὅρκον, ὀμνύεις, καὶ πρὸς τοὺς φρίττοντας τὸν ὅρκον, ὀμνύεις, καὶ ποτὲ δὲν παύεις ὀμνύων, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ζῆς, ἐὰν μὴ ὀμνύῃς ψευδῶς. Μὴ νομίζετε, ἀδελφοί, ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἂν ἐγίνωσκεν, ὅτι οἱ Γαλάται πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν, ἤθελε προσθέτει τὴν ὀρκωμοσίαν, καὶ εἶπε· » Ἄ » δὲ φρονῶ ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι » (α). Ἐβλεπεν ἐκεῖντας, οἱ ὅποιοι ἐπίστευον· ἔβλεπε καὶ ἄλλους, οἵτινες δὲν ἐπίστευον. Μὴ λέγῃς λοιπὸν, ὅταν ἀπαιτῆται ἀπὸ σοῦ ὅρκος, ἐγὼ δὲν ὀμνύω· διότι τοῦτο τὸ περισσὸν προέρχεται μὲν ἐκ τοῦ πονηροῦ, ἀλλ' οὐχὶ σοῦ τοῦ ὀμνύοντος, ἀλλ' ἐκείνου τοῦ ἐκθιάζοντος τὸν ὅρκον. Σὺ δὲν ἔχεις πῶς νὰ καθαρίσῃς σεαυτὸν, πῶς νὰ ἀποδείξῃς τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ πιστευθῆς. Πλὴν ἄλλο μὲν εἶναι, ὅταν ἀπαιτῆται ὁ ὅρκος, ἄλλο δὲ, ὅταν προσφέρῃται· καὶ αὐτὸς δὲ πάλιν ὁ προσφερόμενος ἄλλως ἔχει, ὅταν προσφέρῃται εἰς τὸν ἀπιστοῦντα, καὶ ἄλλως, ὅταν ἐπιφορῆται καὶ εἰς τὸν πιστεύοντα.

§. 11. Κράτει λοιπὸν τὴν γλῶσσαν, καὶ ἀνθίστασο, ὅσον δύνασαι, εἰς τὴν κακὴν συνήθειαν. Μὴ κάμνης ναθῶς ἐκεῖνοι, οἵτινες συνδιαλεγόμενοι λέγουσι συνεχῶς πρὸς τὸν ἄλλον· Ἀλήθειαν λέγεις; δὲν

πιστεύω· Δὲν τὸ ἔπραξας; δὲν πιστεύω· Ἄς μᾶς κρίνῃ ὁ Θεὸς ὁμοσόν μοι. Ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀπαιτοῦντα τὸν ὄρκον ὑπάρχει μεγάλη διαφορά, ἐὰν γινώσκῃ, ἢ ἀγνοῇ, ὅτι ὁ, παρ' οὗ τὸν ὄρκον ζητεῖ, θέλει ὁμόσει ψευδῶς· ἐπειδὴ, ἐὰν ἀγνοῇ καὶ διὰ τοῦτο προκαλῆ τὸν ὄρκον, ἵνα πιστεύσῃ, δὲν τολμῶ νὰ εἶπω, ὅτι εἶναι ἀμαρτία, ἀλλ' ὁμοως εἶναι ἀνθρώπινος πειρασμός. Ἐὰν ὁμοως γινώσκῃ, ὅτι αὐτὸς ἔπραξε, βλέπῃ ὅτι ἔπραξε, καὶ βιάζῃ αὐτὸν νὰ ὀρκισθῇ, τότε εἶναι ἀνθρωποκτόνος· ἐπειδὴ ὁ μὲν ὁμνῶν αὐτοκτονεῖται διὰ τῆς ἐπιορκίας, ὁ δὲ ζητῶν τὸν ὄρκον, λαμβάνει καὶ ὠθεῖ τὴν τοῦ φονέως χεῖρα. Ἐὰν δὲ ἀνόσιός τις κλέπτῃς, ἀκούων τὸ, Ὅμοσον ἂν μὴ ἐπῆρες, ὁμοσον ἂν μὴ ἔπραξας, παρ' ἐκείνου, ὅστις ἀγνοεῖ ἂν τὸ ἔπραξεν, ἀποκρίνεται· Εἰς τὸν χριστιανὸν δὲν συγχωρεῖται νὰ ὀρκισθῇ, ἐγὼ εἶμαι χριστιανός, δὲν μοι εἶναι συγκεχωρημένον· θήρυσσον τὸν τοιοῦτον, προσποιούμενος, ὅτι ἀπέστρεψας τὸν νοῦν σου ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως, περὶ ἧς ἐλάλει, ἐγκατάμιξον ἄλλους λόγους, καὶ θέλεις εὐρεῖ αὐτὸν μυριάκις ὁμνῶντα καὶ ὀρκιζόμενον, ἐν ᾧ δὲν ἤθελε πρότερον οὐδὲ ἀποξὶ νὰ ὁμόσῃ. Ταύτην λοιπὸν τὴν καθημερινὴν συνήθειαν τοῦ ὁμνῶν, τὴν συνεχῆ, τὴν χωρὶς αἰτίας, μηδενὸς βιάζοντος, μηδενὸς περὶ τῶν λόγων σου ἀμφιβάλλοντος, ταύτην ἀποτρέψατε ἀφ' ὑμῶν, ἀποκόψατε ἀπὸ τῶν γλωσσῶν ὑμῶν, ταύτην περικόψατε ἀπὸ τοῦ στόματος ὑμῶν.

§. 12. Ἄλλ' εἶναι συνήθεια, συνηθίζεται νὰ λέγηται. Συνηθίζεται νὰ λέγηται, ὅταν μὴ λέγω· Τοῦτό ἐστι *Πρὸ πάντων*. Τί ἐστι *Πρὸ πάντων*; Πρὸ τῶν ἄλλων ἔσο προσεκτικὸς, περισσότερο πρόσεχε εἰς τοῦτο, ἢ εἰς ἄλλα. Μεγαλητέρα συνήθεια μεγαλητέραν καὶ προσοχὴν ἀπαιτεῖ, οὐχὶ μικροῦ πράγματος συνήθεια. Ἄν ἤθελες πράττει κακὸν τι διὰ τῆς χειρὸς σου, εὐκολώτερον ἤθελες προστάξει τὴν χεῖρά σου νὰ μὴ τὸ πράττῃ ἂν μὲ τοὺς πόδας σου ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃς πού ποτε, καὶ ἡ ὀκνηρία ἐβράδυνεν αὐτοὺς, εὐκολώτερον ἤθελες διεγείρει σεαυτὸν, ἵνα σπεύσῃς καὶ ὑπάγῃς. Ἡ γλῶσσα εἶναι εὐκίνητος, κεῖται εἰς ὑγρὸν μέρος, καὶ εὐκόλως ἐξολισθαίνει· ὅσω δ' αὕτη ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον κινεῖται, τοσοῦτω σὺ προσεκτικώτερος ἔσο πρὸς αὐτήν. Θέλεις μὲν τὴν δαμάσει, ἐὰν ἐπαγρυπνήσῃς· θέλεις δὲ ἐπαγρυπνήσει, ἐὰν φοβηθῇς· θέλεις δὲ φοβηθῇ, ἐὰν συλλογισθῇς, ὅτι εἶσαι χριστιανός. Ἀφ' οὗ τοσοῦτον κακὸν ἐνυπάρχει εἰς τὸν ὄρκον, ὡς τε καὶ οἱ τοὺς λίθους λατρεύοντες φοβοῦνται νὰ ὁμόσωσι ψευδῶς εἰς τοὺς λίθους· σὺ δὲν φοβεῖσαι Θεὸν παρόντα, Θεὸν ζῶντα, Θεὸν γινώσκοντα, Θεὸν μένοντα, Θεὸν ἐχδικοῦντα τὸν καταφρονητὴν καὶ ἐπιόρκον; Ἐκεῖνος κλείει τὸν ναδὸν ἐπὶ τοῦ λίθου, καὶ ἀπέρχεται

εἰς τὸν ὄκνον αὐτοῦ· οὗτος δὲ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ ἐκλείσει· καὶ ὁμοως, ὅταν λέγηται πρὸς ἐκεῖνον, Ὅμοσον εἰς τὸν Δία, φοβεῖται τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ παρόντος.

§. 13. Καὶ ὁμοως λέγω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην· καὶ εἰς τὸν λίθον ὅστις ὁμνῶσι ψευδῶς, εἶναι ἐπιόρκος. Πόθεν λέγω τοῦτο; Διότι πολλοὶ καὶ εἰς τοῦτο ἀπατῶνται, νομίζοντες ὅτι, ἐὰν μὴ ἦναι τί ποτε ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον ὁμνῶσι, δὲν ἐνέχονται εἰς τὸ ἀμαρτήμα τῆς ἐπιορκίας. Εἶσαι ἐντελῶς ἐπιόρκος, διότι ὁμνῶσις ψευδῶς εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον νομίζεις ἱερὸν καὶ ἅγιον. Ἄλλ' ἐγὼ δὲν νομίζω ἐκεῖνο ἅγιον. Ἄγιον τὸ νομίζει ἐκεῖνος, εἰς ὃν εἶδες τὸν ὄρκον· ἐπειδὴ, ὅταν ὁμνῆς, δὲν ὁμνῶσι εἰς σεαυτὸν, οὔτε εἰς τὸν λίθον ὁμνῶσι, ἀλλ' εἰς τὸν πλησίον σου ὁμνῶσι. Εἰς τὸν ἀνθρώπον ὁμνῶσι ἐνώπιον τοῦ λίθου· ἀλλὰ μήπως δὲν ὁμνῶσι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Δὲν σὲ ἀκούει ὁ λίθος ὁμιλοῦντα, ἀλλὰ σὲ τιμωρεῖ ὁ Θεὸς ἀπατῶντα.

§. 14. Πρὸ πάντων λοιπὸν, ἀδελφοί μου, παρακλῶ ὑμᾶς νὰ πράξητε οὕτως, ὥστε νὰ μὴ φανῇ, ὅτι εἰς μάτην ἐκινήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ λαλήσω ταῦτα· ἐπειδὴ λέγω ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅπερ εἶπον ἤδη, ὅτι πολλάκις ἐγὼ ἀπέφυγον τοῦτο τὸ ζήτημα, φοβούμενος, μὴ διὰ τῆς νοουθεσίας καὶ διδασκαλίας μου κάμω πλείονας ἐνόχους, ἢ ἀκροατάς. Σήμερον ὁμοως περισσότερο ἐφοβήθη νὰ ἀποποιηθῶ, ὅπερ ἐκελεύσθη νὰ λαλήσω· ἐπειδὴ ὁ καρπὸς τοῦ ἱδρωτὸς μου εἶναι ὀλίγος, ἐὰν μὴ πάντες, ὅσοι μὲ ἐπευφήμησαν, φωνάζωσι καὶ ἐναντίον ἐαυτῶν, νὰ μὴ ὁμνῶσι καθ' ἐαυτῶν ψευδῶς· ἐὰν τοσοῦτοι ἀνθρώποι, ὅσοι μὲ ἤκουσαν προσεκτικώτατα, μὴ ὡς προσεκτικοὶ ἐναντίον τῆς συνηθείας αὐτῶν, καὶ παρακινῶσιν ἐαυτοὺς σήμερον, ὅταν ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς οἰκίας, ὅταν ἐπαναλάβωσι ταύτην αὐτῶν τὴν συνήθειαν διὰ τὸ τῆς γλώσσης ὀλίσθημα, νοουθετοῦντες ὁ πλησίον τὸν πλησίον, ὅτι τοῦτό ἐστι, ὅπερ σήμερον ἠκούσαμεν· τοῦτό ἐστιν, εἰς ὃ εἴμεθα δεδεμένοι. Σήμερον βεβαίως, ὅτε ὁ λόγος εἶναι πρόσφατος, δὲν θέλετε ὁμόσει· ἀλλὰ, ὁμιλῶ ἐκ πείρας, ἐὰν μὴ γένη σήμερον ὄρκος, αὔριον θέλει γενῆ ῥαθυμώτερον· ἐὰν δὲ καὶ αὔριον μὴ γένη, ὀλιγώτερον κοπιάζει ὁ φυλάσσω, ἐπειδὴ βοηθεῖται ἐκ τῆς συνηθείας τῆς προγηθείσης ἡμέρας. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀποθνήσκει ὁ λοιμός, ὑπὸ τοῦ ὁποίου πάσχομεν, καὶ θέλομεν εὐφρανθῆ περὶ τῆς ὑμετέρας καρποφορίας· ἐπειδὴ θέλετε ἔχει δαψίλειαν μεγάλου ἀγαθοῦ, ἐὰν στερηθῆτε οὕτω μεγάλου κακοῦ, ἐπιστραφέντες εἰς τὸν Θεόν, ᾧ ἡ δόξα κ. τ. λ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ.

29. Ἐν Σέρραϊς.

Ἡ πόλις τὸν ἀρχιερέα καὶ ἀγωνοθέτην τῶν Σεβαστῶν, Τι. Κλαύδιον Φλαουιανόν. Λυσίμαχον υἱὸν Τι. Κλαυδίου Διογένους, ἀρχιερέως τοῦ κοινοῦ Μακεδόνων, τὸν ἐν πᾶσιν εὐεργέτην, εὐνοίας ἔνεκεν τῆς εἰς ἑαυτὴν καὶ τῆς διηνεκοῦς φιλοδοξίας·

Δ' ἐπιμελητῶν Πελοπος εἰσιδόρου
Διοσκουρίδου τοῦ Ποσειδίππου Εἰσιδόρου Οὐαλερι . . .

(Καὶ ἡ ἐπιγραφή αὕτη εὐρίσκεται κατὰ τὸν Κουσινέριον ἐν τῇ μητροπόλει τῶν Σερρών, ἀλλ' ἡμεῖς δὲν εἶδομεν αὐτήν).

30. (2008). Ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀμφιπόλεως ἐπὶ κρήνης τοῦ Νεοχωρίου (Γενικήσι) πλησίον Μαρμαρί ἢ Μαρμαρᾶ. Εὔρεν αὐτὴν ὁ Λεάκκιος.

Ἐδοξεν τῷ δήμῳ Φίλιωνα καὶ Στρατοκλέα φεόγειν Ἀμφίπολι[ν] .πολιτέων ἀειφυγί[ην] καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς παῖδας, καὶ ἤμ. ποτ' ἀλ[ί]σκωνται, πάσχειν α[ύ]τους ὡς πολεμίους, καὶ νηποιοῦν τεθνάναι· τὰ δὲ χρήματ' αὐτῶν δημόσια εἶναι, τὸ δ' ἐπιδέκατον ἶρὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Στρυμόνος· τοὺς δὲ προστάτας ἀναγράψαι αὐτοὺς ἐς στήλην λιθίνην. ἦν δὲ τις τὸ ψήφισμα ἀναψηφίζ[η] ἢ καταδέχ[η]ται τούτους τέχνη ἢ μηχανῇ ὅ[τι] εφο[ῦ]ν, [τ]ὰ χρήματ' αὐτοῦ δημόσια ἔστω καὶ αὐτὸς φεογέτω Ἀμφίπολιν ἀειφυγίην.

31. Ἐν Βιτωλίοις.

- α. (2001). Ζωσοῦς Ἡρακλίας τῇ θυγατρὶ μνήμης χάριν ἐτῶν κζ', καὶ αὐτῇ ζῶσα ἐποίει.
(Τὸ Ζωσοῦς εἶναι ὄνομα γυναικός).
- β. (2002). Νίκανδρος στρατιώτης ζῶν ἀνέθηκεν ἑαυτοῦ καὶ πεδίου καὶ Τερτίας τῆς σεμνοτάτης συμβίου . . . καὶ συνευαριστούντων μοι[ε] τῶν θεοτάτων μου πενθερῶν . . . ἐκ τῶν ἰδίων μνήμης χάριν.
(Εἶναι περιέρχος ἡ ὀρθογραφία, καὶ = καί, πεδίου = παιδίου).
- γ. (2003). Φαθίαν Δόξαν Μ. Στερτίνιος Κόειντος, μνήμης χάριν.
- δ. (2004). Γλαφυρῶς βιώσαντι ἀνδρὶ, μουσικῷ, χρηστῷ, Φιλίππῳ Ἐρμιόνη μνήμης χάριν.

32. Ἐν Θεσσαλονίκη ἁ. (1988. β'.) ἐπὶ ἀνακαλυφθείσης σοροῦ. ἔπεμψε νεωσιτὶ ὁ Λετροννιος.

Α.

Κύματ[α] πορθημέας κείμαι νέκυσ ἐνόκ Σεκουνθίων, γῆ πατρίδι κρυφθεῖς, συνομαί[μ]οσι δάκρυ [π]ρολείψας.
[τ]ρίς δέκα[το]ν π[λ]ήθ[η]σας ἐτέων τὸ πανύστατ[α] βραίνων, [λ]ύπην μ[ε]ν [π]ρόλ[ι]π[ο]ν καὶ ἰ πᾶσι βροτοῖσι [π]όθησιν, δίχα μάχης ζήσας, ἐν συν[θ]έ[σ]ι[ε] δὲ π[ρ]όπασιν πολλοὺς ἐκφιλ[έ]ων ἐκτῆσάμην ἀνδρα[ς] ἐτα[ί]ρους.
ο[ὔ]τε πρόσε[ι]ς ἔλαθον· εἰ[ς] ἦσα [δ'] ἐν εὐσεβήσιν.

δα[ί]μον[ος] ἤτ[ι] τήθην τὸ τέλος, ὃ εἶδει ποτὲ]δ]οῦναι, [ἀλλὰ γ'] ἐν[ω]ρ[κ]ηκ[ῶ]ς συνομαίμονας, οὐς προ[λ]έλοιπα· Μητέραν εὐσεβί[η] πολ[λ]ῆ διασώσασθ', ἰκνοῦμαι, εἰδότες ἀνθρώπων γενεῇ ταχέως ἔτι λήγει.
σώ[μ]ατ[α] γὰρ κατέλυσε Δίκη, ψυ[χ]ῆ δὲ πρόπασα ἀθάνατος ὅ[ψ]οῦ ποτωμέν[η] πάντ' ἐπακούει.

Β.

Ἰουλία Σεκούν[δα] Πο. Αἰλιφ Πολίωνι μετὰ τῶν τέκνων μνήμης χάριν. Πολίων χαίρε. χαίρε καὶ σύ[γ]ε, [τίς] ποτ' εἶ.

Γ.

Εὐδαίμων ὁ[ς] Σεκουνθίων Θεσσαλονικεὺς[ς] ἐν[θ]έδε κείμαι, μήτε Δίκη εἶπας μήτε γυναῖκα λαθῶν· ἀλλ' ἔθανον τριακοντ[α]έτης βίτου μέτρα [λ]είψας.
καὶ φωνῆς ἐπάκουε φίλης· Χαίροις παροδεῖτα.
(ἅπαντα ἐπὶ τῆς αὐτῆς σοροῦ, τὸ μὲν Α πρὸς τὰ ἀριστερὰ, τὸ δὲ Β ἐν τῷ μέσῳ ἐπὶ ἐμβαδοῦ κεχωρισμένου ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ἐπιπέδου, τὸ δὲ Γ πρὸς τὰ δεξιὰ. ὑπὸ τὸ Α ἐγγέγλυται δεξιῶν, καὶ ὑπὸ τὸ Β, πλοιάριον, οὐχὶ ἑμῶς ἐν τῷ ἐμβαδῷ, τὸ ὅποιον ἀνεφέρα).

6. (1989) Ὑποκάτω εἰκόνας γυναικὸς καὶ παιδός.

Σούμος καὶ Κόιντος καὶ Κεσία Μαντῶ τῇ μητρὶ μνήμης χάριν.
(Κεσία ἀντὶ Καισία, καὶ Μαντῶ ἀντὶ Μαντοῦ).

γ. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγ. Δημητρίου, νῦν δὲ Μωαμεθανικῷ τεμένει.

- Αὐχμα δειχθεῖς τοῦ τῶν Ἑλλήνων γένους
Τῷ προΐοντι τοῦ τῶν ἀρετῶν κύκλου,
Καὶ τὴν πατρίδα ἀποβεβηκώς, ὦ μοι,
Τῆς βαρβαρικῆς οὐ μετέσχες κηλίδος.
5 Τῶν γὰρ πατρῶν ἀρετῶν ἐξημμένος,
Χρυσὸς ὡςπερ τις ἢ ἀστὴρ ἑωσφόρος
Ἐλαμψες λαμπρῶς τῷ τῶν ἀρετῶν κάλλει.
Σωφροσύνην γὰρ καὶ ἀνδρείαν ἀσκήσας,
Τὴν τε φρόνησιν καὶ τὴν ἰσνομίαν,
10 Ἄς βέθρον ἔθου ἀρετῶν τῶν ἐνθέων,
Ἄγαλμα θεῖον τοῖς πᾶσιν ἀνεδείχθης.
Θέλων δὲ πάντας τῆ τῶν λόγων σειρήνην,
Καὶ τῇ γλαφυρᾷ τοῦ κάλλους ἀγλαίᾳ,
Καὶ τοῖς γενναίοις τῶν ἔργων καταπλουτῶν,
15 Ἐν τῇ ἀκμῇ φεῦ τῶν μεγίστων ἐλπίδων
Οἶχθ' μοι, τὸ φῶς καὶ κλέος τῆς ζωῆς μου,
Τὸ κοινὸν κλέος, ἢ σειρά τοῦ χρυσοῦ, ἐν οἷς
Ἢ τῆς φύσεως λαμπρᾷ φιλοτιμίᾳ.
Αἶ, αἶ τῆς ἐμῆς καὶ κοινῆς δυστυχίας.
20 Οἶα ὑπέστην [αὐ]τῷ πέρι φεῦ τοῦ πάθους,
Φίλη κεφαλῇ, ἐλπὶς, ζωῆ, φῶς, τέρψις,

Τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Ἑλλήνων ὄρηξ.

Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ, Λουκάς ὁ Σπαντούνης, ἐν ἔτει σ' Ϟ πρ μηνος Ἰανουαρίου. (δὴλ. τὸ 1481 μ. χ.).

33. (1841). Ἐν Κερκύρα, ἀνακαλυφθεῖσα ἐν Παλαιόπολει, κτήμα Βικτωρίου Γαγγάδη Κερκυραίου.

Ἐδοξε τῷ ἁλίῳ, πρόξενον εἶμεν Βοίσκον Λυκόφρονος Δωδωναίου, αὐτὸν καὶ ἐκγό-
νους, εἶμεν δὲ αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἐγκτασιν, καὶ τὰ ἄλλα τίμια ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις
προξένοις καὶ εὐεργέταις. τὰν δὲ προξενίαν γράψαντας εἰς χάλκωμα ἀναθήμεν σπη κα
δοκῆ προβούλοις, προδίκαις, στραταγχοῖς καλῶς ἔλμεν τὸν δὲ ταμίαν δ[έ]μεν τὸ γε-
νόμενον ἀνάλωμα.

Βοίσκον Λυκόφρονος Δωδωναίου.

34. Ἐκ Κερκύρας καὶ αὐτῆ. (1886).

Μυρί' ἀποθιμμένοι τάφῳ περὶ τῷδε χυθεῖσα
παιδὸς Ἀλεξάνδρου μύρατος Καλλιόπης,
ὠκύμορον καὶ ἄτεκνον ἐπεὶ θέτο τῷδ' ὑπὸ γαίῃ,
ἐπτακαικεκοσέτους πνεῦμα λιπόντα βίου,
ἴστορα παιδείας, τόσῳ κλυτὸν, ὃ πόκα ληστές
ἀνδροφόνους ἁλίαις κτείνειν ἐπὶ Στροφάσιν.
ἀλλ' ἴθι νῦν παροδίτα, τὸν ἐκ χθονὸς Ἀλκινόοιο
χαῖρ' εἰπὼν ἀγαθοῦ παῖδ' ἀγαθὸν Σατύρου.
(Ἐν στίχ. 3. γράφει ὁ Ἰακώβσιος « τὴν δ' ὑπὸ γαίαν »).

35. (2050). Ἐν Φιλιππουπόλει ἐπὶ τετραγώνου λίθου ἐν
καταλύματι κατὰ τὴν ἀγοράν.

Ἐρένιος Ἡρακλιανὸς, γερουσιαστὴς Φιλιπποπολείτης, ἐκ τῶν ἱδίων ἑαυτοῦ καὶ τῆ
συμβίῳ ἑαυτοῦ Κλεοπίτρῃ Ἀθηνοδώρου κατεσκευάσατο τὴν σορὸν σὺν τῷ [πυ]λίῳ ἀνεξο-
δίαστον. ὅς ἂν δὲ πωλήσ[η], δώσ[ε] τῷ φίλῳ δηνάρια —

(Τὸ, πωλησῆ, καὶ, δώσει, εἶναι πιθανῶς λάθη τοῦ λιθοτόμου).

36. Ἐν Μυτιλήνῃ α. (2168). παρὰ τὸ ὕδραγωγεῖον.

καὶ θίνον ἀτρέστον μαρνά[μενοι πολέμῳ].
συμμα[χίαν δ' ο'] δ' [ἀγ]εμόσιν θέμενοι —
πατρίδι τ[ῶ]ν κλεινῶν ὅπασα[ν ἀγ]λαίαν.
ἦ β' ἐτύμως τέ[δ]ε σάμα λέοντες [ἔχου]σ' ἄμα τοῖς δε[ί].
οἱ μὲν γὰρ θορῶν φέρταται, οἱ δὲ βρο[τῶν].

6. (2169).

Σοὶ πλάξ' ἂν' ἡ[μαρ] ἀνήκε κόρη Διδὸς ὕδατόεσσα
πηγῆ, Νυμφάων, Ὀρριτε, νῆμα φίλον.
ἔνθα πάλαι βασιλῆες ἀπὸ πολέμοιο καμόντες
ἔνχεα καὶ κέρυθας κάθισαν ἵππολόφους.
ἔξ οὗ δὴ Δορύκναμα τεδὸς λάχεν εὐνομα χῶρος,
χῶρος ἐλαιρηῆ τερπόμενος λιβάδι.

πάντα δὲ σοὶ νῦν ταῦτα δι' ἐργατιναίς παλάμαισι
τριασὸν ὑπὸ Λυκάβαν Γραμματικὸς τελέω.

γ. (2171). Ἐν Θεσμῇ ἐν τοῖς λουτροῖς, δύο ὥρας ἀπὸ Μυ-
τιλήνης.

Διδὸς μεγίστου.

δ. (2172). αὐτόθι.

ὡς τὰν κράνναν
καὶ τὸ ὕδραγῳγιον ἀπ —
δ Κ[ε]γγρεῶν Ἀρτέμιδι ☉ —
ερμία Εὐακόφ Δίτας.

ε. (2181). Ἐν Μυτιλήνῃ πλησίον φρέατος.

Ἄ βέλ[η] καὶ ὁ δᾶμος τὸν μέγιστον Αὐτοκράτορα Καίσαρα Σεπτίμιον Σεβήρον
Περτινακα Σεβαστὸν, τὸν γᾶ; καὶ θαλάσσης δεσπόταν, τὸν [τ]ᾶ; πόλιος [κ.λ.π.

37. (2237) Ἐν Χ[ρ]οῦ τισιν ἐρείπιοις παλαιοῦ πύργου.»

Ἐδδομον εἰς δέκατόν τε βίου λ[ο]ύσας περὶ τὰ
Μοῖρᾶ με πρὸς θαλάμους ἄρπαζε φερσεφόνα.
λαμπάδα γὰρ ζωᾶς με δραμαῖν μόνον ἤθελε δαίμωνι,
τὸν δὲ μακρὸν γήρωσ οὐκέτι θεῖν δέλιγον.
ἄρτι δ' ἐφηβείας θάλλων Διονύσιος ἀκμαῖς
καὶ σελίσιν Μουσῶν ἤλυθον εἰς Ἀἴδαν.
ἀλλὰ πάτερ μᾶτέρ τε προλείπετε πικρὸν ὄδυρμόν.
τέρμα γὰρ εἰς με βίου Μοῖρ' ἐπέκρανε τότε.

38. (2555) Ἐν Κρήτῃ

— — — — — αν δὲς δπ[ως]
δὲ — — — — — τὰν ἰσοπολιτεῖαν καὶ τὸν ὄρκιον ἀγγραφέντων
οἱ — — — — — ἐς] στάλας λιθίνας τρεῖς κα[ὶ]
5 τὰν μὲν θέντων οἱ Ἱεραπύτνιοι ἐ] Ἱεραπύτνα ἐν τῷ ἱερῷ τᾶς Ἀθαναι[α]-
ας τᾶς Πολιάδος, τὰν] δὲ ἄλλαν οἱ κατοικόντες Ἱεραπύτνιοι
ἐν] . . . . ἐν τῷ ἱερῷ τῷ Ἀσκαπιῶ, τὰν δὲ τρίταν κοινῶ
ἐν] — — — ἐν τῷ ἱερῷ τᾶς Ἀθαναίας. αἱ δὲ τί κα δόξῃ βουλευμέ-
νοισ] ἐπὶ τῷ κοινῶ συμφέροντι ἐπιδιορθῶσαι ἢ ἐξελεῖν ἢ ἐν-
10 βολέν, μὴ ἐνορκον ἔστω ὅ,τι δὲ εἴπι] γράψαιμεν, ἐνορκόν τε ἔστω καὶ
ἔ [ο]ινον. Ὀρκος. Ὀμ[ύ]ω τὰν Ἐστίαν καὶ [Ζ]ῆνα[Φ]ράτ[ε]ιον, καὶ [Ζ]ῆνα
Δικταῖον, καὶ Ἡραν, καὶ Ἀθαναίαν Ὀλλερίαν, καὶ Ἀθαναίαν Πολιάδα,
καὶ Ἀθαναίαν Σαλμωνίαν, καὶ Ἀπόλλωνα Πύθιον, καὶ Λατώ, καὶ Ἀρ[ε]-
μιν, καὶ Ἀρεα, καὶ Ἀφροδίταν, καὶ Κ[ω]ρήτας, καὶ Νύμφας, καὶ τὸς Κύρβαν-
15 τας, καὶ θεὸς πάντας καὶ πάσας· ἢ μὰν ἐγὼ εὐνοήσω τοῖς ἐπί-
πασι Ἱεραπυτνίοις τὸν ἅπαντα χρόνον ἀπλόως καὶ ἀδύλως, καὶ δὴ
τὸν αὐτὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν ἔξω, καὶ πολεμησῶ ἀπὸ χώρας παντὶ
σθένει, οὗ καὶ οἱ ἐπίπαντες Ἱεραπύτνιοι, καὶ τὸ δίκαιον δ[ώ]σω, καὶ

ἐμμενῶ ἐν τοῖς συγκειμένοις, καὶ οὐ κατοχεγνήσω οὐδὲν τῶν
 20 ἐν ταῖς ἰσοπολιτείαι γεγραμμένων οὔτε λόγῳ οὔτε ἔργῳ,
 οὐδὲ ἄλλῳ ἐπιτρέψω ἐκὼν καὶ γινώσκων παρευρέσει οὐδεμιᾶ
 οὐδὲ τρῶπῳ οὐδενί. αἱ δὲ τι ἐπιτορκήσαιμι τῶν ὄμοσα ἢ τῶν συνε-
 θέμαν, τὸς τε θεός, τὸς ὄμοσα, ἐμμάνιας ἤμεν, καὶ ἐξόλλυσθαι
 κακίστῳ ὀλέθρῳ, καὶ μήτε γᾶν μήτε δένδρεα καρπὸς φέρειν, μή-
 25 τε γυναικάς τίκτειν κατὰ φύσιν, τῷ τε πολέμῳ μή με σῶον νέεσθαι· εὐορ-
 κῶσι δὲ ἄμιν τὸς τε θεός ἰλέος ἤμεν, καὶ γίνεσθαι πάντα ἀγαθά.

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1848.

ὑπὸ τοῦ πρώην Πρυτάνεως

K. I. A. ΣΟΥΤΣΟΥ.

Παραδίδοντος εἰς τὸν διάδοχον αὐτοῦ τὴν Πρυτανείαν τοῦ
 Ὁθωνείου Πανεπιστημίου.

Κύριοι!

Μετὰ ἐνιαυτὸν ὀλόκληρον, ἀφοῦ διὰ τῆς εὐμενοῦς ἡμῶν ψήφου, καὶ δι' εὐδοκίας τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Βασιλέως προσκεκλήθη εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ πανεπιστημίου, προθύμως παρίσταμαι σήμερον ἐνώπιον ὑμῶν διὰ τὸ δῶσω τῆς διαχειρήσεώς μου λόγον, καὶ καταδείξω τὰ κυριώτερα τῆς ἐνιαυσίου ταύτης περιόδου ἀποτελέσματα.

Καὶ πρῶτον ἀρχομαι ἀπὸ τοῦ πρωτίστου πάντων, ἀπὸ τῆς φοιτώσης τὸ μουσοτοροφεῖον τοῦτο νεολαίας, πρὸς ἣν ἀποβλέπει ἅπαντα ἡ Ἑλλάς, καὶ ὑπὲρ ἧς ἡμεῖς οἱ καθηγηταὶ φιλοτίμως ἀγωνιζόμεθα, συνειδότες, ὅτι αἱ εὐεργετικαὶ καὶ διαρκεῖς μεταρρυθμίσεις κατορθοῦνται διὰ πολυχρονίου προπαρασκευῆς, καὶ ὅτι ἡ πραγματικὴ ἐλευθερία, ἡ ἀληθὴς πρόοδος, ἡ εὐκλεία καὶ ἡ εὐπραγία τῶν λαῶν πηγάζουσι ἐκ τῆς ὀρθῆς παιδείσεως καὶ τῆς χρηστῆς καὶ χριστιανικῆς ἀνατροφῆς τῆς νεολαίας.

Ἐπὶ τῆς Πρυτανείας τοῦ προκατόχου μου κυρίου Α. Βενιζέλου κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην πέρυσιν ἔκθεσιν, ἑκατὸν μὲν καὶ ἑβδομήκοντα πέντε φοιτηταὶ ἀνανέωσαν τὰ φοιτητήρια αὐτῶν, ἑννεήκοντα δὲ καὶ πέντε ἐνεγράφησαν νέοι· ὥστε τὸ ὅλον τῶν κατὰ τὸ προτελευταῖον ἀκαδημικὸν ἔτος φοιτητῶν τῶν ἐξ ἑβδομηκοντα εἰς τὸ Πανεπιστημίου συνεποσώθη εἰς διακοσίους καὶ ἑβδομήκοντα, ἐξ ὧν εἰς μὲν τὴν θεολογικὴν σχολὴν ἐφοίτων 7 εἰς δὲ τὴν ἱατρικὴν

126 εἰς δὲ τὴν Νομικὴν 58, εἰς τὴν φιλοσοφικὴν δὲ 61, καὶ εἰς τὸ φαρμακευτικὸν σχολεῖον 18.

Ὅτι δ' ἐγὼ ἀνεδέχθην τὰ ἔργα τοῦ πρυτάνεως 171 ἐκ τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἀνανέωσαν τὰ φοιτητήρια αὐτῶν, τῶν λοιπῶν ἀποδημησάντων ἢ μὴ ἐμφανισθέντων· ἐνεγράφησαν δὲ νέοι 134, ἐξ ὧν εἰς μὲν τὴν θεολογικὴν σχολὴν 2· εἰς δὲ τὴν νομικὴν 34· εἰς τὴν ἱατρικὴν 58, εἰς τὴν φιλοσοφικὴν δὲ 29, καὶ εἰς τὸ φαρμακευτικὸν σχολεῖον 11.

Πάντες λοιπὸν οἱ τοῦ Πανεπιστημίου φοιτηταὶ παλαιοὶ τε καὶ νέοι κατὰ τὸ λήξαν ἀκαδημικὸν ἔτος ἀριθμοῦνται 305.

Ἐκ τούτων δὲ πάντων εἰς μὲν τὴν θεολογικὴν σχολὴν ἐφοίτων 7* εἰς δὲ τὴν Νομικὴν 83, εἰς τὴν ἱατρικὴν 135· εἰς τὴν φιλοσοφικὴν δὲ 62, καὶ εἰς τὸ φαρμακευτικὸν σχολεῖον 18.

Ἐκ τῶν ἐγγραφέντων κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος εἰς τὸ πανεπιστήμιον 57 μὲν ἔφερον ἀπολυτήρια τῶν ἐν Ἑλλάδι Γυμνασίων, ἐξεθόντες ἐκ μὲν τοῦ γυμνασίου Ἀθηνῶν 28· ἐκ δὲ τοῦ γυμνασίου Σύρου 20, ἐκ τοῦ γυμνασίου Ναυπλίας 7, ἐκ τοῦ γυμνασίου Πατρῶν 1, καὶ ἐκ τῆς Ριζαρείου σχολῆς 1· 66 δ' ἐνεγράφησαν ἀδεία τῆς ἐπὶ τῶν ἀλλοδαπῶν τεταγμένης ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς· 11 δὲ ὡς μαθηταὶ τοῦ φαρμακευτικοῦ σχολείου, ὥστε τὸ ὅλον τῶν ἐγγραφέντων φοιτητῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος γίνεται 134.

Ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν φοιτητῶν, ἀριθμηθέντων 305, ἐκ μὲν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος εἰσὶν 145, ἐκ δὲ τῆς ἀλλοδαπῆς 160.

Ἐὰν ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν τούτων, θέλομεν εὐκόλως ἀναγνωρίσει καὶ τὴν εὐεργετικὴν ἐπιβρόχην τοῦ Ὁθωνείου Πανεπιστημίου ἐπὶ τῶν ἔξω ὁμοειδῶν, προσερχομένων μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἠθικῆς αὐτῶν παλιγγενεσίας πρὸς τὴν φωτοβόλον ταύτην ἐστίαν τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὴν κατ' ἔτος αὐξήσιν τῶν ποιόντων τὸ ἀνώτατον τοῦτο παιδευτήριον, ἀριθμηθέντων μὲν 52, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς καθιδρύσεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς πρυτανείας τοῦ Κ. Σχινᾶ, τριπλασιασθέντων δὲ πρῶτον μὲν μετὰ πενταετίαν ἐπὶ τῆς πρυτανείας τοῦ Κ. Ἀσωπίου, ὅτε ἠριθμῆθησαν 152· δεύτερον δὲ μετὰ τετραετίαν ἐπὶ τῆς πρυτανείας μου ἀριθμηθέντων 305.

Καὶ ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν τηλικούτος. Τῆς δ' ἐμῆς πρυ-

* Παρατηρητέον, ὅτι οἱ τῆς θεολογικῆς σχολῆς μαθηταὶ δὲν εἶναι μόνοι οἱ ἀμέσως εἰς αὐτὴν ἐγγραφόμενοι, καθότι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν μαθητῶν τῆς θεολογικῆς σχολῆς συνίσταται ἐκ τῶν φοιτητῶν τῆς φιλοσοφικῆς ἐγγραφόμενων εἰς αὐτὴν διὰ τὸ λάθωσι παρ' αὐτῆς τὸ διδακτορικὸν δίπλωμα, τὸ ὅποιον δυσκόλως δίδει ἡ θεολογικὴ σχολή.

τανείας ἀρχομένης, ἐγένοντο αἱ ἐξῆς μεταβολαὶ εἰς τὸ προσωπικὸν τοῦ Πανεπιστημίου.

Ὁ τακτικὸς καθηγητὴς κύριος Λευκίας, δ' ἐπὶ μὲν τῆς στυγεράς τοῦ ἔθνους δουλείας διὰ τῶν λόγων καὶ τῶν γραμμάτων γενόμενος χρήσιμος τῇ πατρίδι, κατὰ δὲ τὴν αἰμίνιστον ἐθνεγεροσίαν τοῦ 1821 εἰς ἐκ τῶν πρώτων περιβληθεὶς ἐν Βουκουρεστίῳ τὸν τῆς ἑλληνικῆς αὐτονομίας θώρακα, ἀπηλλάγη μὲν τῆς καθηγεσίας διὰ τὸ βαθύ του γῆρας, ἀπένειμε δ' αὐτῷ ἡ Κυβέρνησις τιμῆς ἕνεκεν τὸν βαθμὸν τοῦ Καθηγητοῦ, καὶ νόμος περὶ συντάξεως αὐτοῦ ἐξ 150 δραχ. κατὰ μῆνα, ἀρ' ἧς ἀπελύθη τῆς καθηγεσίας ἐκυρώθη, ψηφισθεὶς πρῶτον μὲν ὑπὸ τῆς Βουλῆς, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ὑπὸ τῆς Γερουσίας ἐπὶ τοῦ νῦν τὰ τῆς παιδείας φιλοτίμως διέποντος κυρίου Α. Μαυρομιχάλη.

Οὕτω λοιπὸν καθιερώθη ἀρχὴ τιμῶσα μὲν τὴν κυβέρνησιν τοῦ Βασιλέως καὶ τὰ νομοθετικὰ σώματα, γόνιμος δὲ πολλῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων, οἱ οἱ κατατρίβοντες τὴν ζωὴν αὐτῶν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, οἱ ἐκπληροῦντες τὴν ὑψηλὴν καὶ θείαν, οὕτως εἰπεῖν, ἐντολὴν τῆς καλλιέργειας τῶν ψυχῶν καὶ τῶν πνευμάτων, ἐξ ἧς ἀναγεννῶνται καὶ τὰ ἔθνη καὶ οἱ πολιτισμοί, δὲν παραγκωνίζονται προσεγγίζοντες εἰς τὸ ἀναπόφευκτον τέρμα τοῦ ἐνεργητικοῦ αὐτῶν βίου, ἀλλ' εὐρίσκουσι σωτήριον παραμυθίαν εἰς τοὺς πόρους καὶ εἰς τὰς λύπας των, ἐνθυμούμενοι, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ἄκοντες ἔπαυσαν ὑπηρετοῦντες τὴν πατρίδα, ἔτεινε πρὸς αὐτοὺς βοήθον χεῖρα ἡ πατὴρ εὐγνωμονοῦσα.

Τὸν Κύριον Λευκίαν διεδέχθη ὁ καθηγητὴς κύριος Πιναρῆς, ἐπιφορισθεὶς συγχρόνως καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς φυσιολογίας.

Τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ κυρίου Π. Στρούμπου ἀπαλλαγέντος τῆς καθηγεσίας, ὁ καθηγητὴς κύριος Οἰκονομίδης ἀνέλαβε τὸ μάθημα τῆς πολιτικῆς διοικουσίας, ἀπὸ ἐκτάκτου εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ προβασθεὶς.

Ἐπίσης προεβιάσθη ἀπὸ ἐκτάκτου εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ ὁ μετὰ πολλοῦ ζήλου εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς νεολαίας ἀφοσιωθεὶς κύριος Μητζόπουλος.

Ὁ δὲ κύριος Φρεαρίτης, ὅστις ἐπὶ 31|2 ἔτη εἰδίδαξεν ὡς ὑφηγητὴς μετὰ πλείστης ἐπιτυχίας, διορίσθη τακτικὸς καθηγητὴς ἀναλαβὼν τὴν διδασκαλίαν τῶν εἰσηγήσεων, καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου.

Ἐπὶ τῆς ἐμῆς πρυτανείας, κύριοι, τὸ πανεπιστήμιον ἀπέκτησε τρεῖς νέους ὑφηγητάς, περὶ τῆς ἐνανιότητος καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας τῶν ὁποίων οὐδὲν ὑμῖν ἀναφέρω, καθότι πρὸ ἐμοῦ ἐπεμαρτύρηται ὑπὲρ τῶν ἀξιολόγων τούτων ἀνδρῶν ἡ κοινὴ γνώμη.

Οἱ ὑφηγηταὶ οὗτοι δοκιμασθέντες ἤδη ἐπὶ καθέδρας εἰσὶν ὁ κύριος Εὐθύμιος Καστόρης, διορισθεὶς ὑφηγητὴς τῆς Λατινικῆς φιλολογίας, ὁ κύριος Χ. Ρουσόπουλος τῆς πολιτικῆς διοικουσίας, καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, καὶ ὁ κύριος Δ. Μαυροκορδάτος τῆς ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ δικαίου ὅστις ὅμως ἀναγκάζεται ἤδη ἕνεκα περιστάσεων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς του μετὰ πολλῆς λύπης ν' ἀποδημήσῃ.

Ἐπίσης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ λήξαντος θερινοῦ ἐξαμήνου διορίσθη ὑφηγητὴς τῆς πολιτικῆς διοικουσίας ὁ κύριος Τρικαλιώτης, ὅστις ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ ἀληθῶς ἐλευθέρᾳ συμπολιτείᾳ τῆς εὐδαίμονος Ἀγγλαμερικῆς, θέλει καταβάλλει πᾶσαν ἐπιμελείαν διὰ νὰ γείνη χρήσιμος εἰς τὴν εὐφυᾶ καὶ φιλόμουσον νεολαίαν τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἀναφέρω ἐπὶ τέλους, ὅτι ἀντὶ τοῦ Κυρίου Ἄλ. Δικαίου διορίσθη προπαρασκευαστὴς τοῦ ταμείου τῆς φυσικῆς ὁ μαθητὴς τοῦ φαρμακευτικοῦ σχολείου Κ. Ἰω. Βλέττας.

Ἄπαντες οἱ καθηγηταί, ἐκτὸς τοῦ κυρίου Βούρου ἀσθενοῦντος, εἰδίδαξαν μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τὰ ἐν τῷ προγράμματι προκηρυχθέντα μαθήματα.

Καὶ μάλιστα ὁ καθηγητὴς κύριος Σαρίπολος, θέλων νὰ συμπληρώσῃ τὴν διδασκαλίαν του, καὶ καταστήσῃ αὐτὴν ὠφελιμωτέραν εἰς τοὺς ἀκροατάς του, ἀνεδέχθη αὐθορμήτως πρὸς τὸ κύριον αὐτοῦ μάθημα τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, καὶ τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν.

Ἄλλὰ περὶ τῆς ἱατρικῆς σχολῆς ὀφείλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι καὶ τὸ παρελθὸν ἀκαδημικὸν ἔτος, ὡς καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ, ὑπέστη ζημίαν οὐχὶ μικράν, ἕνεκα τῆς πολυχρονίου νόσου τοῦ καθηγητοῦ τῆς εἰδικῆς νοσολογίας καὶ τῆς παθολογικῆς κλινικῆς κυρίου Βούρου.

Τὴν ζημίαν ταύτην θέλουσα νὰ προλάβῃ ἡ πρυτανεία, καὶ ὀρμωμένη ἐκ τῶν ἐπαυλιμμένων γνωμοδοτήσεων τῆς ἱατρικῆς σχολῆς, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδεύσεως ὑπουργείου ἐπὶ δύο αὐσιωδῶν πράξεων. Ἰκανῶν ν' ἐπανορθώσωσι τὴν πρότερον χρόνου χωλαίνουσαν κατὰ τι διδασκαλίαν τῆς ἱατρικῆς σχολῆς. Πρῶτον μὲν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ διορισθῇ καὶ ἕτερος καθηγητὴς τοῦ μαθήματος τῆς εἰδικῆς νοσολογίας καὶ τῆς παθολογικῆς κλινικῆς, συμμετέχων μὲν μὲ τὸν κύριον Βούρον τῆς διδασκαλίας ταύτης, τῆς ὁποίας τὸ δυσβάστακτον βῆρος ἀνετέθη εἰς μόνον αὐτὸν, ἀναπληρῶν δὲ τὸν καθηγητὴν τοῦτον ἐν ἀνάγκῃ.

Καὶ δεύτερον ἐπὶ τίνος μεταβῆθαι εἰς ἀφορώσης πρὸς τὴν διοίκησιν τοῦ δημοτικοῦ νοσοκομείου Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον, ὡς ἀνεγερθέν τὸ πλεῖστον διὰ συνδρομῶν δωρητῶν γενναίων καὶ φιλανθρωπῶν, ἦτον δίκαιον νὰ διοικῆται εἰς τρόπον, ὥστε ἡ κατάστασις καὶ

διατήρησις αὐτοῦ νὰ συνάδῃ πρὸς τὸν ἀρχικὸν καὶ γενικώτερον σκοπὸν τῆς συστάσεώς του. Τὸ δημοτικὸν νοσοκομεῖον Ἀθηνῶν, ὡς ἅπαντα τὰ δημοιῆθ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, χρησιμεύοντα ὡς ἄσυλα τῶν ὑπὸ νόσων καὶ πενίας διωκομένων, ἀνάγκη ἵνα πληρῶσι τὸν σκοπὸν αὐτῶν νὰ παρέχῃσι πάντα τὰ πρὸς θεραπείαν χρήσιμα. Τὸ δὲ νοσοκομεῖον τῆς πρωτεύουσας, καὶ ἕτερον ἐπιστημονικὸν πληροῦν σκοπὸν, τὸν τῆς κλινικῆς διδασκαλίας, ἔπρεπεν ἀφρονώτερον νὰ κατέχῃ τὰ μέσα τῆς θεραπείας.

Ἄλλ' ὁ δῆμος τῶν Ἀθηνῶν, εἰς πολλὰς χρεῖας τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ διανέμων, δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς διατήρησιν νοσοκομείου, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ὡς τὸ πρότυπον τῶν ἐν Ἑλλάδι δημοιῆθ καταστημάτων. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἐπρότεινα συμφώνως τῇ ἱατρικῇ σχολῇ, νὰ παραλάβῃ ἐν ὄψει τὸ νοσοκομεῖον τοῦτο ἢ κυβέρνησις, καὶ προσαρτῶσα τεῦτο εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, νὰ χορηγῇ ἐξ ὀλοκλήρου ἢ ἐν μέρει τὰς πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ δαπάνας.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ εἰς τοὺς νοσηλευμένους κατοίκους Ἀθηνῶν, ἤτοι εἰς τὸν δῆμον, τὸ κατάστημα τοῦτο ἤθελεν ἀποβῆ ὠφελιμώτερον, καὶ ἡ κλινικὴ διδασκαλία ἤθελε γίνεσθαι ἐν αὐτῷ μὲ τὴν ἐνδεχομένην ἐντέλειαν.

Ἐν τούτοις, τὴν ἐκ τῆς ἀσθενείας τοῦ κυρίου Βούρου ζημίαν ἐπιθυμοῦσα νὰ θεραπεύσῃ τὸ ἐπ' αὐτῇ ἡ ἱατρικὴ σχολή, ἀνέθηκε τὸ μὲν τῆς εἰδικῆς νοτολογίας μάθημα εἰς τὸν τῆς γενικῆς παθολογίας καὶ φυσιολογίας καθηγητὴν Κ. Πριναζην, ὅστις ἐξηκολούθησε διδάσκων αὐτὴν καθ' ἕλον τὸ ληξάν ἤδη ἀκαδημαϊκὸν ἔτος· τὸ δὲ τῆς κλινικῆς εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς ἱατρονομικῆς Κ. Πάλλην, ὅστις πρὸς τὸ κύριον αὐτοῦ μάθημα διεύθυνε καὶ τὴν κλινικὴν καθ' ἕλον τὸ χειμερινὸν ἐξάμηνον διέκοψε δὲ αὐτὴν κατὰ τὸ θερινόν, τοῦ καθηγητοῦ κυρίου Βούρου προκηρύξαντος, ὅτι θέλει ἀναλάβει τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Πρὸς τοὺς καθηγητὰς τούτους ὀφείλεται, κύριοι, μεγίστη χάρις, ὡς ἀναδεχθέντας καὶ ἐκτελέσαντας μετὰ πολλῆς προθυμίας τὰ ὑπὸ τῆς ἱατρικῆς σχολῆς ἐπιτραπέντα αὐτοῖς πρόσθετα ἔργα.

Προκειμένου λόγου περὶ διδασκαλίας τοῦ Πανεπιστημίου, δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπήσω, ὅτι ἐκτὸς τῶν πολλῶν κόπων, οὓς κατέβηκεν ὁ καθηγητὴς κύριος Ἀσώπιος διὰ τὰ ἐν τῷ φροντιστηρίῳ γινόμενα φιλολογικὰ γυμνάσματα, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν καθηγητῶν κυρίων Βενθύλου καὶ Κουμανούδου, ἐπλούτισεν αὐτὸ καὶ μὲ εἰδικὸν κανονισμόν, ὑποβληθέντα πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν ἐγκρισίν τοῦ ἐπι τῆς δημοσίας παιδεύσεως ὑπουργείου.

Τὰ ἐν τῷ ἀστεροσκοπεῖῳ ἔργα καθ' ἐκάστην ἀναπτυσσόμενα τείνουσιν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι τελειότεραν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρίτως καταρτισθεῖσαν διδασκαλίαν τῆς ἀστρονομίας.

Ὁ καθηγητὴς κύριος Βούρης, τοῦ ὁποῦ τὴν ἀτάραχον καὶ ὄλιως ἐπιστημονικὴν καρτερίαν ὀφείλομεν τόσω μᾶλλον νὰ ἐπαινέσωμεν, ὅτω ἢ γόνιμος αὐτῇ ἀρετῇ σπανίως ἀναφάνεται εἰς ἐποχὰς ἐξωτερικῶν συγκινήσεων καὶ ἀντιπερισπασμῶν, ἔχει ἤδη ὡς ἐπληροφόρηθῃ, ἐτοιμὴν πρὸς τύπωσιν, συλλογὴν τεσσάρων χιλιάδων παρατηρήσεων, συνωδευμένων μὲ μαθηματικούς ὑπολογισμούς. 1) Περὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τοῦ ἀστεροσκοπεῖου, τοὔτεστι τοῦ ἐντελοῦς προσδιορισμοῦ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους καὶ μήκους τοῦ ἀστεροσκοπεῖου, καὶ ἐπομένως αὐτῆς τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. 2) Περὶ τοῦ ἡμερουσίου προσδιορισμοῦ τοῦ χρόνου. 3) Περὶ τοῦ ἐντελοῦς προσδιορισμοῦ τῶν ἀστέρων, ὅτινες ἰδιάζουσιν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοὔτεστιν ἢ δὲν καθορῶνται εἰς τὴν μέσην καὶ βόρειον εὐρώπην ἢ δὲν δύνανται ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των νὰ παρατηρῶνται ἐκεῖ ἀκριδῶς.

Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Lacaille εἰς τὸ ἀκρωτήριο τῆς χρηστῆς ἐλπίδος παρατηρηθέντων ἀστέρων, ὁ καθηγητὴς θέλει δημοσιεύσει καὶ ἀνακαλύψει πολλῶν ἄλλων ἀγνώστων μέχρι τοῦδε, καὶ μάλιστα διπλῶν καὶ πολλαπλῶν. 4) Περὶ τῆς ἀστρνομικῆς ὀλάσεως τοῦ φωτός εἰς τὰ ἀνατολικὰ ταῦτα μέρη. 5) Περὶ σελήνης. 6) Περὶ τῆς ἀνακαλυφθείσης κινήσεως τῶν δύο ἀπλανῶν ἀστέρων, τοῦ Σειρίου καὶ Προκυνός. 7) Περὶ τῶν νεοανακαλυφθέντων πλανητῶν, ἐξαιρέτως δὲ περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Λεβεβριέρου ἀνακαλυφθέντος Ποσειδῶνος. 8) Περὶ τῆς γαιοδοιτικῆς καταμετρήσεως τῶν κυριωτέρων μερῶν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν καὶ τῶν περὶ αὐτῆς· ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ τῆς ἀστρονομίας καθηγητὴς ἐξακολουθεῖ καὶ τὰς διδακτικὰς τε καὶ ὠφελίμους εἰς τὸν βίον μετεωρολογικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τοῦ Πανεπιστημίου διδασκαλίας.

Ὡς ἀλάνθαστον δὲ τεκμήριον τῆς ἐπιδόσεως τῶν ἐν αὐτῷ ἐκπαιδευόμενων ἀναφέρω τοὺς ἐπὶ τῆς ἐμῆς πρωτανείας ἀξιωθέντας διδακτορικῶν διπλωμάτων, καὶ πτυχίων πρὸς ἐξάκτισιν τοῦ τῶν φαρμακοποιῶν ἐπαγγέλματος.

Ἐκ μὲν τῶν πρώτων, οἱ κύριοι Λεωνίδας Μηλιώτης ἐξ Ἰωαννίνων, Ἰωάννης Μαντζαράκης ἐκ Κύθου, καὶ Ἄγγελος Κωνσταντινίδης ἐξ Ἰμβρου, ὑποστάντες τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις, ἤξιώθησαν παρὰ τῆς ἱατρικῆς σχολῆς τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος.

Ὁ δὲ κύριος Χρυσόχοος ἐξ Ἀθηνῶν ἠξιώθη μετὰ τὰς ἐγγράφους καὶ προφορικός του ἐξετάσει ἀπολυτηρίου διπλώματος.

Πέντε δὲ μαθηταὶ τοῦ φαρμακευτικοῦ σχολείου, οἱ κύριοι Νικόλαος Γ. Καραουλάνης ἐκ Ψαρῶν, Γεώργιος Κωνσταντινίδης ἐκ Κυνουρίας, Εὐστάθιος Δ. Ἰατρός ἐκ Λαμίας, Δημήτριος Α. Μάντζαρης ἐκ Θεσσαλίας καὶ Νικόλαος Ζαφειρόπουλος ἐξ Ἀνδριζαίνης, ὑποστάντες τὰς ἐγγράφους καὶ προφορικός ἐξετάσεις, ἠξιώθησαν τοῦ πτυχίου τοῦ φαρμακοποιοῦ.

Ἐπίσης ὁ μαθητὴς τοῦ φαρμακευτικοῦ σχολείου κύριος Νικόλαος Μαγουλᾶς ἐκ Σερφίδου, ὅστις ἐπὶ τῆς πρυτανείας τοῦ προκατόχου μου ὑπέστη τὰς ἐγγράφους μόνον ἐξετάσεις διὰ τὰς ἐπελθούσας τῶν παραδόσεων διακοπὰς, ἠξιώθη μετὰ τὴν ἑναρξίν τῶν μαθημάτων τοῦ πτυχίου τοῦ φαρμακοποιοῦ, ὑποστὰς καὶ τὰς προφορικός ἐξετάσεις.

Μὴ δυνάμενος δυστυχῶς ν' ἀναφέρω τοιαῦτα εὐάρεστα ἀποτελέσματα καὶ περὶ τῶν λοιπῶν σχολῶν, καὶ μάλιστα περὶ τῆς νομικῆς, σπεύδω μετὰ χαρᾶς ν' ἀναγγείλω ὑμῖν, κύριοι, οὐσιώδη τινα μεταβρύθμισιν, τὰ μέγιστα μὲν ἐνδιαφέρουσαν τὴν πολιτείαν καὶ τὴν νομικὴν ἰδίως σχολήν, ὀφειλομένην δὲ εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ Πανεπιστημίου εὐμένειαν τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Βασιλέως, καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ Πανεπιστημίου ἔνθερον καὶ σταθερὸν ζῆλον τοῦ κυρίου Κ. Κωλοκοτρώνου πρώην ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 137 τοῦ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τὸ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἐκδοθὲν Βασιλικὸν διάταγμα τῆς 27 Ἰουλίου 1836, δὲν ἀπαιτεῖτο πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος εἰμὴ ἐνιαύσιος δικαστικὴ ἢ δικηγορικὴ μαθήτευσις, καὶ ἐξετάσις λίαν εὐχερῆς γινομένη ὑπὸ ἐιδικῆς τινος ἐπιτροπῆς ἐκ δικαστικῶν ἀνδρῶν συγκεκροτημένης.

Ἡ συγκαταβατικὴ αὕτη διάταξις ἀναγκαία πρὶν ἢ καθιδρῦθῃ Πανεπιστήμιον ἰκανὸν νὰ μορφώσῃ νομομαθεῖς, καὶ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἢ ἔλλειψις τοιούτων ἀνδρῶν ἦτον λίαν ἐπαισθητὴ, ἀπέβαιναν ὁμολογουμένως ἐπιζήμιος, ἀφοῦ προϊόντος τοῦ χρόνου, ὁ μὲν ἀναγκαῖος ἀριθμὸς τῶν δικηγόρων παρ' ἐκάστῳ δικαστηρίῳ συμπληρώθη, ἢ δὲ διδασκαλία τῆς νομικῆς σχολῆς ἀναπτυσσομένη κατ' ἔτος ἐτελειοποιεῖτο.

Τὸ ἀπὸ 15 Νοεμβρίου 1847 Β. Διάταγμα προτιθέμενον νὰ ἐξασφαλίσῃ πληρέστερον τὰ συμφέροντα τῶν διαδίκων, καὶ δώσῃ συγχρόνως εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τὴν προσήκουσαν αὐτῇ ζωὴν καὶ πρακτικὴν ἐνέργειαν, τῶν ὁποίων ἀπεστέρει αὐτὴν ἢ ἐπὶ τῶν

δικηγόρων ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ, καταστήσασα δμυλοτάτην τὴν πρὸς τὰς δικαστικὰς ἑδρας ἄγουσαν ὁδόν· ὀρίζει, ὅτι ὁ θέλων νὰ μετέρχηται τὸ τοῦ δικηγόρου ἐπάγγελμα ὀφείλει νὰ ὑποβάλληται εἰς διττὰς ἐξετάσεις. Πρῶτον μὲν πρὸς ἀπόκτησιν ἀκαδημαϊκοῦ διπλώματος τοῦ ἡμεδαποῦ ἢ καὶ ξένου τινὸς Πανεπιστημίου. Δεύτερον δὲ παρὰ τῆς ἐξεταστικῆς τῶν δικηγόρων ἐπιτροπῆς, ἣτις εἶναι τῆς πρακτικῆς μᾶλλον ἢ τῆς θεωρίας δοκιμασία. Ἡ οὐσιώδης αὐτῆ μεταβρύθμισις, ἀσφαλίζουσα πλείοτερον τῶν πολιτῶν τὰ συμφέροντα, καθιστῶσα δὲ καὶ πρακτικῶς χρήσιμον τὴν νομικὴν σχολὴν, θέλει συνδέσει διὰ σφιγκτοτέρων δεσμῶν τὸ Πανεπιστήμιον μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας, καὶ πειθαναγκάσει τοὺς ἀξιοῦντας νὰ κατέχωσι δικαστικὰς ἑδρας, καὶ νὰ διανέμωσι τὴν δικαιοσύνην εἰς τοὺς συμπολίτας των, νὰ ἐκπαιδεύωνται ἀξίως τῆς θέσεως εἰς ἣν ἀποβλέπουσι, καὶ τῶν ὁποίων ἀναδέχονται ὑψηλῶν καθηκόντων.

Ἐκ τῶν ἐνιαυσίων ἐκθέσεων τῶν προκατόχων μου ἐπληροφορήθη, κύριοι, ὅτι ἡ κυβέρνησις, θέλουσα νὰ ἐπιβοηθήσῃ τὴν ἐκδοσιν συστηματικῶν ἐγχειριδίων, καὶ βιβλίων δ.δ.δικτικῶν, συντεινόντων εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τελειοποίησιν τῶν φοιτητῶν, προσδιώρισεν 800 δραχμῶν χρηματικὸν ποσὸν πρὸς συνδρομὴν ἐκάστου τῶν τοιούτων κοινοφελῶν πονημάτων. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἐχορηγήθη ἐμοῦ πρυτανεύοντος πρὸς τοὺς καθηγητὰς κυρίους Ἀρχ. Μ. Ἀποστολίδην, Κ. Κοντογόνην Κ. Δ. Σχινᾶν καὶ Γ. Ράλλην.

Πρὶν ἢ μεταβῶ εἰς τὰ περὶ καταστάσεως καὶ διοικήσεως τῆς περιουσίας τοῦ Πανεπιστημίου, ἀναφέρω, ὅτι κοσμητόρες κατὰ τὸ ληξάν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ὑπῆρχον, τῆς μὲν θεολογικῆς ὁ ἀρχιμανδριτικὸς κύριος Μ. Ἀποστολίδης, τῆς δὲ νομικῆς ὁ κύριος Ράλλης, τῆς ἱατρικῆς δὲ ὁ κύριος Α. Πάλλης καὶ τῆς φιλοσοφικῆς ὁ κύριος Φ. Ἰωάννου· ἢ δὲ σύγκλητος συνεκροτεῖτο ὑπ' ἐμοῦ πρυτανεύοντος, ὑπὸ τοῦ κυρίου Α. Βενιζέλου ἀντιπρυτάνεως, ἐκ τῶν ἄνω μνησθέντων τεσσάρων κοσμητόρων καὶ ἐκ τῶν καθηγητῶν κυρίων Βάμβα, Ἀσωπίου, Κωττῆ καὶ Ραγκαβῆ.

Κύριοι· ἐάν ἀναπολήσῃτε εἰς τὸν νοῦν ὑμῶν τὰ μεγάλα καὶ ἐκπληκτικὰ συμβεβηκότα, τὰ ὁποῖα οὐσιωδῶς ἀναμορφώσαντα τὴν εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος, διετάραξαν ἐξαπίνης τὰς παγκοσμίους σχέσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ὑπέσκαψαν τὴν δημόσιον καὶ τὴν βιομηχανικὴν πίστιν, καὶ ἐξήρπασαν ἐν μέρει ὅ,τι αὕτη εἶχε δημιουργήσει ὑπὸ τὸ κράτος εἰρήνης πολυχρονίου, θέλετε ἀναμφιβόλως πιστεύσει, ὅτι ἡ τοῦ Πανεπιστημίου περιουσία δὲν ἔλαβε κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος τὴν πεθουμένην αὐξήσιν.

Ἐν τούτοις ἐκ τῆς ἐπομένης ἐκθέσεως θέλετε πεισθῆ, ὅτι κατὰ

τὸ λήξαν ἀκαδημιακὸν ἔτος ἡ τοῦ Πανεπιστημίου περιουσία, ἐν γένει ἐκκαθαρισθεῖσα ἕνεκα τῆς εἰσπράξεως πολλῶν χρηματικῶν κεφαλαίων εἰς αὐτὴν ἀνηκόντων, ἠύξήθη παρὰ πᾶσαν ἰσως προσδοκίαν καὶ διὰ νέων προσφορῶν καὶ ἀφιερωμάτων ἀξιολόγων.

Ἡ περιουσία τοῦ Πανεπιστημίου συνίσταται, ὡς γινώσκετε, εἰς κτήματα καὶ χρήματα. Εἰς τὴν κτηματικὴν περιουσίαν αὐτοῦ προσετέθη ἡ βαρύτιμος κληροδοσία τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀποβιώσαντος σεβασμιωτάτου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως Νεοφύτου, ὅστις κατέλιπε δώδεκα περίπου χιλιάδας φλωρίων καισαρικών, ἵνα δι' αὐτῶν, μετὰ τὴν ἐξόφλησιν τινῶν κληροδοτημάτων, πληρωτέων ἐκ τοῦ τόκου τῶν κεφαλαίων, ἀγορασθῆ κτήμα κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, καὶ τὸ εἰσόδημα αὐτοῦ διανεμηθῆ ἐτησίως κατ' ἰσομοιρίαν εἰς τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον, εἰς τὸ νοσοκομεῖον Βουκουρεστίου καὶ εἰς τρία σχολεῖα τῆς Ἀνδρου, πατρίδος τοῦ μακαρίτου. Ἄμα δ' ἀνηγγέλη τὸ κληροδοτήμα τοῦτο ἡμῖν, τὸ ὁποῖον, ἐκτιμώμενον εἰς χρήματα, ἀναβαίνει εἰς 31,000 δραχμῶν, ἔσπευσα νὰ γράψω πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ ἑλληνικὸν πρόξενον, καὶ πρὸς ἕνα τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης, τὸν κύριον Κωνσταντῖνον Σοῦτσον, ζητῶν ἐπισήμους πληροφορίας, καὶ προκαλῶν τὸν ζῆλον καὶ τὸ φιλόπατρι τῶν κυρίων τούτων ὑπὲρ τῆς ταχίστης τῆς διαθήκης ἐκτελέσεως, ἢ τῆς ἀποστολῆς, εἰ δυνατόν, τῆς ἀνολογούσης ἡμῖν μερίδος ἐπὶ τοῦ ὅλου κεφαλαίου τῆς κληρονομίας. Δυστυχῶς ὅμως, καθ' ἃς ἔπεμψεν ἡμῖν πληροφορίας ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ ἑλληνικὸς πρόξενος ἀπὸ 30 Ἰουλίου 1848, οὐδὲν ἐνηργήθη μέχρι τῆς σήμερον· καθότι οἱ τρεῖς ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης, ἦτοι οἱ κύριοι Κωνστ. Σοῦτσος, Ἀρσάκης καὶ Βιλαρᾶς, πρὸ μηνῶν ἀποδημήσαντες δι' ἰδιαιτέρας τῶν ὑποθέσεις, ἢ διὰ τὰς ἐπελθούσας ἐμφυλίους ταραχάς, δὲν ἠδυνήθησαν εἰσέτι νὰ δώσωσι τὸ ποθούμενον πέρασ εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἀντικείμενον.

Εἰς τὸν διάδοχόν μου ἀπόκειται νῦν, ὅτε ἐπανέρχεται ἡ τάξις εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ταχίστης ἐκτελέσεως τῆς τοσοῦτον εὐεργετικῆς δι' ἡμᾶς διαθήκης τοῦ σεβασμιωτάτου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως.

Περὶ τοῦ ξενοδοχείου Παπάζογλου ἀνέφερε πέρυσιν ὁ προκατόχος μου, ὅτι ἀποτεφρωθέντος τοῦ οἰκήματος, κατελείφθη μόνον τὸ οἰκόπεδον.

Πολυτρόπως λοιπὸν ἐσκέφθημεν μετὰ τῆς συγκλήτου περὶ τοῦ οἰκοπέδου τούτου· καὶ ἐπὶ τέλους γενομένης παραδεκτικῆς τῆς ἀρχῆς, ὅτι τὰ μὴ προσοδοφόρα τοῦ Πανεπιστημίου κτήματα συμφέρει ν' ἀπκλωτριωθῶσι, συγκεντρουμένης ἔτι μᾶλλον τῆς τοῦ Πανεπιστη-

μίου περιουσίας, μοι ἐπετρέπη ἡ ἐκποίησης τοῦ οἰκοπέδου καὶ ὡς ἐλάχιστος τῆς ἐκποίησησεως ὄρος ἐτέθη παρὰ τῆς συγκλήτου καισαρικῆ φλωρία δύο χιλιάδες. Ἄμα δ' ἐγένετο ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς συγκλήτου, ἔγραψα δις πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ πρόξενον, πέμψας αὐτῷ καὶ ἀντίγραφον τοῦ τίτλου τῆς ἰδιοκτησίας· εἰς ἀπάντησιν δὲ τῶν ἐγγράφων μου τούτων, ἰδοῦ τι μὲ ἀναφέρει ὁ γενικός πρόξενος κύριος Ρίζος ἀπὸ 30 Ἰουλίου 1848.

Ἄμα ἔλαβον τὸ ἀπὸ 2 Φεβρουαρίου ὑπ' ἀριθ. 360 ἐγγραφόν σας, ἐσκέφθην, ὅτι πρὸ πάσης ἄλλης ἐργασίας ἀπαιτεῖται νὰ ἐνεργηθῆ ἡ τακτικὴ τοῦ γηπέδου καταμέτρησις. Ἐπομένως ἐπεφόρτισα τὸν ἑλληνα γεωμέτρην Γ, Κατελοῦζον μὲ τὴν καταμέτρησιν ταύτην· καὶ ταυτοχρόνως ἐσύστησα ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κυρίων Χριστοδοῦλου Τισσαμενοῦ, τοῦ ἱατροῦ Κομπότη, καὶ ἐμοῦ προεδρεύοντος διὰ νὰ λάβῃ τὰ πρόσφορα μέτρα πρὸς συμφερωτέραν ἐκποίησιν τοῦ οἰκοπέδου, τὴν ὁποίαν προεκῆρυξα διὰ τῶν βλαχικῶν ἐφημερίδων, θέσας προθεσμίαν 60 ἡμερῶν κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθος.

Ἄλλ' ἡ ἐπισκῆψασα ἀπὸ τῆς 15 Μαΐου χολέρα, καὶ ἡ κατὰ τὴν 11 Ἰουνίου ἐπιτυμβᾶσα ἐπανάστασις, ὡς καὶ αἱ παρακολουθήσασαι αὐτὴν ταραχαί, διεσκόρπισαν τοὺς κατοίκους ἔνθεν κακεῖθεν· καὶ ἐπομένως αἱ ἐργασίαι τοῦ γεωμέτρου, ὡς καὶ ἐκεῖναί τῆς ἐπιτροπῆς, ἐσταμάτησαν καὶ ἀνεβλήθησαν.

Τοιαύτη ἐποχὴ, παρατηρεῖ ὁ κύριος πρόξενος, δὲν εἶναι κατάλληλος εἰς ἐκποίησιν τοῦ γηπέδου· καθότι ἀδύνατον, νὰ παρουσιασθῶσιν ἀγορασταὶ εἰς τὸν συναγωνισμόν. Προτείνει λοιπὸν ν' ἀνατεθῆ εἰς αὐτὸν ἡ ἐκτίμησις τῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκποίησης δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ πρὸς μεγαλητέραν τοῦ Πανεπιστημίου ὠφέλειαν.

Περὶ δὲ τῶν κατὰ τὸ 1840 κληροδοτηθέντων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κτημάτων τοῦ μακαρίτου δημοδιδασκάλου Χριστοδοῦλου Ῥωσσινου, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὁποίων οὐδεμίαν κατ' ἀρχὰς ἠδυνήθη νὰ λάβῃ θετικὴν πληροφορίαν· μετὰ φροντίδας πολλῶν ἡμερῶν καὶ συνεχεῖς ἀλληλογραφίας ἔμαθον, ὅτι τὰ κτήματα ταῦτα ἐξεποιήθησαν κατὰ τὸ 1844 ἐπὶ δημοπρασίας κατ' ἀπόφασιν μὲν τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδείσεως ὑπουργείου· ἐν ἀγνοίᾳ δὲ τῶν ἀρμοδίων τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχῶν, κατακυρωθέντα εἰς τὸν πλειοδοτήσαντα κύριον Ταμπακόπουλον εἰς τιμὴν δραχ. 900· μ' ὄλον ὅτι κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς νομαρχίας Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας τὰ κτήματα ταῦτα ἤξιζον τρεῖς περίπου χιλιάδας δραχμῶν. Ἐν τούτοις ὁ ἀγοραστὴς δὲν ἐπλήρωσεν εἰμὴ τὸ ἥμισυ τοῦ τιμήματος, διανεμηθὲν εἰς τὰ τρία καταστήματα, περὶ ὧν διελάμβανεν ἡ διαθή-

κη. Τὸ δ' ἕτερον ἡμῖς ἠρνήθη ν' ἀποδώσῃ ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι δὲν ἐνεκατέστη εἰς ὄλων τῶν διαλαμβανομένων κτημάτων τὴν κυριότητα· οὕτε παρέλαβεν αὐτὰ συμφώνως μὲ τὸ τῆς δημοπρασίας πρωτόκολλον. Ταῦτα πάντα ἀνέφερον εἰς τὴν σύγκλητον, καὶ κατ' ἀπόφασιν αὐτῆς παρέλαβον μὲν τὰς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἀνηκούστας ἐκ τοῦ προϊόντος· τῆς δημοπρασίας 151 δραχμὰς, ἐπέστειλα δὲ πρὸς τὸν νομάρχην Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἵνα πληροφορήσῃ ἐμὲ περὶ τῶν διίσχυρισμῶν τοῦ ἀγοραστοῦ Γαμπακοπούλου. Αἱ πληροφορίες, τὰς ὁποίας ἔλαβον ἦσαν ἀτελεῖς, καὶ ἐπομένως ἐδίστασα ν' ἀναθέσω τὴν ὑπόθεσιν εἰς δικηγόρον, πρὶν ἢ λάβω ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῶν διίσχυρισμῶν τοῦ ἀγοραστοῦ.

Ἀπεύθυνα λοιπὸν καὶ αὐτῆς τὰ δέοντα πρὸς τὸν νομάρχην Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας· ἡ ἀπάντησις τοῦ ὁποίου θέλει καθοδηγήσει τὸν διάδοχόν μου εἰς τὰ περαιτέρω.

Τοὺς κατὰ τὴν Κολιάδα ἀγροὺς ἐκ δέκα στρεμμάτων, τοὺς ὁποίους ἀνέθηκεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ὁ καθηγητὴς κύριος Λευκίας, παρατηρήσας μετ' ἐπιστάσις, καὶ πληροφορηθεὶς ἐκ πραγματογώμονος, τὸν ὁποῖον ἐκεῖσε ἀπέστειλα, ὅτι διὰ τε τὴν ἀπόστασιν καὶ τὴν κακὴν αὐτῶν ποιότητα δὲν ἐδύνατο νὰ καλλιεργηθῶσι πρὸς ὠφέλειαν τοῦ καταστήματος, ἀνέφερον τὰ δέοντα εἰς τὴν σύγκλητον, ἥτις ἀπεφάσισε νὰ ἐκποιηθῶσιν ὡς μὴ προσδοφόροι.

Τὴν αὐτὴν δὲ ἀπόφασιν ἔκαμεν ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ προτάσει ἡ σύγκλητος καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸ Παγκράτιον πέντε στρεμμάτων τοῦ μακαρίτου Παρθενίου, καθότι ἡ περιποίησις καὶ ἐπιμέλεια αὐτῶν ἀποβαίνει ἀδύνατος.

Ἀλλὰ τὴν περὶ ἐκποίησεως ἀπόφασιν τῆς συγκλήτου δὲν ἔκρινα εὐλογον νὰ ἐνεργήσω κατὰ τοὺς παρελθόντας μῆνας ἕνεκα τῶν τοπικῶν ἀνωμαλιῶν, καὶ τῆς καταθλιψάσης γενικῆς ἀχρηματίας τοὺς τε ἐμπόρους καὶ κτηματίας.

Περὶ δὲ τῆς οἰκίας τοῦ ἀειμνήστου Δ. Μαυροκορδάτου, πρὸς ὃν ὀφείλεται αἰώνια εὐγνωμοσύνη, ὡς πρῶτον καταθέντα τὸν θεμέλιον λίθον τῆς περιουσίας τοῦ Πανεπιστημίου, ἀνέφερον ὁ προκάτοχός μου πέρυσιν, ὅτι, ἵνα προληφθῇ ἡ περαιτέρω φθορὰ αὐτῆς, ἐγένοντο ἐπισκευαὶ γενικαί, καὶ πρὸ πάντων ἀνακαινίσαις τῆς ἐφαρμένης στέγης αὐτῆς· ἕνεκα δὲ τῶν ἐπισκευῶν τούτων ὑπέκυψεν ἡ οἰκία εἰς χρέος τεσσάρων χιλιάδων δραχμῶν, αἵτινες κατ' ἀπόφασιν τῆς συγκλήτου κατεβλήθησαν ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ κειμένων κεφαλαίων τοῦ Πανεπιστημίου· καὶ ὅτι ὁ διορισμὸς ὑποτρόφων ἀνεβλήθη ὑπὸ τῆς αὐτῆς συγκλήτου, ἄχρις οὗ ἀποδοθῶσι τὰ ὀφειλόμενα.

Ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἀναπόφευκτον καὶ κατεπείγουσαν ἐκείνην

δαπάνην ἀναφαίνεται διςτυχῶς σήμερον ἡ ἀνάγκη νέας ἐπισκευῆς.

Ἐπὶ τῇ αἰτήσει μάλιστα τοῦ ἐνοικιαστοῦ ἔπεμψα πρὸ τινος καιροῦ τὸν τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχιτέκτονα, ἵνα παρατηρήσῃ ἐπιμελῶς τὴν κατάστασιν τῆς οἰκίας. Ὁ ἀρχιτέκτων ὑπέβαλεν ἐμοὶ προϋπολογισμὸν, καθ' ὃν ἀπαιτεῖται δαπάνη 500 δραχμῶν πρὸς ἐπισκευὴν σεσηπτότων ἐξωστῶν καὶ ἄλλων τινῶν ἀντικειμένων· τὰς ἐπισκευὰς ταύτας ἐδίστασα νὰ ἐνεργήσω ἕνεκα καθυστερήσεών τινων τοῦ ἐνοικίου. Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη τῆς νέας ταύτης δαπάνης καθίσταται ἀφευκτος.

Εἰσεπράχθησαν ἐκ τῆς οἰκίας ταύτης ἐπὶ τῆς ἐμῆς πρυτανείας δραχ. 1128, ἐξ αὐτῶν ἐδαπανήθησαν εἰς φόρους οἰκοδομῶν δραχ. 118. Ὄφειλω δὲ νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἐμβλέπων εἰς τὴν κατάστασιν τῆς οἰκίας, καὶ εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν, πρὸς ὃν χρησιμεύει τὸ προῖόν αὐτῆς, τὴν συντήρησιν λέγω ὑποτρόφων· ἔσπευσα μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου, ἀφοῦ ἀνεδέχθη τὰ καθήκοντα τοῦ πρυτάνεως, νὰ ζητήσω παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς οἰκίας ταύτης ἀπὸ τοῦ φόρου τῶν οἰκοδομῶν· κατὰ συνέπειαν δὲ τῆς αἰτήσεως ταύτης ἀπηλλάγημεν τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ταμείου. Πρὸς τὸν πληρωθέντα φόρον ἐπλήρωσα καὶ παλαιὸν χρέος τῆς αὐτῆς οἰκίας πρὸς τὸν γραμματέα τοῦ Πανεπιστημίου ἐκ δρ. 514:70 δι' ἐπισκευὰς, φόρους καὶ ἀσφάλιστρα· καὶ ἕτερον χρέος τοῦ ἔτους 1840 ἐκ δραχ. 230 πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν συνδρομῶν πρὸς ἀνέγερσιν ἐλληνικοῦ Πανεπιστημίου ἐπιτροπὴν.

Τέλος δὲ ἐδαπανήθησαν καὶ δρ. 41:35 διὰ νέας ἐπισκευὰς. Κατέθεσα ἐπομένως ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ ἐκ τοῦ προϊόντος τῆς οἰκίας ταύτης δραχ. 223:95.

Δὲν ἔχει ὅμως οὕτω καὶ ὡς πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ μακαρίτου Χριστοδοῦλου Εὐθυμίου, τοῦ ἀειμνήστου τούτου εὐεργέτου τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου· καθότι ἡ τούτου οἰκία, νεόδομος οὖσα, δὲν ἔχει χρεῖαν πολυδαπάνου ἐπισκευῆς. Ὅτε κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ παρελθόντος ἐκληροδοτήθη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἐγένετο τῷ ὄντι χρεῖα γενικῆς τινος ἐπισκευῆς. Κατὰ δὲ τὸν Μάιον τοῦ ἔτους τούτου ἐπανέληθη κατὰ τὴν στέγην ἑτέρα τις ἐπισκευή, προηγηθείσης γνωμοδοτήσεως τοῦ ἀρχιτέκτονος. Ἄλλως δὲ ἡ οἰκία, καλῶς ἔχουσα σήμερον, θέλει παρέχει ἐπὶ πολλὸν χρόνον καθαρὸν κέρδος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Εἰσεπράχθησαν ἐκ τῆς οἰκίας ταύτης ἐπὶ τῆς ἐμῆς πρυτανείας διὰ 12 μῆνας δραχ. 1800, ἐδαπανήθησαν δὲ διὰ τὰς γενομένας κατὰ τὸν Ἰούνιον καὶ Αὐγουστον τοῦ 1847 ἐπισκευὰς δραχ. 489. ἔτι δὲ εἰς τὸ μνημόσυνον τῶν τριῶν ἱεραρχῶν, τοῦ ὁποίου τὴν θρησκευτικὴν ἐπισημότητα ἐπελάμπρυνεν ὁ

παρά τοῦ σεβασμίου διδασκάλου Βάμβα ἐκφωνηθεὶς ἀξιωμαθόμενος λόγος δραχ. 300.

Εἰς δαπάνας τῆς στέγης γενομένης κατὰ τὸν Μάρτιον καὶ Μάιον τοῦ παρόντος ἔτους 195:65 κατετέθησαν δὲ ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ 815:35.

Εἰς δὲ τὴν χρηματικὴν περιουσίαν ἐγένοντο αἱ ἐξῆς μεταβολαὶ καὶ προσθήκαι, αἵτινες καταφαίνονται εἰς τὸν ἐπόμενον ἰσολογισμόν τοῦ ἡμετέρου ταμείου κατὰ τὸ λῆξαν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος.

Τὰ ἐν τῇ τραπέζῃ κατατεθειμένα χρήματα τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐμῆς πρυτανείας ἦτοι τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1847 συνεποσοῦντο εἰς δραχ. 5, 719:81.

Τῇ 31 προσετέθη ποσὸν, 8928:57 ἐκ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Ῥεμβακάκη. Προσέτι, ὡς ἐνθυμείσθε, ὁ ἐν Δακίᾳ ἀποβιώσας Γ. Μετάξας ἐκληροδότησε κατὰ τὸ 1841 εἰς τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον φλωρία καισαρικὰ 600, ἦτοι δραχ. 7836 κατατεθείσας ἐπὶ τόκῳ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1842.

Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου 1845 ἔτους ἠγοράσθησαν δι' αὐτῶν καὶ μέρους τοῦ τόκου αὐτῶν παρά τοῦ ἀξιολόγου Α. Μεταξᾶ, ὑπουργοῦ τότε τῶν οικονομικῶν, μετοχαὶ 8 τῆς ἐθνικῆς τραπέζης.

Ἐπομένως ἅμα ἀνεδέχθη τὰ καθήκοντα τοῦ πρυτάνεως, ἐφρόντισα διὰ νὰ μὴ μένωσι νεκρὰ καὶ ἄγονα τὰ τοῦ Πανεπιστημίου χρήματα, πρῶτον μὲν νὰ εἰσπράξω ἐκ τόκων ὀφειλομένων ἡμῖν ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἀπὸ τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1842 ἔτους, μέχρι τῆς 30 Δεκεμβρίου 1844 δραχ. 1358:24.

Δεύτερον δὲ ἐκ μερισμάτων τῶν ὀκτὼ αὐτῶν μετοχῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1845 μέχρι τοῦ 1847 δραχ. 2198:40 ἐξ ὧν ἔδαπανήθησαν δραχ. 231:48 πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀπαιτουμένου ποσοῦ πρὸς ἀγορὰν τῆς ὀγδόης μετοχῆς τοῦ κληροδοτήματος τούτου.

Προσέτι εἰσέπραξα ἐκ μερισμάτων 10 μετοχῶν τῆς ἐθνικῆς τραπέζης, τὰς ὁποίας ἡ φιλογενεστία τῶν Ἰωνιδῶν οἰκογένεια προσήνεγκε δι' ἀγορὰν συγγραμμάτων χρησίμων εἰς τὴν τοῦ Πανεπιστημίου διδασκαλίαν διὰ τὸ ἔτος 1847 δρ. 973.

Ἀπὸ δὲ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Χριστοδοῦλου Εὐθυμίου δραχ. 20000.

Ἐνταῦθα ὀφείλω νὰ ὑπενθυμίσω ὑμῖν, ὅτι κατὰ τοὺς ὅρους τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου, τὸ ποσὸν τοῦτο πρέπει νὰ μὲν κατατεθειμένον ἐπὶ τόκῳ ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ. Καὶ τὸ μὲν κεφάλαιον νὰ ὑπάρχῃ ἀναπαλλοτρίωτος τοῦ Πανεπιστημίου περιουσίᾳ οἱ δὲ τόκοι νὰ χρητιμεύωσιν ὅπως καὶ ὅπου ἂν ἐγκριθῇ.

Θέλων λοιπὸν νὰ καταστήσω μείζονος ὄφελείας παραγωγικὸν τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐδόθη ἡμῖν περιορισμένη κυριότης ἐν εἶδει ἐπιχαρπίας καὶ θεωρήσας πρῶτον μὲν, ὅτι ὁ τόκος τῶν κατατεθειμένων ἐν τῇ τραπέζῃ κεφαλαίων, δὲν ὑπερέβαινε τὰ 4 1/2, ἐνῶ τὰ ἐκ τῶν μετοχῶν μερίσματα παρέχουσι κατὰ μέτρον ὅρον ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς τραπέζης διπλασίαν τὴν ὄφελειαν ἦτοι 9 0/0. Δεύτερον δὲ, ὅτι ἡ ἐλληνικὴ τράπεζα εἶναι μία τῶν μονιμωτέρων τραπεζῶν τοῦ κόσμου, καὶ διότι ἐναπέθεσε τὰ 3/4 τῶν κεφαλαίων της ἐπὶ γῆς διπλασίας ἀξίας· ἡ δὲ γῆ κατὰ τινα ἀληθεστάτην παροιμίαν κλονίζεται, ἀλλὰ δὲν πίπτει· καὶ διὰ τὸν ἕτερον λόγον, ὅτι τῶν μὲν λοιπῶν τραπεζῶν, ὡς ἐκεῖνης π.χ. τῆς Γαλλίας, θεωρουμένης ὡς ἐδρασιότερας τῶν ἄλλων, τὰ εἰς κυκλοφορίαν γραμματικά εἰσι τοῦλάχιστον πενταπλάσια τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς κεφαλαίου· τῆς δ' ἐθνικῆς ὑμῶν τραπέζης τὸ εἰς γραμματικά παθητικὸν δὲν ὑπερβαίνει κατὰ μέτρον ὅρον τὰ 2 1/5 τῶν κεφαλαίων της, καὶ ταῦτα τιθέμενα εἰς κυκλοφορίαν ἀντὶ ἀξιῶν μᾶλλον ἢ ἥτιον πραγματικῶν· ἄλλως δὲ ὅτι, ἐνῶ εἰς διάφορα τῆς εὐρώπης κράτη αἱ τράπεζαι ἢ ἤρχισαν τὰς ἐργασίας τῶν ἀνευ πραγματικῶν κεφαλαίων· ἢ ἀπηλοτρίωσαν σχεδὸν τὰ κεφάλαια αὐτῶν ὑπὲρ τῶν κυβερνήσεων ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ, ἢ ἡ τράπεζα ἐχορήγησε κατὰ τοὺς παρελθόντας μῆνας εἰς τὴν κυβέρνησιν δάνεια τριπλάσια τῶν κεφαλαίων της. Παρ' ἡμῖν ἡ κυβέρνησις οὐδέποτε ἠθέλησε καταχωρῆσθαι τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς, ἢ προτείνουσα δημοσίας ἀνάγκας νὰ ἐπιβάλλῃ ὅπωςδήποτε χεῖρα ἐπὶ τῶν κεφαλαίων τῆς τραπέζης, τῆς ὁποίας ἐπροστάτευσεν αἰετοτε τὰ νόμιμα δικαιώματα καὶ συμφέροντα, ἐπρότεινα εἰς τὴν σύγκλητον συναινέσει καὶ τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης, ἵνα ἀγορασθῶσι διὰ τῶν χρημάτων τούτων μετοχαί. Ἀποδεξαμένης δὲ τῆς συγκλήτου τὴν πρότασιν, ἠγοράσθησαν 15 μετοχαί, τῶν ὁποίων τὸ μέρος διὰ τὴν δευτέραν ἐξαμηνίαν τοῦ 1847 ἔτους συμποσοῦνται εἰς 732 δραχ.

Ἀπὸ τοῦ προϊόντος τῆς δημοπρασίας τῶν κτημάτων τοῦ μακαρίτου Χριστοδοῦλου Ῥωσσινού, εἰσπράχθησαν 151:66.

Ὁ δὲ φιλογενεστάτος Ἀλέξανδρος Γάικας, εἰς ἐκ τῶν πλέων ἀξιοσεβάστων ἀρχόντων τῆς Μολδαβίας, ἀγαπῶν τὴν παιδείαν, ἐκτιμῶν ἐπαξίως τὰ αἰτία αὐτῆς ἀποτελέσματα, καὶ θέλων νὰ συνδέσῃ διὰ παντός τὸ ἐντιμὸν τῆς οἰκογενείας του ὄνομα, μὲ τὴν πρόδοτον τοῦ Πανεπιστημίου, προσήνεγκε δραχ. 10 100. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἀποσταλὲν ἐνταῦθα κατ' ἀρχὰς τοῦ 1847 παρεδόθη ἡμῖν ἀετίως, καὶ κατετέθη ἀνευ ἀναβολῆς ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ.

Ἐκ τόκων δὲ τῆς δευτέρας ἐξαμηνίας τοῦ 1847 διὰ τὰ κα-

τατεθέντα ἐν τῇ τραπέζῃ χρῆματα δραχ. 148: 70. Καὶ ἐκ τόκων τῆς πρώτης ἐξαμηνίας τοῦ 1848 δραχ. 396: 72.

Τέλος δὲ ἐκ μερισμάτων τῆς πρώτης ἐξαμηνίας τοῦ 1848 διὰ μετοχὰς 33 δραχ. 1155.

Ἐκ τῆς ἀνακεφαλαίωσης τῶν ἀνωτέρω συνάγεται, ὅτι τὰ εἰσπραχθέντα ἐπὶ τῆς ἐμῆς πρυτανείας συμποσῶνται εἰς δραχ. 49, 070: 29, ἐμπεριεχομένων καὶ τῶν ἐνοικίων τῶν δύο οἰκιῶν Μαυροκορδάτου καὶ Χριστοδούλου Εὐθυμίου ἐκ δραχ. 2928.

Προστιθεμένων εἰς τὰ ἀνωτέρω καὶ δραχ. 5719: 81 αἵτινες ἦσαν κατατεθειμένοι ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1847 γίνεται τὸ ὄλον 54790: 10.

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἀφαιρουμένης τῆς δαπάνης τῆς οἰκίας Μαυροκορδάτου ἐκ δραχ. 904: 5, τῆς δαπάνης τῆς οἰκίας Χριστοδούλου Εὐθυμίου 984: 65. Τῶν 231: 48 πρὸς ἀγορὰν τῆς ὀγδόης μετοχῆς Μετάξα, 17410 εἰς ἀγορὰν 15 μετοχῶν τῆς ἐθνικῆς τραπέζης, ἐμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἀποθεματικοῦ καὶ τοῦ τρέχοντος τῆς ἐξαμηνίας ἐκείνης μερίσματος.

Τῶν δραχ. 150 δι' ἀγορὰν σιδηροῦ κιβωτίου, ἐνῶ κατέθεσα τοὺς τίτλους τῆς πανεπιστημιακῆς περιουσίας, ἐπιμελῶς καὶ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἀντιγραφέντας ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ 183: 66 δι' ἀπόδοσιν ὀφειλομένην τῇ οἰκογενείᾳ Ἰωνιδῶν 4: 50 διὰ χαρτόσημον.

Τὸ ὄλον τῆς συντηρητικῆς τε καὶ παραγωγικῆς ταύτης δαπάνης γίνεται δραχ. 19868: 34 ὧν ἐκπιπτομένων ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν ὡς ἀνωτέρω σημειωθεισῶν δραχ. 54790: 10 λείπεται τὸ ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς τραπέζης σημειούμενον ποσὸν ἐκ δραχ. 34921: 76.

Τοιαύτη ἡ κατάστασις τοῦ ἡμετέρου ταμείου κατὰ τὴν 5 Ὀκτωβρίου 1848.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπαύξησιν δὲ τῆς περιουσίας τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐνιαύσιον περίοδον παρατηρῶ, ὅτι αὕτη ἐγένετο α) ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ σεβασμιωτάτου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως, ἐκτιμωμένου εἰς 2400 φλωρία, ἧτοι εἰς 31 περίπου χιλιάδας δραχμῶν. β) Ἐκ τῶν 10100 δραχμῶν, τὰς ὁποίας προσήνεγκεν ὁ κύριος Ἀλέξανδρος Γκίκας. γ) Ἐκ τῶν ἐξῆς προσφορῶν ἄλλων εὐεργετῶν τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, αἵτινες καταφαίνονται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰ εἰσπρακτέα.

Καὶ πρῶτον δ' ἐν Βουκουρεστίῳ ἀποβιώσας Βυζάντιος κατέλιπεν εἰς τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον γρόσια 5000, ἧτοι δραχ. 1250.

Δεύτερον δ' ἐν Καίρῳ μὲν τῆς Αἰγύπτου ἐγκαταστημένος, οὐδέποτε δὲ τὴν ἐλληνικὴν αὐτοῦ διαγωγὴν λησμονήσας, Ἕλληνα ἔμπορος Θεοχάρης Χ. Δημητρίου Ναουσσαῖος, τελευτήσας ἐσχάτως

ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκληροδότησεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἴσπανικὰ τὰλληρα 500 ἧτοι δραχ. 3000.

Ὁ δὲ πρὸ μικροῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀποβιώσας φιλογενέστατος Μανόλης Περίδης Σμυρναῖος, πενιάρραγκα χίλια ἧτοι δραχ. 5580. ὥστε τὸ ὄλον τῶν προσφορῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους, τοῦ καὶ δυστυχεστέρου πάντων διὰ τὰ ὑλικά τῶν λαῶν συμφέροντα, γίνονται δραχ. 51,080. Τοσοῦτος ὁ ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς παιδείσεως θρησκευτικὸς ζῆλος τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμογενῶν.

Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τοὺς ἀειμνήστους τούτους ἄνδρας, οἵτινες ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ βιοῦντες, καὶ μακρὰν τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος· πρὸς αὐτὴν, ὡς πρὸς τὸ φίλιαιον τῆς ζωῆς των ἀντικείμενον, ἀπευθύνουσι τοὺς πανυστάτους αὐτῶν στοχασμούς. Ἀποχωριζόμενοι δὲ τοῦ κόσμου τούτου, ἀποδίδουσι δι' εὐεργετημάτων τὸν τελευταῖον αὐτῶν ἀσπασμὸν πρὸς τὴν πατρίδα. Καὶ ὡς φιλόστοργα τέκνα, κήδονται καὶ μετὰ θάνατον αὐτῶν, περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς κοινῆς πατρίδος, ἐν ἧ' δὲν ἠτύχησαν ἢ ἀναποθέσωσι τὰ λείψανά των.

Ἐνταῦθα κρίνω ἀναγκαῖον, κύριοι, μετὰ δεκαετῆ περίοδον ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ πανεπιστημίου, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταστήσω γνωστὴν ὑμῖν τὴν διὰ τῆς γενναιοφροσύνης ἐλλήνων τε καὶ φιλελλήνων ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν μορφωθείσαν ἀξιοσημείωτον αὐτοῦ περιουσίαν, νὰ ἐπισυνάψω συνοπτικὸν πίνακα τῆς περιουσίας ταύτης, διηρημένον πρὸς πλειότεραν διασάφησιν εἰς τρία κεφάλαια.

Τὸ μὲν περὶ τῶν κτημάτων τοῦ Πανεπιστημίου. Τὸ δὲ περὶ τῶν προσδοφῶρων αὐτοῦ χρηματικῶν κεφαλαίων. Τὸ δὲ περὶ τῶν εἰσπρακτέων ἢ καὶ τῶν ἀμφισθητούμενων, ἐὰν ὑπάρχωσι τοιαῦτα.

Διὰ τῆς συνοπτικῆς ταύτης ἐκθέσεως ἀφαιροῦνται συγχρόνως καὶ τὰ προσκόμματα, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶσιν οἱ ἀναδεχόμενοι τὴν πρυτανείαν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς διαχειρίσεώς των, ἀγνοοῦντες καὶ τί κέκτηται τὸ Πανεπιστήμιον; καὶ τί εἰσπραχθῆ; καὶ τίνα τὰ εἰσπρακτέα; καὶ τίνα τέλος τὰ ἀμφισθητούμενα;

Τὸ περὶ κτημάτων λοιπὸν κεφάλαιον, ἐκτὸς τοῦ καταστήματος, τῆς ἐν αὐτῷ κειμένης βιβλιοθήκης, τῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν συλλογῶν, καὶ τοῦ ἀστεροσκοπείου, περιέχει τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ οἰκόπεδον Παπάζογλου, τὴν οἰκίαν τοῦ μακαρίτου Δ. Μαυροκορδάτου, τὴν τοῦ ἀειμνήστου Χριστοδούλου Εὐθυμίου, τοὺς κατὰ τὴν Κολιάδα ἀγροὺς ἐκ δέκα στρεμμάτων· πέντε στρέμματα κείμενα κατὰ τὸ Παγκράτιον.

Τὰ δὲ προσδοφῶρα χρηματικὰ κεφάλαια τοῦ Πανεπιστημίου

συμποσούναι εἰς 34921:76 δραχ. καὶ 33 μετοχὰς τῆς ἐθνικῆς τραπέζης.

Τὰ δὲ εἰσπρακτέα περιλαμβάνουσιν ἐκτὸς τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ἀαδίου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως, δι' οὗ κατὰ τοὺς ὅρους τῆς διαθήκης θέλει ἀγορασθῆ κτήμα, τὸ τοῦ μακαρίτου Βυζαντίου ἐκ 5000 γροσίων· τὸ τοῦ Θεοχάρη Δημητρίου ἐκ 500 ἰσπανικῶν διασήλων. Τὸ τοῦ Μανόλη Περίδου ἐκ 1000 πενταφράγκων. Καὶ τὰς καθυστερήσεις τοῦ μισθώματος τῆς τε μεγάλης καὶ μικρᾶς οἰκίας τοῦ μακαρίτου Δ. Μαυροκορδάτου, συμποσούμενας εἰς δραχ. 797. Περὶ τῆς εἰσπράξεως τούτων, ἂν καὶ κατεβάλωμεν μετὰ τῆς ἐφορευοῦσης τὴν οἰκίαν ταύτην ἐπιτροπῆς ἱκανῆν φροντίδα, δὲν ἐδυνήθημεν μ' ὅλα ταῦτα μέχρι τῆς σήμερον νὰ λάβωμεν τὰ ὀφειλόμενα. Ἀπόκειται ἐπομένως εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν σύγκλητον νὰ σκεφθῆ καὶ αὖθις περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου τοῦ νὰ εἰσπραχθῶσι ταῦτα, καὶ ἀσφαλισθῆ τοῦ λοιποῦ ἢ τακτικῆ τῶν μισθωμάτων ἀπότισις.

Τὰ εἰσπρακτέα ταῦτα ποσὰ προστιθέμενα εἰς τὰ ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ κατατεθειμένα ἐπὶ τόκῳ χρηματικὰ κεφάλαια, ἀναβιβάζουσιν, ἐκτὸς τῶν 33 μετοχῶν, τὴν χρηματικὴν περιουσίαν τοῦ Πανεπιστημίου εἰς δραχ. 45541:76.

Καὶ μάλιστα ἐὰν κατορθωθῆ, ὡς ἐλπίζομεν, νὰ εἰσπραχθῆ εἰς χρήματα ἢ ἀναλογούσα τῷ Πανεπιστημίῳ μερὶς ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ ἀειμνήστου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως, ἐκτὸς τῶν 33 μετοχῶν, ἢ χρηματικὴ περιουσία τοῦ πανεπιστημίου θέλει ἀναβιβασθῆ εἰς 76541:76. Εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς περιουσίας ταύτης προστίθενται δύο ἀπαιτήσεις ἀμφισβητούμεναι· ἢ μὲν ἐξ 150 δραχ. ὀφειλομένων ὑμῖν ὑπὸ τοῦ κυρίου Ταμπακοπούλου, ἀγοραστοῦ τῶν κτημάτων τοῦ μακαρίτου Ῥωσσινού· ἢ δὲ ἐκ 30 καισαρικῶν φλωρίων, ἃ ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀρχιμανδρίτης Χρύσανθος Πενέτης, προσενεγκὼν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀπέστεινε πρὸς τὸν κύριον Ἰω. Κωλέττην, ὑπουργὸν τότε ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τῆς δημοσίας παιδείας.

Τὴν πληρωμὴν τῶν χρημάτων τούτων ἀπαιτήσας δεόντως ὁ προκατόχος μου κύριος Α. Βενιζέλος, προσεκλήθη τότε παρὰ τοῦ ὑπουργείου ἵνα πέμψῃ αὐτῷ ἀποδεικτικὸν τῆς παραλαβῆς αὐτῶν. Τὸ ἀποδεικτικὸν ἐστάλη εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ἀλλὰ τὰ χρήματα δὲν παρεδόθησαν ἀμέσως εἰς τὴν πρυτανείαν, καὶ μετ' οὗ πολὺν χρόνον, ἀποβιάσαντος τοῦ κυρίου Ἰω. Κωλέττου, τῶν χρημάτων τούτων ἡ εἰσπραξις κατέστη προβληματικὴ. Ὄφειλων ὡς πρῶτανις νὰ πράττω τὰ συμφέροντα τῷ Πανεπιστημίῳ· ἐφρόνισα ν' ἀπαιτήσω ἐγ-

γράφως παρὰ τῶν ἐπιδόξων κληρονόμων τοῦ κυρίου Κωλέττου τὴν ἐξόφλησιν τοῦ μικροῦ τούτου χρέους, ἀλλὰ μὴ τυχὼν ἀπαντήσεως, παρεκάλεσα τὸ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδείας ὑπουργεῖον ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν Πρυτανείαν τὸ ἀποδεικτικόν, τὸ ὅποιον ἐπεμψεν αὐτῷ ὁ προκατόχος μου παραγγεληθεὶς παρ' αὐτοῦ τοῦ ὑπουργείου. Ἀπόκειται ἐπομένως εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν σύγκλητον νὰ δώσῃ τὴν καταλληλοτέραν λύσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος.

Αἱ προσπάθειαι μου πρὸς ἐκκαθάρισιν καὶ καλλιτέραν διευθέτησιν τῆς περιουσίας τοῦ Πανεπιστημίου δὲν περιορίσθησαν εἰς τὰ ἀνωτέρω. Προτιθέμενος νὰ ἐξακριβώσω καὶ ἕτεράν τινὰ οὐσιώδη μερίδα τῆς τοῦ Πανεπιστημίου περιουσίας, τὴν βιβλικὴν λέγω, τῆς ὁποίας ἐντελῶς ἀγνοοῦμεν καὶ τὴν κατ' ἔτος ἐπαύξησιν, καὶ τὸ σύνολον· καθόσον ἐκ τῶν ὑποβληθειῶν ἡμῖν ἐτησίων ἐκθέσεων δυνάμεθα μὲν νὰ γνωρίζωμεν κατὰ πόσον ἀμφοτέραι αἱ βιβλιοθήκαι ἢ τε δημοσία καὶ ἢ τοῦ Πανεπιστημίου κατ' ἔτος ἐπλούτισαν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς γενομένας ἐτησίως ἐπαυξήσεις εἰς τὴν ἡμετέραν ἰδίως βιβλιοθήκην· ὑπέβαλον εἰς τὸ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδείας ὑπουργεῖον ἀναφορὰν ἀπὸ 30 Δεκεμβρίου 1847, δι' ἧς παρεκάλουν τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο, νὰ παραγγείλῃ εἰς τὸν ἀξιότιμον ἔφορον τῶν βιβλιοθηκῶν, κύριον Γ. Τυπάλδον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν ἀξιεπίαινον ζῆλον καὶ τὰς γενναίας προσπάθειάς ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ὁ πλουτισμὸς τῆς ἐλληνικῆς βιβλιοθήκης, νὰ συντάξῃ ἰδιαιτέρον κατάλογον τῆς τοῦ Πανεπιστημίου βιβλιοθήκης, κοινοποιῶν ἐκάστοτε εἰς τὴν Πρυτανείαν τὰς ὑπὲρ τοῦ Πανεπιστημίου γινομένας προσφορὰς βιβλίων. Πρὸς πληρεστέραν μάλιστα ἐπιτυχίαν τῆς αἰτήσεως ταύτης, ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ὁποίας ἤθελε παύσει τὸ ἀδιάρετον ἢ ἢ σύγχυσις τῶν δύο βιβλιοθηκῶν. Παρεκάλεσαμεν ἄλλοτε ἐγὼ τε καὶ ὁ κύριος ἔφορος τὸ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδείας ὑπουργεῖον νὰ ἐνεργήσῃ ὅπως διορισθῆ καὶ ἕτερος ὑπάλληλος τῆς τῶν βιβλιοθηκῶν ἐφορείας, τοῦ κυρίου Ἀποστολίδου, καὶ τοι ἱκανωτάτου περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, μὴ ἐπαρκοῦντος καὶ εἰς τὴν ἀδιάκοπον τοῦ βιβλιοφύλακος ἡμερῶσιον ἐργασίαν, καὶ εἰς τὴν ἐπιπλέον ἐργασίαν τῆς συντάξεως καταλόγων, πλείστου δεομένης χρόνου.

Τὸ ὑπουργεῖον παραδεχθὲν τὴν ἀρχὴν τῆς δικαιωματικῆς ταύτης διαιρέσεως τῶν δύο βιβλιοθηκῶν, καὶ παραγγείλαν εἰς τὸν κύριον ἔφορον τὴν σύνταξιν ἰδιαιτέρου καταλόγου, καὶ τὴν εἰς τὴν πρυτανείαν κοινοποίησιν τῶν ὑπὲρ τοῦ Πανεπιστημίου γινομένων βιβλικῶν προσφορῶν, ἀνέβαλε μέχρι τῆς σήμερον τὸν διορισμὸν νέου ὑπαλλήλου, διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ ὁποίου ἠθέλαμεν δυνηθῆ νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν βιβλικὴν ὑμῶν περιουσίαν. Ὄφειλω δὲ νὰ πα-

ρατηρήτω, ὅτι ἡ ἔλλειψις αὐτῆ, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀναβάλλεται ἐπάπειρον ἡ καλλιτέρα διευθέτησις τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἡ σύνταξις καταλόγων, θέλει ἐπὶ τέλους τὰς μὲν βιβλιοθήκας ταύτας καταστήσει δυσχρήστους, τὸ δ' ἔργον τῆς διευθετήσεως αὐτῶν λίαν δαπανηρὸν καὶ δυσπραγματοποιήτων.

Καὶ τῶ ὄντι ἀπλῆ ἀπουσία ἢ ἀσθένεια τοῦ κυρίου ἐφόρου ἢ τοῦ βιβλιοφύλακος κυρίου Ἀποστολίδου, θέλει καταστήσει δυσχρήστους τὰς πλουσίας ταύτας βιβλιοθήκας· καθόσον μόνοι οἱ κύριοι οὗτοι γνωρίζουσιν ἀπὸ μνήμης τὴν οἰκίαν θέσιν ἐκάστου συγγράμματος. Πρὸς τούτοις δὲ ὅσα ἀναβάλλεται ἡ τῶν καταλόγων σύνταξις, τόσῳ τὸ ἔργον τοῦτο θέλει καταστῆ δυσχερὲς καὶ δαπανηρὸν, καθότι εἰς μόνος ὑπάλληλος καὶ ἐὰν ἐργασθῆ πολλοὺς μῆνας, διὰ νὰ μὴ εἶπω ἕτη πολλά κατὰ συνέχειαν, δὲν θέλει ἐπαρκέσει μετ' οὐ πολὺν χρόνον εἰς τακτοποίησιν καὶ διευθέτησιν βιβλιοθήκης ἐκ πενήτηντα περίπου χιλιάδων τόμων, καθ' ἐκάστην πολυπλασιαζομένων.

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἡ δημοσία καὶ ἡ τοῦ Πανεπιστημίου βιβλιοθήκη δὲν ἔλαβον τὰς συνήθεις προσφορὰς ἕνεκα τῶν πολιτικῶν ἀναστατώσεων τῆς εὐρώπης. Τὰ δὲ δωρήματα τοῦ ἔτους τούτου, τῶν ὁποίων τὴν ἠθικὴν ἀξίαν ἐπαυξάνει ἡ δεινότης τῶν περιστάσεων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων εὐρέθησαν οἱ φιλέλληνες δωρηταί, εἰσὶ τὰ ἐξῆς.

Ὁ ἐν Κοπεγχάγῃ ἀβλικὸς σύμβουλος ΚΚ. Ροίφνος, ὅστις καὶ κατὰ τὸ 1842 πολλὰ καὶ ἀξιόλογα βιβλία ἐδωρήσατο εἰς τὴν τοῦ Πανεπιστημίου βιβλιοθήκην, ἔπεμψε καὶ ἐφέτος διὰ τοῦ καθηγητοῦ Κ. Κ. Σχινᾶ εἰς τὴν αὐτὴν βιβλιοθήκην.

Α') Ἐν κιβώτιον περιέχον τόμους 118 βιβλίων παντοίας ὕλης, ἦτοι ἱστορικῶν Ἰστανδίας, Γροελανδίας, καὶ ἄλλων βορείων ἠθνῶν ἀρχαιολογικῶν, φιλολογικῶν, μεταφράσεων Δανικῶν τῶν ἐξῆς ἑλλήνων συγγραφέων, Ὀμήρου, Ἀπολλωνίου Ῥοδίου, Ἀριστοφάνους, Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Πυθαγόρου, Μόσχου, Βίωνος, Ἡροδότου, Ξενοφῶντος, Πλουτάρχου, κτλ. Πρὸς δὲ τούτοις τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν τῶν τεχνῶν γερμανιστί· καὶ λεξικὸν Ἑλληνοδανικόν, Σινον-Ἀγγλικόν, Ἑβραϊκοδανικόν κτλ.

Β') Ἐν ἑτερον κιβώτιον περιέχον διάφορα ὄπλα τῶν ἀγρίων τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἦτοι λόγχας, ἀκίδας βελῶν κτλ. τὸ ὅλον 122 τὸν ἀριθμὸν. Ἄπαντα δὲ κατεργασμένα ἐκ πυρίτου λίθου καὶ λίαν περίεργα.

Ἡ ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου ἔπεμψε κατὰ τὸ σὺνήθες ὄχι μόνον τὰ ἐκδοθέντα τοῦ ἔτους ἀπομνημονεύματα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ 116 διατριβὰς διαφόρου ὕλης. Ἡ ἀκαδημία τῆς Γοτίγκης διατριβὰς 14· ἡ τῆς Φρεϊδούργης 4· Ἡ τῆς Ἐλσιγφορτίας 40· ἡ τῆς Τσουρίχης

2· ἡ τῆς Ἐρλάγκης 20· ἡ τῆς Γρυφισβαλδίας 28· ἡ τῆς Βρατισλαβίας 31· ἡ τῆς Δορπάτης 28· ἡ τῆς Κρακοβίας 13· ἡ τῆς Μαρβούργης 10· ἡ τῆς Ἀμβούργης 6· ὁ δὲ φιλέλληνας κύριος Ἰωάννης Παΐνης ἐξ Ἀμερικῆς τὰ συγγράμματα τοῦ ἱεροκήρυκος Ἐμμανουὲλ εἰς τόμους 6.

Ὁ ἐν Βελιγραδίῳ τῆς Σερβίας ὁμογενὴς κύριος Ἰωάννης Κουμανούδης, ἀδελφὸς τοῦ ἀξιολόγου καθηγητοῦ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, προσέφερεν ἐσχάτως ἐν κιβώτιον περιέχον 72 τόμους βιβλίων Σλαβικῶν, ἦτοι ἱστορικῶν, νομικῶν, γεωγραφικῶν, περιηγήσεων κτλ. Τὸ πλεῖστον φιλοκάλως δεδεμένον.

Προσέτι ἡ κυρία Ἑλένη Βάλσα, ἐπισκεφθεῖσα ἐσχάτως τὴν ἡμετέραν βιβλιοθήκην, ἀνέθηκεν αὐτῇ τὸ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς πρώην ἡγεμόνος Χαντζερῆ δημοσιευθὲν Ἑλληνικογαλλικὸν λεξικὸν τόμ. 3. Οἱ δὲ συντάχεται τριῶν καινοφανῶν πολιτικῶν ἐφημερίδων, τῆς Νέας Ἑλλάδος, τῆς Συνταγματικῆς καὶ τῆς ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων ἐδειξαν ἀγαθὴν ὑπὲρ τοῦ Πανεπιστημίου προαίρεσιν πέμψαντες δωρεὰν αὐτὰς εἰς τὸ γραφεῖον τῆς πρυτανείας.

Κατὰ προτροπὴν τοῦ κυρίου Α. Κορομηλά, ἡ Α. Ὑψηλότης ὁ ἡγεμὸν τῆς Μολδαβίας, Μ. Στούρτζας προσέφερεν 90 ἀντίτυπα τοῦ Ἑλληνο-Γαλλικοῦ λεξικοῦ τοῦ Κ. Βυζαντινοῦ, καὶ ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φιλογενὴς κύριος Α. Τζιτζινίας 60 ἕτερα ἀντίτυπα τοῦ αὐτοῦ, ὅπως διανεμηθῶσι δωρεὰν εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ κράτους καὶ τοὺς ἐνδεεῖς μαθητάς.

Εἰς δὲ τὴν δημοσίαν βιβλιοθήκην ἐδωρήσατο ὁ ἐν Παρισίοις κύριος Γασπαρίνος κιβώτιον, περιέχον 35 τόμους βιβλίων ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν· εἶτι δὲ καὶ δι' ὅλον τοῦτο τὸ ἔτος τὴν φιλοσοφικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐφημερίδα ὁ Σπείρων Le Semeur.

Ὁ ἐν Λειψία φιλογενὴς κύριος Α. Θεοχαρίδης διεύθυνε δέμα, περιέχον βιβλία παντοίας ὕλης ἐκ 42 τόμων. Ὁ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἀγαθὸς φιλέλληνας δόκιμος Κίγκος ἐξακολουθῶν, ἔπεμψε τοὺς τέσσαρας ἐκδοθέντας τὸ ἔτος τοῦτο τόμους τῆς πολυτίμου ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ Ἐρσχου καὶ Γρουβέρου.

Ὁ ἐν Μεδιολάνοις φιλέλληνας κύριος Ἰωάννης Σιλβέστρης ἔπεμψε τὴν συνέχειαν τῶν παρ' αὐτοῦ ἐκδομένων συγγραμμάτων, τόμους καὶ φυλλάδια 46.

Ὁ ἐνταῦθα πρέσβυς τῆς Πρωσίας βαρώνος Βέρτερος κατὰ διαταγὴν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσίας ἔπεμψε τὴν συνέχειαν τοῦ πολυτελοῦς συγγράμματος Φρεδερίκου τοῦ μεγάλου, τόμους 2. ἡ δὲ Α. Υ. ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, λαβὼν παρὰ τοῦ κυρίου ἐφόρου ἀνά ἐν ἀντίτυπον τῶν Ἰνδικῶν μεταφράσεων, ἔπεμ-

ψεν ἀντ' αὐτῶν 111 τόμους βιβλίων Τουρκικῶν καὶ Ἀραβικῶν, ἱατρικῆς, μαθηματικῆς, νομικῆς κτλ. καὶ ἐν λεξικόν εἰς 4 τόμους εἰς φύλλον.

Ὁ φιλογενέστατος ἐν Μασσαλία ἑλληνικὸς πρόξενος κύριος Ζ. Τζιτζινίας ἐξηκολούθησε προσφέρων καὶ τὸ ἔτος τοῦτο τὰ πέντε ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ συγγράμματα, ἧτοι τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν δύο κόσμων, τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς ἀρχαιολογίας, τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς νομοθεσίας, τὰ ἀρχεῖα τῆς ἱατρικῆς καὶ τὰ χρονικά τῆς φουσιχῆς καὶ χημείας.

Ἡ δὲ ἐν Λονδίῳ ἀσιατικὴ εἰταιρεία, λαβοῦσα τὰ παρὰ τοῦ κυρίου ἐφόρου ἐκδοθέντα Ἰνδικὰ συγγράμματα, ἀπεφάσισεν ἵνα ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν εὐχαριστίας, καὶ πέμψῃ συγχρόνως τὴν συλλογὴν τῶν ἀσιατικῶν αὐτῆς ἀπομνημονευμάτων, θεωρουμένων δικαίως ὡς πολυτιμοτάτων.

Πολλὰ ἄλλα δωρήματα περιέμενε τὸ ἔτος τοῦτο ὁ κύριος ἔφορος, ἀλλ' αἱ πολιτικαὶ τῆς Εὐρώπης ἀνωμαλῖαι δὲν ἐσυγχώρησαν δυστυχῶς τοὺς φιλέλληνας νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς πρὸς αὐτὸν δευτείας ὑποσχέσεις. Ἐκ τῆς αὐτῆς βεβαίως αἰτίας δὲν ἐδυνήθη καὶ ὁ ἐν Νεαπόλει κύριος Βρέγερ νὰ πέμψῃ τὰ βιβλία ἅτινα ὁ ἀγαθὸς αὐτοῦ υἱὸς ἀποθνήσκων, ἐκληροδότησεν εἰς τὴν τοῦ Πανεπιστημίου βιβλιοθήκην.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος τῆς ἑμῆς πρυτανείας ὁ ἔφορος κύριος Γ. Τυπάλδος μετὰ τὸν πρόδρομον καὶ τὴν Βιλαβαράταν, ἧτις ὡς σύγγραμμα ἀνέκδοτον καὶ πάντη ἄγνωστον εἰς τὴν σοφὴν Εὐρώπην, δημοσιευθεῖσα ἐτίμησε καὶ τοὺς ἐκδότας καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα τοῦ ἀειμνήστου Γαλανοῦ, ἐδημοσίευσεν ἰδίᾳ δαπάνη καὶ μελέτη τὸν τρίτον τόμον τῶν Ἰνδικῶν μεταφράσεων τοῦ ἑλληνοῦ ἰνδολόγου. Ὁ τόμος οὗτος περιέχων τὴν Γιτάν, ἡ θεσπέσιον μέλος, διαλαμβάνει ἐν συντόμῳ πᾶσαν τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεοσοφίαν τῶν Ἰνδῶν. Ὅ,τι δὲ συνιστᾷ ἰδίως τὴν μετάφρασιν ταύτην εἰς τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν σοφῶν, εἶναι, ὅτι ὁ αἰδέημος Γαλανὸς ἐδιδάχθη τὴν Γιτάν παρὰ τοῦ Βραχμᾶνος Κανδαρδάσα ἐν Κασσῇ τῇ ἱερᾷ τῶν Βραχμάνων πόλει· ἐπειδὴ δὲ ἡ μετάφρασις ἀπῆται τινὰς διασαφῆσεις, ὁ ἐκδότης ἐπλούτισε τὴν ἐκδοσιν ταύτην διὰ προλεγομένων καὶ προθεωρίας.

Διὰ συνόψεως τοῦ ὅλου συγγράμματος καὶ συγκριτικῆς ἐκθέσεως τῶν φιλοσοφημάτων Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος· τέλος δὲ διὰ κριτικῶν καὶ φιλολογικῶν παρατηρήσεων.

Ἡ νομισματικὴ ἡμῶν συλλογὴ ἠῤῥησε λαβοῦσα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρὰ τῆς ἐν Χριστιανίᾳ Νορβηγικῆς ἀκαδημίας 48 μικρὰ

νομίσματα τοῦ μεσαιῶνος λίαν περιέργα· ἐτι δὲ καὶ 130 νομίσματα παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας παιδείσεως. Τὰ νομίσματα ταῦτα εὐρέθησαν περὶ τὰς Πάτρας· ἐξ αὐτῶν τὰ μὲν 110 εἰσὶν ἀργυρᾷ τετράδραγμα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὑπὸ διαφόρων πόλεων χαροχθέντα· τὰ δὲ λοιπὰ 20 εἰσὶ τὰ πλεῖστα Ἀθηναῖκα, καὶ τινὰ κίθθλα ἢ ἄχρηστα.

Ὁ δὲ ἔφορος τῶν βιβλιοθηκῶν ἐπλούτισε τὴν νομισματικὴν ἡμῶν συλλογὴν δι' ἐνὸς ἀρχαίου τέτιγος χαλκίνου, ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἔφερον τὸ πάλαι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν.

Ἀναφέρω ἐπὶ τέλους, ὅτι ὁ ἐν Τεργέστη Βαρθολομαῖος Βασολέτος ἔπεμψε δωρεὰν ἐν κιβώτιον, περιέχον διάφορα εἶδη χρήσιμα εἰς τὸν βοτανικὸν κήπον, συνοδεύσας τὴν συλλογὴν ταύτην μὲ περιγραφὰς βοτανικῶν ἐκδρομῶν.

Ὁ δὲ κύριος Π. Σεδιανόπουλος ἔπεμψεν ἡμῖν ἐξ Ἀργους συννημένα δίδυμα, τὰ ὁποῖα κατετέθησαν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ ἀνατομικοῦ θεάτρου.

Ἐν τῶν πρώτων δωρημάτων τοῦ ἔτους τούτου εἶναι τὸ τοῦ γέροντος Βαρνάβα, Κρητὸς τὴν πατρίδα, καὶ λοχαγοῦ τῆς Β. φάλαγγος· ἀφιερῶσαντος εἰς τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον, τὸ τιμαλφέστερον γῆμα δι' ἑνα ἀρχαῖον ἀγωνιστὴν, τὴν σπάθην καὶ τὸ πυροβόλον δι' ὧν καὶ οὗτος κατεπολέμησε τὴν ἐπὶ τότε αἰῶνα ἐπιβαρύναν τὴν ἑλληνικὴν γῆν δυσβάστακτον καὶ θηριώδη τῶν ἀλλοφύλων δεσποτείαν. Ὁ γηραῖος οὗτος ἀγωνιστὴς παρουσιασθεὶς ἐν πλήρει πανοπλίᾳ εἰς τὸ γραφεῖον τῆς πρυτανείας, ἀνέφερε μετὰ πολλῆς ψυχικῆς συγκινήσεως, ὅτι ἔρχεται νὰ καταθέσῃ εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸν πατριωτικὸν αὐτοῦ ἔρανον, χαίρων, διότι ἡ ἑλληνικὴ νεολαία δὲν ἀναγκάζεται νὰ προσέρχεται εἰς ξένα παιδευτήρια, ἀλλὰ λαμβάνει παρ' ἡμῖν ἀληθῶς ἑλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν ἐκπαίδευσιν.

Τοὺς λόγους τούτους τοῦ πολιτοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀγῶνος, τοῦ ὁποῖου τὸν διακαῆ πατριωτισμὸν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ψυχράνωσιν οὔτε αἱ περιπέτειαι τῆς τύχης, οὔτε ἡ ψυχρὰ πνοὴ ἐννεήκοντα ὀλοκλήρων ἐνιαυτῶν, ἤκουσα, κύριοι, μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ. Καὶ ἀληθῶς οὐδεὶς πλέον ἄξιος σεβασμοῦ, παρ' ἐκείνον, ὅστις ἐνυθηθεὶς νὰ συντελέσῃ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν αὐτονομίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς πατρίδος του, δὲν ἐπαναπαύεται εἰς τὰς δάφνας, τὰς ὁποίας δικαίως καὶ ἐπαξίως ἔδρεψεν ὑπηρετῶν αὐτὴν, ἀλλὰ συναισθανόμενος, ὅτι ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν βίον τῶν ἐθνῶν εἶναι, ὡς ἡ στιγμή πρὸς τὸ ἄπειρον τοῦ χρόνου· ἡ δὲ πατρίς, ἐπιζῶσα εἰς τὰ τέκνα της, ἔχει ἀδιαλείπτως ἀνάγκην τῆς σταθερᾶς αὐτῶν λατρείας καὶ ἀφοσιώσεως· ἐξακολουθεῖ ἐκπληρῶν πρὸς τὰς νέας αὐτῆς ἀνάγ-

κας και αξιώσεις νέα καθήκοντα, και αναδεικνύμενος ούτως οὐχὶ μόνον πατὴρ τῶν παρόντων, ἀλλὰ και δημιουργὸς τοῦ μέλλοντος, και προνοητικὸς αὐτοῦ προπαρασκευαστῆς.

Περὶ δὲ τοῦ προσδιορισθέντος ποσοῦ ὑπὸ τῆς φιλομούσου τῶν Ἰωνιδῶν οἰκογενείας, πρὸς συντήρησιν ὑποτρόφων και βράβεισιν συγγραμμάτων ἀναφέρω τὰ ἑξῆς.

Κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ παρελθόντος ἔτους τοῦ προκατόχου μου κατετέθησαν εἰς ἰδιαιτέραν μερίδα τῆς ἐθνικῆς τραπεζίης δραχ. 4216. Ἐξ αὐτῶν ἐδόθησαν μέχρι τοῦδε, εἰς μὲν τοὺς τέσσαρας ὑποτρόφους, ἦτοι τοὺς κυρίους Παπασλιώτην Α. Π. Ἰωάννου, Σταῦρον Ροδοκανάκη, και Ν. Τρικέα δραχ. 2650. εἰς βράβεισιν δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ φιλοπικονάτου κυρίου Α. Γούδα διδάκτορος τῆς ἰατρικῆς δημοσιευθείσης ἤδη μεταφράσεως τῆς γενικῆς παθολογίας τοῦ Σχομέλου 600· τὸ ἕλον 3250. λείπεται ἔτι μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν τόκων δραχ. 966· εἰς αὐτάς προστεθήσαν δραχ. μαὶ τρισχίλια, τὰς ὁποίας ἐν ὀνόματι τῆς τῶν Ἰωνιδῶν οἰκογενείας ἐπλήρωσεν ἡμῖν ὁ ἄξιος υἱὸς ἀγαθοῦ πατρὸς, Ἀλέξανδρος Ἰωνίδης, ὥστε τὸ ἕλον ποσὸν τοῦ κεφαλαίου τούτου συμποσοῦται εἰς δραχ. 3966· ἐξ αὐτῶν ὅμως θέλουσι δοθῆ κατ' ἀπόρρασιν τῆς συγκλήτου και ἔγκρισιν τῆς τῶν Ἰωνιδῶν οἰκογενείας δραχ. 300 εἰς τὸν διδάσκαλον τῆς τουρκικῆς γλώσσης Κ. Ἀφρονίδην, πρὸς τύπωσιν γραμματικῆς, χρησίμου εἰς τὴν γινομένην ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν τῆς τουρκικῆς γλώσσης.

Πρὸ μικροῦ και ἄλλην ἀφορμὴν ἐλάβομεν νὰ ἐπαινέσωμεν τὸν ζῆλον και τὴν περὶ τὰ καλὰ ἔφεσιν τῆς τῶν Ἰωνιδῶν οἰκογενείας. Ὁ κύριος Ἀνδρέας Παπαδόπουλος Βρετὸς συντάξας κατάλογον τῶν ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821 γεγραμμένων βιβλίων εἰς τὴν ἀρχαίαν και καθολικουμένην γλῶσσαν, ἠτήσατο ἵνα λάβῃ τὸ τῶν 600 δραχ. ποσόν, τὸ δίδόμενον πρὸς βράβεισιν διδακτικῶν συγγραμμάτων· τὴν αἴτησιν ταύτην θεωρήσασα ἡ σύγκλητος, ἀν και εὗρηκε χρήσιμον τὸ σύγγραμμα, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ τῶν 600 δραχμῶν ποσόν, ἅτε μὴ ὄντος καθαρῶς διδακτικοῦ, καθ' ἃ ὀρίζει τὸ ἀπὸ 22 Δεκεμβρίου 1844 δωρητήριον τῆς τῶν Ἰωνιδῶν οἰκογενείας, και ἀπήνησεν ἀπορατικῶς πρὸς τὸν κύριον Βρετόν.

Ταῦτα μαθὼν ὁ ἐν Λονδίῳ Ἀλέξανδρος Ἰωνίδης, ἔπεμψεν ἐξ ἰδίων του τὰς 600 δραχ. εἰς τὸν κύριον Βρετόν, πρὸς ἐμψύχωσιν τοιούτων ἔργων.

Πλήρης χαρᾶ· ἀναφέρω ἐπὶ τέλους, κύριοι, τὰς προόδους τῆς

οἰκοδομῆς τοῦ Πανεπιστημίου, και τὰς τελεσιουργοὺς προσπάθειάς τῆς ἐπὶ τῶν συνδρομῶν πρὸς ἀνέγερσιν ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου ἐπιτροπῆς.

Πρὸ ἑννέα ἑνιαυτῶν ἐπὶ τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ Πανεπιστημίου, ἠξιώθη τῆς τιμῆς ν' ἀναγγέλω πρῶτος εἰς τὸ πανελλήνιον τὴν ἀνέγερσιν τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ ἀνωτάτου τούτου παιδευτηρίου τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, νῦν δὲ ἀναγγέλλω χαρμοσύνως τὴν ἐντελῆ ἀποπεράτωσιν τῆς πρώτης πτέρυγος, και τὴν καταστάσασιν τῆς δευτέρας και τοῦ μεσοδόμου· χάριτας ἂς ἀπενέωμεν πάντες εἰς τὸν διακαῆ ζῆλον τῆς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένης ἐπιτροπῆς, και εἰς τὸν διάπυρον ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς παιδείσεως ἐνθουσιασμὸν τῶν ὁμογενῶν, οἵτινες ἐχορήγησαν τὰ μέσα τοῦ νὰ προοδεύτῃ ἐπέκεινα πάσης προσδοκίας τὸ ἔκατάστημα τούτο. Ἄς ἀναφέρωμεν ἰδίως μετ' εὐγνωμοσύνης τὸ ὄνομα τῆς ἀξίας παντὸς ἐπαίνου οἰκογενείας τῶν Ἰωνιδῶν, ἧτις πρὸ τριῶν ἔτων ἐνεψύχωσε τὴν ἐπιτροπὴν εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ οἰκοδομήματος, ὑποσχεθεῖσα γενναίαν και τελεσφόρον συνδρομὴν τριάκοντα χιλιάδων δραχμῶν· ἐσχάτως δ' ἐχορήγησεν αὐτῇ τοὺς τρόπους τοῦ νὰ καταστεγάσῃ αὐτὸ, πραγματοποιοῦσα τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην. Διὰ τῶν τριάκοντα ἐκείνων χιλιάδων δραχμῶν ἐγένετο ἡ προμήθεια τῆς ξυλείας τῆς στέγης και ἡ κατασκευὴ αὐτῆς.

Ὁ Σεβαστὸς ἡμῶν Βασιλεὺς, θέλων νὰ βραβεύτῃ τὸν περὶ τὰ καλὰ ζῆλον τῆς τῶν Ἰωνιδῶν οἰκογενείας, και ἰδίως τὸν ἐν Λονδίῳ κύριον Ἀλέξανδρον Ἰωνίδην, προσενεγκόντα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τὸ ποσὸν τῶν τριάκοντα χιλιάδων δραχμῶν, και συντελέσαντα τὰ μέγιστα παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας γενναίας προσφοράς πρὸς τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, ἀπένευμεν αὐτῷ διὰ τοῦ ἀπὸ 14 Αὐγούστου 1848 Β. Διατάγματος τὸν ἀργυρῶν σταυρὸν τοῦ Σωτήρος, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ ΚΚ. Κολοκοτρώνου.

Ὁ αὐτὸς ἔπαινος προσήκει και εἰς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενικὸν πρόξενον κύριον Τσιτζίαν, ἐπιμελεῖα τοῦ ὁποίου συνήχθησαν και ἐστάλησαν δραχ. 16670. Ἐν μέσῳ τῶν συνδρομῶν τούτων διαπρέπουσιν οἱ κύριοι ἀδελφοὶ Τσιτζία και Στουρνάρη προσενεγκόντες δραχ. 10000. Ὁ κύριος Στέφανος Τζιτζίνιας προσενεγκὼν 3000, και ἄλλοι διάφοροι, ἐν οἷς καταλέγονται και δύο ὀθωμανοί· ὁ ἐν Μασσαλίᾳ πρόξενος κύριος Τσιτζίνας προσήνεγκεν δραχ. 1500· ὁ ἐν Βιέννῃ κύριος Δημήτριος Κωνσταντινόβιτς τοῦ Γερμάνη δραχ. 8000· ὁ ἐν Βιέννῃ κύριος Μιχαὴλ Κιοπέκας 7000 ὁ δὲ κύριος Κωνσταντῖνος Χαδιάς 9000.

Πρὸς αἰωνίαν μνήμην τῶν συνδρομητῶν τῆς νέας πτέρυγος καὶ τοῦ μεσοδόμου τοῦ Πανεπιστημίου σημειῶ ὀνομαστί αὐτοὺς καὶ τὰς συνδρομὰς, ἅς ἕκαστος αὐτῶν προσήνεγκε, συμποσομένας εἰς δραχ.

137486: 10.

Ἄνωνυμός τις προσήνεγκε	δραχ.	900—
Ὁ Κ. Handleh	»	200—
Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις	»	50000—

Ἐπιμελεία τοῦ ἐν Λονδίῳ προξένου Κ. Ῥάλλη.

Οἱ ΚΚ. ἀδελφοὶ Ῥάλλη (ἐν Λονδίῳ) δραχ.	1500
Ὁ φιλογενὲς Α. Κ. Ἰωνίδης καὶ συντρ.	» 3000
Οἱ ΚΚ. ἀδελφοὶ Φραγκιάδου	» 500
Ἀργέντης Σεκιάρης καὶ συντροφία	» 500
Ἀδελφοὶ Τσιτζίνια	» 500
Καζαβέτης, Καβάλης καὶ συντροφ.	» 200
Παντιᾶς Θ. Ῥάλλης	» 200
Α. Ῥάλλης καὶ συντροφία	» 300
Ῥάλλης καὶ Μαυρογιάννης	» 200
Ῥοδοκανάκης υἱοὶ καὶ συντροφ.	» 200
Μπαλτατζῆς καὶ Ψυχάρης	» 200
Ταμβάκος, Μαυρογιάννης καὶ Μαυρογορδάτος	» 200
Κωνσταντῖνος Γεραλόπουλος	» 100
Θεόδωρος Μ. Ῥάλλης	» 100
Ῥάλλης καὶ Μαυρογορδάτος	» 100
Ἀδελφοὶ Ῥοδοκανάκη	» 100
Σπάρταλης καὶ Λασκαρίδης	» 300
Π. Σινανίδης καὶ συντροφ.	» 100
Δ. Α. Σκαναβῆς	» 50
Ι. Γ. Ὀμηρος	» 100
Κωνσταντῖνος Γ. Βαλῆς	» 50
Π. Σ. Γαλάτης	» 25
Ἀδελφοὶ Χ. Μωϋσέως	» 200
Ἰω. Μ. Ῥοδοκανάκης	» 50
Μ. Φ. Μαυρογορδάτος	» 50
Ἀδελφοὶ Ἄμπετ	» 100
Σ. Ν. Φραγκόπουλος	» 350

51100—

Γ. Ν. Μαντζαβίνος	»	50
Α. Σκουλούδης	»	50
Ἰάκωβος Κ. Νεγροπόντης	»	150
Κωνσταντῖνος Ν. Στέργιου	»	50
Σ. Μ. Μαυρογορδάτος καὶ Συντροφ.	»	100
Σ. Ι. Νεγρεπόντης	»	50
Π. Κ. Σαλβάγος	»	50
Η. Ἡλιάσκος	»	80
Ἀπὸ κληροδοτήματος τοῦ πρῶην Βιδύνης Παῖσιου		1000 —
Ὁ Κ. Κωνσταντῖνος Ζαβογιάννης		500 —
Δ. Κουμπάρης		600—
Ὁ ἐν Λονδίῳ πρόξενος τῆς Α. Μ. Κ. Τσέτζος		342 10
		<hr/> 63397 10

Ἐπιμελεία τοῦ ἐν Τοσκάνῃ καὶ Λούκκῃ γενικοῦ προξένου κυρίου Στέργιου Εὐθυμιάδου.

Ἀνεψιοὶ Α. Μαύρου καὶ συντροφ.	δραχ.	300
Δημήτριος Σατζιλῆς	»	150
Ἀδελφοὶ Σεβαστοπούλου	»	100
Π. Ζ. Μηταράκης	»	100
Ῥοδοκανάκης υἱοὶ καὶ συντροφ.	»	150
Σκιλίτζης καὶ Βαριαδάκης	»	100
Χριστόφορος Δημητριάδης	»	100
Ἀδελφοὶ Τσοίτζα καὶ συντροφ.	»	500
Στέργιος Εὐθυμιάδης	»	300
Παπούδοφ Μοσπινάτος		192 —
Ζ. Τσιτζίνιας		1500 —
Δημήτριος Κωνσταντινοβίτζ τοῦ Γερμάνη		8000 —
Μιχαὴλ Κιοπέκας		7000 —
Κωνσταντῖνος Χαδίας		9000 —
		<hr/> 90817 10

Ἐπιμελεία τοῦ ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ προξένου κυρίου Τσοίτζα.

Ἀδελφοὶ Τσοίτζα καὶ Στουρνάρη	δραχ.	10000
Στέφανος Τσιτζίνιας	»	3000
Σταμάτιος Κ. Πρώϊος	»	300
Ἀθανάσιος Ῥῆγα Τσῆρου	»	300
Γεώργιος Μπότης	»	100
Ι. Σκαμπέλης	»	100
Ἰω. Ι. Χοῦδᾶς	»	100

Ἰωάννης Κ. Καγκάδης . . . . . »	100
Δ. Π. Μαυρογορδάτος . . . . . »	100
Νικόλαος Εὐστρατιάδης . . . . . »	150
Ἰωάννης Γ. Ἴβος . . . . . »	100
Ἰδομενεὺς Βητάρης . . . . . »	100
Ἰωάννης Ἀθανιάδης . . . . . »	200
Γ. Πυλάδης . . . . . »	100
Α. Σωτήρης . . . . . »	100
Β. Τσουρίδης . . . . . »	50
Χαλίλ Κασάπ . . . . . »	30
Ἐμὶν Ἐφέντη . . . . . »	30
Ῥ. Φιορεντίνος . . . . . »	50
Παῦλος Δρανότι . . . . . »	100
Γεώργιος Ἰωάννου Πεσιμελτούγλου . . . . . »	100
Ν. Τσάκαλος . . . . . »	150
Λεωνής Καρυδιάς . . . . . »	100
Γ. Κασιέλλης . . . . . »	30
Μ. Μαῦρος . . . . . »	100
Κωνσταντῖνος Καλογιάννης . . . . . »	30
Σεβαστόπουλος . . . . . »	150
Γιάννης Γασίκογλου Γιαουτζάνι . . . . . »	100
Θεοχάρης Σωτήρης . . . . . »	60
Ἀδελφοὶ Ν. Κυδωνάκη . . . . . »	250
Ἀλέξης Κολογιάννη . . . . . »	50
Ἀδελφοὶ Φιλιππίδου . . . . . »	60
Μαργαρίτης Δημητρίου . . . . . »	20
Γεώργιος Μινῶνος . . . . . »	60
Χριστόφορος Σάββα . . . . . »	100
Δημήτριος Κάσδαγλη . . . . . »	100
Θεόδωρος Τούλης . . . . . »	100

16670 —

107487 10

Ἡ τῆς φιλογενεστάτης τῶν Ἰωνιδῶν οἰκογενείας
τελεσφόρος συνδρομή . . . . .

30000 —

137487 10

Προκειμένου λόγου περὶ οἰκοδομῆς τοῦ Πανεπιστημίου δὲν δύναμαι ν' ἀποσιωπήσω τὴν εὐχάριστον ἀγγελίαν νέων ὑπὲρ τοῦ καταστήματος τούτου εὐεργετημάτων τῆς φιλοκάλου τῶν Ἰωνιδῶν οἰκογενείας.

Ὁ κύριος Ἀλέξανδρος Ἰωνίδης ἀναγγέλλει δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν κύριον Γ. Δοκόν, γραμματέα τοῦ Πανεπιστημίου, ὅτι ἀναδέχεται προθύμως τὴν δαπάνην ἀντλίας, ἣτις θέλει χρησιμεύσει καὶ πρὸς τοὺς φοιτῶντας τὸ Πανεπιστήμιον, καὶ πρὸς συντήρησιν τοῦ καταστήματος.

Πρὸς τοῦτοις δὲ προτιθέμενος ν' ἀφιερῶσιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μεγάλην εἰκόνα, παριστάνουσαν τὸν Ἀριστείδην παραχωροῦντα τῷ Μιλτιάδῃ, τὴν ἀρχηγίαν, καὶ ἐμπιστευθεὶς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὅλως ἔθνικοῦ καὶ ἠθικοῦ τούτου ἔργου εἰς τὸν ἀριστον ζωγράφον Οὐαίτζ, ἐπιθυμεῖ νὰ πληροφορηθῇ, ἂν ὁ τεχνίτης οὗτος δύναται, μεταβαίνων εἰς Ἀθήνας νὰ τύχῃ ἀνεξόδως αἰθούσης ἀρκούντως εὐρυχώρου, ὅπως ἐκτελέσῃ ἐνθάδε τὸ καλλιτέχνημά του τοῦτο.

Τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἀρχαιρεσιῶν γενομένων, ἔλαβον τὴν πλειονοψηφίαν διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρυτάνεως οἱ κύριοι Φίλιππος Ἰωάννου, Κ. Κοντογόνης καὶ Π. Ἀργυρόπουλος, ἐξ ὧν ἡ Α. Μ. ἐπεκύρωσε ὡς πρύτανιν κατὰ τὸ ἀρχόμενον ἤδη ἀκαδημαϊκῶν ἔτος τὸν καθηγητὴν κύριον Φίλιππον Ἰωάννου.

Ἐπομένως ἐξελέχθησαν ὡς ὑποψήφιοι διὰ τὰς τῶν σχολῶν κοσμητείας, ὑπὸ μὲν τῆς θεολογικῆς σχολῆς ὁ κύριος Κ. Κοντογόνης, ὑπὸ δὲ τῆς ἱατρικῆς οἱ κύριοι Δαμιανὸς καὶ Κωστῆς, ὑπὸ τῆς νομικῆς δὲ οἱ κύριοι Παπαβρῆγόπουλος καὶ Ἀργυρόπουλος, καὶ ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς οἱ κύριοι Βενιζέλος καὶ Μητζόπουλος· ἐκυρώθησαν δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς κοσμητόρες οἱ κύριοι Κοντογόνης, Κωστῆς, Παπαβρῆγόπουλος καὶ Βενιζέλος.

Ἐνεκα ὅμως τῶν ἐπελθουσῶν διακοπῶν καὶ τῆς ἀπουσίας πολλῶν καθηγητῶν ἢ συγκρότησις τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου ἀνεβλήθη κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς χειμερινῆς ἐξαμηνίας.

Τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τοῦ ἀρχομένου χειμερινοῦ ἐξαμήνου, συνταχθὲν ἐγκαίρως, καὶ δημοσιευθὲν, ἀνοίγει νέον στάδιον νεορῶν ἀγῶνων εἰς τε τοὺς καθηγητάς, καὶ εἰς τὴν φιλομαθῆ νεολαίαν. Ἀλλὰ τὸ τῆς δημοσίας παιδείας ὑπουργεῖον, πέμψαν εἰς τὴν πρυτανεῖαν ἐγκεκριμένον τὸ πρόγραμμα τοῦτο, ἀνέθηκε μέχρις ὀριστικωτέρας ἀποφάσεως περὶ τοῦ μαθήματος τῆς εἰδικῆς παθολογίας καὶ κλινικῆς, τὴν μὲν εἰδικὴν παθολογίαν εἰς τὸν καθηγητὴν κύριον Τ. Χ. Πρινάρην, ὅστις εἶχε προκηρύξει καὶ τὸ μάθημα τοῦτο πρὸς τὴν κυρίαν αὐτοῦ διδασκαλίαν· τὴν δὲ κλινικὴν εἰς τὸν κύριον Πάλλην.

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν δὲ τοῦ προγράμματος τούτου διὰ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1848 ἐγένοντο αἱ ἐξῆς μεταβολαὶ εἰς τὸ προσωπικὸν καὶ τὰ μαθήματα τῆς ἱατρικῆς σχολῆς.

Ὁ τακτικός καθηγητὴς τῆς φαρμακολογίας καὶ τῆς ὑγιεινῆς κύριος Ἰωάννης Ν. Λεβαθεὺς ἀπελύθη τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγεσίας· ἐκ δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδασκομένων μαθημάτων ἀνετέθη εἰς μὲν τὸν καθηγητὴν κύριον Ν. Κωστῆν ἡ φαρμακολογία, τὴν ὁποίαν καὶ ἄλλοτε οὗτος πολλὰ ἔτη εὐδοκίμως ἐδίδαξεν· εἰς δὲ τὸν καθηγητὴν κύριον Γ. Πιρινάρην ἡ ὑγιεινή.

Ὁ Κύριος Ἰωάννης Ὀλύμπιος, εἷς τῶν ἀρχαίων καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, διωρίσθη τακτικός καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς παθολογίας, καὶ τῆς ὀφθαλμολογίας καὶ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς ἐν τῷ πολιτικῷ νοσοκομείῳ· ὁ δὲ μέχρι τοῦδε τακτικός καθηγητὴς κύριος Ν. Πετζάλης διωρίσθη ἐπίτιμος καθηγητὴς ἵνα διδάσκῃ τὴν χειρουργικὴν παθολογίαν καὶ τὴν χειρουργικὴν κλινικὴν ἐν τῷ στρατιωτικῷ νοσοκομείῳ.

Ἐνθυμῆσθε, κύριοι, ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης θερινῆς ἐξαμηνίας τὸ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδείσεως ὑπουργεῖον, ἀπεύθυνεν εἰς τὴν πρυτανεῖαν τὸν φάκελλον τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς συνταχθέντων σχεδίων περὶ ὀργανικοῦ τοῦ Πανεπιστημίου νόμου, προσκαλέσαν συγχρόνως ἡμᾶς νὰ τὸν διαβιβάσωμεν εἰς τὸν σύλλογον τῶν καθηγητῶν, ὅπως συνταχθῇ ἐξ ἀπάντων τῶν ἐγγράφων τούτων σχέδιον ὀργανικοῦ νόμου.

Ἡ πρυτανεῖα λαβοῦσα τὴν δικαιοσύνην ταύτην, τὴν ὑπέβαλεν εἰς τὴν σύγκλητον· ἡ δὲ σύγκλητος ἐφ' ἱκανὸν σκεφθεῖσα, ἀπεφάσισεν ἵνα προσκληθῶσιν αἱ τέσσαρες σχολαὶ, καὶ ἐκλέξωσιν ἀνὰ ἕνα εἰσηγητὴν πρὸς σύστασιν τετραμελοῦς ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας ἔργον ἤθελεν εἶσθαι νὰ συντάξῃ σχέδιον ὀργανικοῦ τοῦ Πανεπιστημίου νόμου, ὑποβληθῆσόμενον πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν τεσσάρων σχολῶν, ἀκολούθως δὲ εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν σύγκλητον. Αἱ σχολαὶ συνελθούσαι ἐξελέξαντο ἡ μὲν θεολογικὴ τὸν κύριον Μ. Ἀποστολίδην, ἡ δὲ νομικὴ τὸν κύριον Π. Ἀργυρόπουλον, ἡ ἱατρικὴ δὲ τὸν Κ. Κωστῆν, καὶ ἡ φιλοσοφικὴ τὸν κύριον Φίλιππον Ἰωάννου. Ἡ εἰσηγητικὴ αὕτη ἐπιτροπὴ ἐκπληρώσασα ἐντὸς πέντε ἡμερῶν τὴν ὁποίαν φιλοτίμως ἀνεδέχθη ἐντολήν, παρέπεμψεν εἰς τὰς σχολὰς τὸ συνταχθὲν σχέδιον. Ἐκάστη δὲ τῶν τεσσάρων σχολῶν ἐπεξεργασθεῖσα κατ' ἴδιαν τοῦτο, εἰσήγαγε διαφόρους μεταβολὰς καὶ τροπολογίας, ὥστε τὸ ἔργον τῆς συντάξεως σχεδίου ὀργανικοῦ νόμου ὑπάρχει σχεδὸν τετελεσμένον ἐκ μέρους τῶν κυρίων καθηγητῶν.

Ἀπόκειται ἐπομένως εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ εἰς τὰς βουλὰς νὰ σταθμίσωσιν ἐν τῇ συνέσει αὐτῶν τὰς ἐνεστώσας ἀνάγκας τοῦ Ὀθωνείου Πανεπιστημίου, καὶ τελειοποιήσῃσι νὰ ἐπισφραγίσωσι τὸν

ὑπὸ τῶν σχολῶν σχεδιασθέντα ὀργανικὸν νόμον, τοῦ ὁποίου ἡ ἐλλειψὶς καθίσταται ὁσημέραι ἐπαισθητοτέρα.

Καὶ τῷ ὄντι ἐὰν σκεφθῶμεν, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξεδόθη ὁ προσωρινὸς τοῦ Πανεπιστημίου Κανονισμὸς, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου διατελούμεν σήμερον, Πανεπιστήμιον δὲν ὑπῆρχεν. Ἐπομένως ὅτι ὁ νομοθέτης διέτατε τότε περὶ ἀντικειμένου, τοῦ ὁποίου διώπτειτε μὲν τὴν μέλλουσαν ὑπαρξίν, δὲν ἐδύνατο δὲ νὰ γνωρίζῃ τὴν κατάστασιν καὶ τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας· προσέτι δὲ ὅτι ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Πανεπιστημίου τὰ πάντα ἀνεπτύχθησαν, καὶ ἐπολυπλασιάσθησαν, καὶ ἡ τοῦ Πανεπιστημίου διδασκαλία, καὶ αἱ διδακτικαὶ καθέδραι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν, καὶ ἡ τοῦ Πανεπιστημίου περιουσία, ἥτις, ἀρχίσασα τὸ πρῶτον νὰ μορφοῦται ἐπὶ τῆς πρυτανείας τοῦ ἀξιοτίμου καθηγητοῦ κυρίου Πάλλη, περιλαμβάνει νῦν καὶ χρήματα καὶ κτήματα διάφορα, ἐὰν λέγω θεωρήσωμεν πάντα ταῦτα, θέλομεν συνομολογήσει περὶ τοῦ ἀνεπαρκοῦς τοῦ διέποντος ἡμᾶς προσωρινοῦ κανονισμοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀπαραιτήτου ἀνάγκης τοῦ νὰ εἰσαχθῇ νόμος, προσδιορίζων ὀριστικώτερον καὶ τὴν διαίρεσιν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπαρτιζουσῶν καθηδρῶν ἐκάστην σχολὴν, καὶ τὰς διαφόρους τῶν καθηγητῶν τάξεις, καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν τε καὶ τῶν ὑφηγητῶν, καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν τοῦ Πανεπιστημίου φοιτητῶν, καὶ τὴν διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἀρχῶν καὶ τόσα ἄλλα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα τότε μόνον θέλουσι τακτοποιηθῆ δι' ἰδιαίτερων κανονισμῶν, ὅταν τεθῇ ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ νομοθέτου ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ὀργανικοῦ νόμου τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἐλπίζομεν, ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδείσεως ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον ἀπέδειξεν ἀληθῶς ἐλληνικὰ ὑπὲρ τῆς παιδείας αἰσθήματα, ἐμπιστευθὲν γενναίως τὸ ἔργον τῆς συντάξεως ὀργανικοῦ νόμου εἰς αὐτοὺς τοὺς καθηγητὰς, θέλει ἐπισφραγίσαι τὸ ἔργον του, καὶ τὸ κατάστημα, πρὸς ὃ ἐνεπιστεύθη ἡ Ἑλλάς τὰς γλυκυτέρας ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος ὑπὲρ οὗ ἐγένοντο καὶ γίνονται τὸσαῦτα θυσίαι, δὲν θέλει μένει τοῦ λοιποῦ ἀνομοθέτητον καὶ ἀκανόνιστον, ἀλλὰ θέλει τεθῆ σήμερον μάλιστα, ὅτε καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματά εἰσι τοῖς πᾶσι γνωστὰ, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ νόμου, καὶ τελειότερας καὶ δριστηκωτέρας διατάξεως.

Πρὶν ἢ παραδώσω τὴν πρυτανεῖαν εἰς χεῖρας τοῦ διαδόχου μου, συγχωρήσατέ μοι, ἀξιοτίμοι καθηγηταί, νὰ ἐκφράσω τὴν βαθεῖάν μου εὐγνωμοσύνην πρὸς ὑμᾶς πρώτους εὐδοκῆσαντας κατὰ τὸ ληξάν ἤδη ἔτος νὰ μὲ τιμήσητε μὲ τὰς ὑμετέρας ψήφους, καὶ πρὸς τὴν ἀκα-

δημιακὴν σύγκλητον, τὴν μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ εὐλικρινείας συνδραμοῦσάν με εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων μου.

Δεύτερον δὲ νὰ ὁμολογήσω χάριν πρὸς τὸν κύριον Γ. Δοκόν, γραμματέα τοῦ Πανεπιστημίου, τὸν διὰ τῆς πολυχρονίου ἐμπειρίας του, διὰ τῆς δεδοκιμασμένης φρονήσεώς του καὶ διὰ τῆς πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ Πανεπιστημίου εὐλικρινοῦς του ἀφοσιώσεως καταστάνατα ἀπαρτίτητον βοήθον παντός πρυτανέως, ἐπιθυμοῦντος τὴν προαγωγὴν τοῦ ὁποίου προίσταται καταστήματος καὶ ν' ἀποδώσω συγχρόνως τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὸν χρηστὸν νέον κύριον Γ. Δαμιανόν, τοῦ ὁποίου ὁ ἄρκκος περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ζήλος καὶ ἡ ἀμεμπτος διαγωγὴ καθιστῶσιν αὐτὸν, κατὰ πάντα ἄξιον καὶ τῆς εὐνοίας τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως, καὶ τῆς ἀγάπης τῶν κυρίων καθηγητῶν.

Ἀποπερατόνων τὸν λόγον τοῦτον, σπεύδω ν' ἀπονέμω τὸν προσήκοντα ἔπαινον πρὸς τὸν σύλλογον τῶν κυρίων φοιτητῶν, τῶν ὁποίων ἡ καρτερικὴ ἐπιμέλεια καὶ ὁ πρὸς τὴν παιδείαν ἔρως, παρ' ὅλων ἡμῶν μαρτυρούμενος δικαιοὶ πληρέστατα τὰς ὑπὲρ τοῦ Πανεπιστημίου τούτου γενομένας παντοδαπὰς θυσίας καὶ προσφορὰς. Πρὸς τιμὴν μάλιστα τῆς τοῦ Πανεπιστημίου νεολαίας ὀφείλω νὰ διακηρύξω, ὅπως γίνῃ τοῦτο γνωστὸν πρὸς ἅπαντας τοὺς φίλους καὶ εὐεργέτας τοῦ περιφανοῦς τούτου παιδευτηρίου τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, ὅτι καθ' ὅλον τὸ λήξαν ἤδη ἀκαδημαϊκὸν ἔτος, ὅτε οἱ λαοὶ τῆς εὐρώπης, ἐκβεδακχευμένοι ὑπὸ ἐνδομύχου καὶ ἀκατασχέτου ὄργασμοῦ, ὡς ἐκ συνθήματος ἐπετίθεντο κατὰ τῶν καθεστώτων, διὰ νὰ ἐγχαράξωσιν ἐπ' αὐτῶν τὸν τύπον τῆς προσωπικότητός των, εἰς δὲ τὴν σπινθηροβόλον τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσονομίας καὶ ἀδελφότητος, τῆς συμπήξεως καὶ ἀναμορφώσεως τῶν ἐθνικοτήτων, ὑπεθερμαίνεται καὶ ἠλεκτρίζετο καθ' ὅλην τὴν εὐρώπην ἡ φαντασία τῆς νεολαίας, ἐπιρρέπους αἰείποτε πρὸς τὰς μεταβολὰς, καθότι πᾶσα σπουδαία μεταβολή, ὡς οὔσα ἡ ἐπαγγελία τοῦ μέλλοντος, ὑποθάλλει τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διάνοιαν τῆς γενεᾶς ἐκείνης, τῆς ὁποίας τὸ στάδιον εἶναι τὸ μέλλον.

Καὶ ἐκ τῶν σπλάγγων ἐνδὸς τῶν νοσημονεστέρων καὶ φιλελευθερωτέρων ἔθνῶν τοῦ κόσμου ἀνεφαίνοντο ἐν ὀνόματι τῆς εὐαγγελικῆς ἰσότητος καὶ τῶν ὑγιειντέρων ἀρχῶν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ συσῆματα πκράτολμα καὶ ἐπισφαλῆ, προσκρούοντα μὲν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς ἀξιόνητα νὰ μεταπλάσωσιν ὅ,τι δὲν ἔπλασεν ἡ ἀσθενὴς χεὶρ τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸν λέγω τὸν ἀνθρώπον. Παρῃγνωρίζοντα δὲ τὰ αἰώνια καὶ οὐσιώδη στοιχεῖα πάσης ἀνθρωπίνης κοινωνίας, οἰονδῆποτε ἐὰν ἦ τὸ εἶδος τοῦ πολιτεύματος, τὴν κτῆσιν λέγω καὶ

τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐνεργητικότητα, καὶ τὴν πολυμήχανον ἀμύλλαν, τὴν πολύμορφον ταύτην, ἀλλὰ γνησίαν θυγατέρα τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας· ἐν μέσῳ δὲ τῆς πολυκρότου ταύτης συγκρούσεως δοξασιῶν ὄθθεν καινοφανῶν, καὶ ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ὁ χειμαρρὸς τῶν αἰῶνων δὲν ἴσχυσε νὰ μετακινήσῃ, ἢ καὶ ὀμηλικῶν μὲ τὴν ἀνθρωπότητα· ἡ εὐρώπη παρουσίαζεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν εἰκόνα τοῦ χάους πρὶν ἢ ἡ ἀκτίς τοῦ οὐρανοῦ φωτός διαλύσῃ τὰ τὴν γῆν ταύτην κατασκιάζοντα νέφη, καὶ ἐκ τοῦ θανάτου γεννηθῆ ἡ ζωὴ, ὅτε ἡ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· ἡ παρ' ἡμῶν σπουδάζουσα νοήμων νεολαία, βαδίζουσα ἀνδρικῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, τὴν ὁδὸν τῆς συνέσεως καὶ τοῦ ἀληθοῦς πατριωτισμοῦ, τὴν ὁδὸν τῆς ἠθικῆς καὶ νοητικῆς αὐτῆς ἀναμορφώσεως, ἐξ ἧς ἅπαντες ἐλπίζομεν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐκλειαν τῆς πατρίδος, καὶ ἐπιβεβαιούσα οὕτω τὴν ὁμολογουμένην ταύτην ἀλήθειαν, ὅτι τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον, ὡς ἡ λαμπὰς ἡ διαυγάζουσα εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ ὑψίστου φωτίζει, ἀλλὰ δὲν ἐκθαμβεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὔτε καταφλέγει· δὲν ἔπαυσεν ἐνῶ οἱ βίαιοι καὶ ἀλλεπαλληλοὶ κυματισμοὶ τοῦ μεγάλου εὐρωπαϊκοῦ κλύδωνος, ἀπέπεμπον τὸν σάλον αὐτῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἑλλάδος, ἐγκαρτεροῦσα μὲν, ὡς ὁ καλὸς ἐργάτης, ὁ πολυπλασιάζων τὸ τάλαντον τοῦ κυρίου εἰς τὸ ἐθνοφιλὲς ἔργον τῆς ἐκπαιδεύσεώς της, ἀποδίδουσα δὲ τὸ ὀφειλόμενον σέβας εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ ἐνδόξου καθιδρυτοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τούτου, ἐπιδεικνύσα ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην εἰς τοὺς καθηγητὰς της, καὶ πειθαρχίαν πρὸς τὰς τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχὰς, τῶν ὁποίων ἡ μόνη φρουρὰ ὑπάρχει αἰείποτε ἡ πειθὴ καὶ ὁ λόγος. Καὶ τί λέγω; ὑπῆρξεν αὐτῇ ἡ περικαλῆς καὶ ἀκμαία φάλαγξ τριακοσίων πέντε φιλιτάτων ἡμῶν φοιτητῶν, πρὸς οὓς, ἐκπληρῶν σήμερον αὐστηρὸν καθήκον, σπεύδω νὰ ἐκφράσω πανδήμως τὸν προσήκοντα ἔπαινον καὶ τὰς ἀδελφικὰς μου εὐχαριστίας. Τοσαῦτα τὰ ἐπὶ τῆς ἐμῆς πρυτανείας πεπραγμένα.

Εἶθε, κύριοι, περιστάσεις εὐνοϊκώτεραι νὰ συνδράμωσι τὴν ἀναμφισβήτητον ἰκανότητα καὶ τὸν ζῆλον τοῦ διαδόχου μου ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ Πανεπιστημίου· εἶθε μετὰ τὸν γενικὸν τῆς εὐρώπης κοινωνικὸν κατακλεισμόν τὸ οὐράνιον τῆς εὐνομίας τόξον καταυγάσῃ καὶ αὖθις τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων· καὶ διὰ τῆς συνεργείας τῶν ἀπανταχόσε φίλων τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς πλάνης καὶ τῶν προλήψεων, ἀνυψωθῆ περιφανέστερον τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο καταγωγίον τῶν ἀνατολικῶν μουσῶν, πρὸς εὐκλειαν μὲν τῆς φιλιτάτης ἡμῶν πατρίδος,

πλήρη δ' ἀγαλλίαισιν ἡμῶν τῶν καθηγητῶν, οἵτινες θέλομεν προθύμως καταγαλῶσει καὶ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ζωῆς ἡμῶν ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων, τῆς εὐνομίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ παντοῦ, ὅπου γογγύζουσιν ἢ στενάζουσιν οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀνατείνοντες ἰκετίδας πρὸς τὸν ὕψιστον χεῖρας, ἢ πάλλουσι καρδίαι ἐλλήνων.

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1843 ἔτος ἐξεδόθη ἀνώνυμος μετάφρασις τοῦ περὶ συνωμοσίας τοῦ Κατιλίνα Ἱστορικοῦ βιβλίου τοῦ Σαλλουστίου· ἐμπεριέχεται δὲ εἰς τὸ αὐτὸ τεῦχος καὶ μετάφρασις δύο ἐκ τῶν Κατιλιναϊκῶν λόγων τοῦ Κικέρωνος, τοῦ α. καὶ τοῦ β'.

Ἐκ τοῦ προλόγου τοῦ βιβλίου βλέπομεν ὅτι ὁ μεταφραστὴς εἶχε προετοιμάσει τὸ ἔργον του πρὸ πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1813, καὶ ἦτο προμηθευμένος μὲ βοήθημα φιλολογικὰ, ὅσα ἢ τοῦ Κόρτε ἔκδοσις, καὶ μὲ τέσσαρας ἢ πέντε μετάφρασεις εἰς διαφόρους γλώσσας, ἃς καὶ ἀναφέρει ἐνιαχοῦ. Θεμιτὸν εἶναι λοιπὸν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι δὲν ἐθεώρει ὁδοῦ πάρεργον τὴν ἐπιχείρησίν του, ἀλλ' ἐφρόνει, ὅτι παρέχει τι πεφροντισμένον εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν, τὸ τοσαύτην ἔχον τῶ ὄντι ἀνάγκην φιλολογικῶν βιβλίων. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο ἐπιχειροῦμεν σήμερον ἐπίκρισιν τινα σύντομον τῆς μετάφρασεως, ἐπὶ τῶ μόνῳ σκοπῶ τοῦ νὰ πεισθῶσιν οἱ τυχὸν λαμβάνοντες τὸ βιβλίον εἰς μελέτην, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύονται εἰς τὴν ἐξελληνισμὸν τοῦ πρωτοτύπου, καὶ τοι εἰς τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου περὶ τοῦ βίου τοῦ Σαλλουστίου λεγόμενα θέλουσιν εὑρεῖν τινὰ χρήσιμα. Ἄν δέ τις θεωρήσῃ ἄκκιρον μετὰ πέντε ἔτη ἐπίκρισιν βιβλίου, δὲν διαμαχόμεθα μὲν, προβαίνομεν ὅμως εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν, ὡς πρεσβεύοντες τὸ Κάλλιον ἀργά, παρὰ οὐδέποτε. Ἐν μόνον ὁμολογοῦμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ πολλῶν ἄλλων, ὅτι ἀρχόμενοι φιλολογικῶν ἐργασιῶν ἐν τῶ παρόντι περιοδικῶ συγγράματι ἠδὲ χόμεθα νὰ τύχωμεν βιβλία ἐπαίνων καὶ συστάσεως μᾶλλον ἢ κατακρίσεως ἄξια, ἀλλὰ, φαίνεται, πλεονάζει καὶ εἰς τὰ γράμματα τὸ μὴ καλὸν, καὶ διὰ τοῦτο περιεπέσαμεν εὐκόλως εἰς τὸ, περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίου.

Ἀπέχοντες δὲ τοῦ νὰ φέρωμεν ἐνταῦθα παραδείγματα τῆς μακαρονικῆς τοῦ λόγου ὕφης καὶ τῆς ὄντως ἀλλοκότου γλώσσης, δι' ἧς ἀποδίδεται ἡ τεχνήσασα καὶ ἐν ταῦτῳ ἐμβριθὴς τοῦ Σαλλουστίου λέξις, ἐρχόμεθα εὐθὺς εἰς ἐκθεσιν τινῶν ἐκ τῶν κυριωτάτων παρε-

ξηγήσεων· ὁ δὲ ἀναγνώστης ἂς κρίνῃ, ἂν ὁ μεταφραστὴς περιέπεσον εἰς αὐτὰς ἐξ ἀπροσεξίας ἢ ἐξ ἀγνοίας τῶν σημασινομένων τῶν λέξεων καὶ τῶν γραμματικῶν κανόνων.

Κεφ. 2. Τὸ aut bonae artis, ἐξηγούμενον διὰ τοῦ « ἡ καλῆς τινος πράξεως » γίνεται συνώνυμον τοῦ προσηγηθέντος ἤδη « ἡ ἐνδόξου ἀνδραγαθήματος » καὶ δὲν προσθέτει καμμίαν νέαν ἰδέαν εἰς τὸν λόγον, ἐνῶ ὁ συγγραφεὺς ἐδήλωσε δι' αὐτῆς τῆς φράσεως « καλὸν τι ἐπιτήδευμα ἢ τέχνην », δηλ. τὴν ἐνασχόλησιν εἰς τὰ γράμματα, ἐξ ἀντιθέτου πρὸς τὰ πολιτικὰ ἔργα. »

Κεφ. 3. Τὸ ac me nihilo minus honoris cupido eadem qua ceteros famâ atque invidia vexabat ἐξηγήθη διὰ τοῦ « ἐπεθύμουν ὅμως τὰς τιμὰς καὶ τὸ μέγα ὄνομα καὶ δὴ ἐφθόγγουν καὶ ἐφθοροῦμην καθὼς καὶ οἱ λοιποί, » ἐνῶ τὸ Λατινικὸν λέγει, ὅτι διὰ τὴν φιλοδοξίαν (μόνον) κακῶς ἤκουεν ὁ Σαλλούστιος καὶ ἐμισεῖτο, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ (διὰ τὰς ἄλλας μείζονας κακίας).

Κεφ. 5. Λέγεται περὶ τοῦ Κατιλίνα, ὅτι εἶχε satis eloquentiae, sapientiae parum. Τὸ ἀπλούστατον τοῦτο μετεποιήθη ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ εἰς τὸ « ἄριστος μὲν εἰς τὸ λαλεῖν, ἀδυνατώτατος δὲ εἰς τὸ λέγειν. » Καὶ διὰ τί; « Διότι, λέγει ἐν τῇ σημειώσει, ἠκολούθητε τὴν ἐκ παραδόσεως διόρθωσιν τοῦ Γελλίου Α'. ΙΕ', ἐκπεζώσας τὸν στίχον τοῦ Εὐπολίδου. Ἄλλὰ παρὰ Γελλίῳ μόνον ἢ πρώτη λέξις eloquentiae μετεβάλλετο ποτε εἰς loquentiae ὑπὸ τινος γραμματικοῦ· καλῶς ἢ κακῶς, δὲν ἐξετάζομεν· οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἐπόμενον sapientiae, ὥστε νὰ μεταβάλληται ὅλως καὶ ἡ ἔννοια τῆς ὅλης φράσεως. Τὸν δὲ Ἑλληνικὸν στίχον, ὃν ἐξεπέζωσεν ὁ ἀνώνυμος, « λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν », ὁ Σαλλούστιος εἶχεν ἀποδώσει ἐν τινὶ ἄλλῳ χωρίῳ τῶν συγγραμμάτων του διὰ τοῦ loquax magis quam facundus, οὐχὶ δὲ ἐνταῦθα. Ὁ δὲ ἀνώνυμος μετήνεγκε ξένην ἔννοιαν εἰς τὸ κείμενον τοῦ Κατιλίνα, καὶ μᾶς ἐχάρισε καὶ ἐν ψευδὲς ὄνομα ποιητοῦ Ἑλληνος Εὐπολίδου, ἐνῶ τὸ ἀληθὲς τοῦ γνωστοῦ κωμικοῦ εἰς τὴν γενικὴν πτώσιν ἔχει Εὐπόλιδος.

Κεφ. 12. Τὸ innocentia pro malevolentia duci coepit ἐξηγούμενον « ἡ ἀθώτης ἐξελαμβάνετο ὡς εὐθθεια », διατρέφεται ἐντελῶς· διότι ὁ συγγραφεὺς διὰ τῆς malevolentia ἔνοσεν τὴν ἐνδεχομένην νὰ πηγᾷτῃ ἐξ ἀγανακτήσεως ἐχθρικήν διάθεσιν ἢ δυσμένειαν τῶν ἀθῶων καὶ δικαίων κατὰ τῶν ἀδικούντων ἐν τῇ πολιτείᾳ.

Κεφ. 19. Οἱ boni δὲν εἶναι « ἐνάρετοι », ὡς ἔχει ἡ μετάφρασις, ἀλλὰ ἀριστοκράται, οἱ καὶ optimates λεγόμενοι, καὶ παρὰ τῶ Ἑλληνι ποιητῇ Θεόγονιδι μὲ ὁμοίαν ἔκφρασιν καλούμενοι « ἀγαθοί ».

Κεφ. 20. Τὸ universos appellare δὲν δηλοῖ « ἵνα συναθροί-
(Φουλ. Δ')

ση», διότι προηγήθη ἤδη τὸ «συναγαγὼν», ἀλλὰ δηλοῖ «προσωμίληση». Φαίνεται δὲ, ὅτι ὁ μεταφραστὴς εἶχεν ἑναυλον τὴν νεωτερικὴν σημασίαν τοῦ Γαλλικοῦ ῥήματος *appeller*, ἣτις δὲν εἶναι καὶ ἡ τοῦ Λατινικοῦ *appellare*.

Αὐτόθι. Τὸ προοίμιον τοῦ λόγου τοῦ Κατιλίνα ἔχει δύο παρεξηγήσεις· ἄ. μεταφράσθη τὸ *Ni virtus vestra* κτλ. *spectata forent* διὰ τοῦ «εἰ μὴ ἐθαύμαζον τὴν ὑμετέραν κτλ.», ἐνῶ ἡ φράσις δηλοῖ «εἰ μὴ ἦν δεδοκιμασμένη ἐμοὶ ἡ ἀρετὴ ὑμῶν κτλ.», καὶ οὕτω μόνον μεταφραζομένη ἀρμόζει εἰς τὰ ἐπόμενα. β'. Τὸ *neque ego per ignaviam aut vana ingenia incerta pro certis captarem*, ἐξηγηθὲν «οὐδὲ μὴν ἐγὼ δι' εὐήθειαν ἢ ἀνοησίαν προέκρινον ἂν κτλ.», παρέχει ἔννοιαν, ὡς νὰ ἦσαν τὰ κακὰ ιδιώματα ταῦτα αὐτοῦ τοῦ Κατιλίνα, ἐνῶ ὁ συγγραφεὺς ἐδήλωσε διὰ τῶν λέξεων τούτων τὴν ἐνδεχομένην δειλίαν καὶ ματαιότητα τῶν *conventariorum* τοῦ Κατιλίνα καὶ συνεκδοχικῶς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. — Καὶ ὁ ἐπιλογος δὲ τοῦ περιφήμου ἐκείνου λόγου τοῦ συνωμότου ἐπισημαίνεται διὰ παρεξηγήσεως. Τὸ πικρὸν δηλ. ἐκεῖνο *nisi me animus fallit et vos servire magis quam imperare parati estis*, μεταφράζεται «... ἀρκεῖ ἵνα ἐτοιμοτέρως ἔχητε εἰς τὸ ὑπακούειν ἢ εἰς τὸ προστάττειν!», ἐνῶ ὁ Κατιλίνας λέγει ὅλον τὸ ἐναντίον. Διὰ τὴν κεντήσιν τὸ φιλότιμόν των, Ἐλπίζω, λέγει, ταῦτα πάντα νὰ κατορθώσω μεθ' ὑμῶν, παρεκτός ἐὰν ἀπατώμαι καὶ σεῖς εἴθε προθυμότεροι εἰς τὸ δουλεύειν (ἀναξίως δηλ. τοῖς τότε ἐν Ῥώμῃ ἄρχουσιν) ἢ εἰς τὸ ἄρχειν (ἐτέρων).

Κεφ. 34. Τὸ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Κατιλίνα ἐκεῖνο *Plura quam scribere vellem, nuntiatum est, vim mihi parari* ἐξηγεῖται διὰ τοῦ «*εἰ μελέτωρ μὲν γράψαι σοι πολλὰ, μηνύουσί με δ' ὅμως ἵνα ἐτοιμάσω τὰς δυνάμεις μου*», ἐνῶ πᾶς τις βλέπει ὅτι δηλοῖ «ἡγήθη μοι, ὅτι βία ἢ δύναμις στρατιωτῶν, κατ' ἐμοῦ παρασκευάζεται.»

Κεφ. 36. Τὸ *quicumque aliarum atque senatus partium erant* ἐξηγεῖται διὰ τοῦ «ἦσαν δὲ καὶ τινες τῶν τῆς βουλῆς καὶ ἄλλων μερῶν, οἱ κτλ.» Αἰτία τῆς κακῆς μεταφράσεως τὸ *atque*, τοῦ ὁποίου τὴν ἰδιόζουσαν παρὰ Λατίνοις χρῆσιν μετὰ τὸ *alius* πῶς δὲν ἐγνώριζεν ὁ μεταφραστὴς, ἀποροῦμεν· ἡ δὲ ὅλη ἔννοια τοῦ συγγραφέως εἶναι «ὅσοι ἦσαν ἄλλων μερῶν ὁπαδοὶ ἢ (δηλ. καὶ οὐ) τῆς βουλῆς», ὡς φανεροῦται τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ ὅλου ἐπομένου κεφαλαίου, ὅπου ἀντιτάσσονται οἱ δημοτικοὶ πρὸς τοὺς ὀλιγαρχικοὺς τοὺς ἐν τῇ συγκλήτῳ.

Κεφ. 40. Τὸ *ut eos quam maxime manifestos habeant* τοῦ κειμένου ἐξηγήθη διὰ τοῦ «ὥστε δοκεῖν ὡς οἷόν τε συμμετέ-

χους», ἐνῶ δηλοῖ «ὥστε αὐτοὺς ἐπ' αὐτοφώρῳ μάλιστα καταλαβεῖν». Ἀπλῶς ἡ σημασία τοῦ *manifestus* ἦν ἱκανὴ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν μεταφραστὴν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν, χωρὶς νὰ προστρέξῃ, ὡς τὸ ἐπράξεν ἐν τῇ σημειώσει του, εἰς Ἰσπανικὰς βασιλοπαίδων μεταφράσεις καὶ πάλιν νὰ μὴ ἐπιτύχῃ. Παραλείπω δὲ, ὅτι καὶ τὸ *eos* ἐξέλαθεν, ὡς φαίνεται, ἰσοδύναμον τοῦ *se*.

Οὕτω καὶ ἄλλα πολλὰ ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Σαλλουστίου ἀναγκάζομεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι διαστρέφει ὁ μεταφραστὴς, τὰ ὁποῖα ὅμως παραλείπομεν χάριν τῆς συντομίας. Ἐκτός δὲ τούτου καὶ εἰς ἀκυρολεξίας πλείστας ἐμπέπτει μεταφράζων, καὶ ἀποκαλιστῶς κατὰ δυστυχίαν τὸν Ῥωμαῖον συγγραφεὴ ἐν τῇ μεταφράσει ἀνάξιον τῆς φήμης του. Διότι ποῦ μένει εὐαρμοστία καὶ δεινότης ἐνοιῶν, ὅταν ἀδιαστόλως τὸ ἐν ἀντὶ τοῦ ἄλλου ὀνόματος εἰς χρῆσιν λαμβάνεται; Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο τοῦ Κικέρωνος λόγοι δυστυχῶς ἐν πολλοῖς παρεμορφώθησαν· ἀρκούμεθα δὲ νὰ φέρωμεν τρία ἢ τέσσαρα μόνον παραδείγματα.

Σελ. 36. τῆς μεταφράσεως τοῦ ἄ. λόγου εἶναι τὸ «τῇ προτεραίᾳ τῆς πέμπτης καλανδῶν Νοεμβρίου «κακὴ ἐξήγησις τοῦ Λατινικοῦ *ante diem quintum Cal. Nov.* διότι ἔπρεπε νὰ γράψῃ «τῇ πέμπτῃ πρὸ τῶν Καλ. ἢ πρόπεμπτα Καλ.» Τώρα δὲ, καθὼς εἶναι ἡ μετάφρασις, ἀνάγκη νὰ ἐκλάβωμεν τὴν ἡμέραν, ἣτις Λατινιστῶς σημαίνεται διὰ τοῦ *ante diem sextum Cal. Nov.* ἴσως τις εἴπῃ ὅτι λάθος τυπογραφικὸν εἰς τὸ Λατινικὸν τοῦ ἀνωύμου κείμενον ὑπῆρχεν· ἀλλὰ τότε πόθεν εἰς τὴν μετάφρασιν τὸ «πέμπτης;» Εὐθύς δὲ κατωτέρω ἀναγινώσκουμεν τὸ «πολλοὶ ἄρχοντες κατήλθον εἰς Ῥώμην», ἐνῶ ὁ ῥήτωρ διὰ τοῦ *Roma profugerunt* λέγει ὅλον τὸ ἐναντίον. ἂν δὲ τις ὑποθέσῃ καὶ ἐδῶ τυπογραφικῶς ἐσφαλμένον παρ' αὐτῷ τὸ *Roma* εἰς αἰτιατικὴν πτώσιν, πάλιν δικαιούμεθα ν' ἀπαιτήσωμεν πλείοτερον προσοχὴν ἀπὸ τὸν μεταφράζοντα, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ λόγου, ὅτι δὲν εὐδοοῦται ποσῶς τὸ «εἰς Ῥώμην.» Τὸ δὲ «κατήλθον» ἔστω ὡς ἐν παραδείγματι ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν ἀκυρολεξιῶν, τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ἐφέξαμεν.

Σελίδι δὲ 52. τῆς μεταφράσεως τοῦ β' λόγου εὐρίσκομεν τὴν σαφεστάτην φράσιν *sine controversia vicimus*, ἐξηγουμένην διὰ τοῦ «ἄνευ συγκρούσεως (δηλ. μάχης) νενικήκαμεν», ἐνῶ δηλοῖ ἄνευ ἀντιλογίας, ἀναμφιβόλως, γαλλιστῶς *sans controverse*. παραλείπει δὲ ὁ μεταφραστὴς νὰ μεταφράσῃ ἐν ἐπόμενον *nam*, ὡς μὴ συμφωνοῦν πλέον μὲ τὴν ἐξήγησίν του. Εὐθύς κατωτέρω τὸ *in campo* (δηλ. τῷ τοῦ Ἄρεως πεδίῳ) ἐξηγεῖται «ἐν στρατοπέδῳ» τὸ δὲ *in curia* (βουλευτηρίῳ) ἐξηγεῖται «ἐν ἐκκλησίᾳ», ἐνῶ ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου ἐγίνετο ὡς γνωστὸν ἢ ἐν τῷ τοῦ Ἄρεως πεδίῳ, ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Οὕτω τὰ πάντα συγγέονται ἐξ ἀγνοίας μᾶλλον τῶν πραγμάτων, τομῶμεν πλέον νὰ εἰπώμεν ἐνταῦθα, ἢ ἐξ ἀπροσεξίας περὶ τὸ λεκτικόν, ἐπειδὴ ἐν σελ. 54. ἀναγινώσκουμεν σημειώσιν «Κουρία ἦν τόπος τῆς τοῦ λαοῦ συνελούσεως ἐπὶ συσκέψει»· πρᾶγμα ἀνύπαρκτον. Κουρία ὠνομάζοντο οἰκοδομαὶ τινες, ὅπου οἱ συγκλητικοὶ ἐβουλεύοντο, περὶ ὧν εἶναι καὶ ὁ λόγος παρὰ Κικέρων· τῶν δὲ κατὰ φρατρίδας ἐκκλησιῶν τοῦ δήμου (comitia curiata), τῶν τότε ἀπηρχαιωμένων, ἀνάγκη δὲν εἶχε νὰ μνησθῆ τότε ὁ ρήτωρ, ἐπομένως οὐδὲ τοῦ τόπου ἐνθα ἐγίνοντο. Ἄλλ' ὁ μεταφραστὴς παρήχθη εἰς τὸ νὰ γράψῃ τὴν ἄτοπον σημείωσιν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δὲν κατενόησεν ἴτως τὴν ἔννοιαν τῶν ἐν τῷ κειμένῳ δύο φράσεων quos stare ad curiam quos etiam in senatum venire, ὅπου ἡ οἰκοδομὴ διαστέλλεται ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ γινουμένης συνόδου τῶν γερόντων, χωρὶς νὰ ἀντιτάσσεται ἢ σύγκλητος αὐτῶν εἰς τὸν δῆμον καὶ τὰς αὐτοῦ συνελούσεις.

Ἄλλ' ἀς μὴ προχωρήσωμεν περαιτέρω, διὰ νὰ μὴ φαινόμεθα γράφοντες τετριμμένα καὶ σχεδὸν εἰς ὅλους γνωστά. Καὶ τὰ ὀλίγα δὲ ταῦτα περὶ ἐκκλησίας καὶ συγκλήτου ἐγράψαμεν, ἰδόντες ὅτι διὰ τοῦ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀνωνύμου βιβλίου φερόμεθα εἰς τοὺς μακρῖους· πάλιν ἐκείνους χρόνους, ὅτε βωμὸν καὶ ναὸν, ἁρμονίαν καὶ μελωδίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, πράγματα ὄντα διαφωτιστάτα, συνεχόμενα ἀκρίτως, ὡς περιοριζόμενοι τότε εἰς μὴ τὰ καλὰ γραμματικά.

Ὡς δαίγμα δὲ τῆς ἰδιορρύθμου γλώσσης τοῦ μεταφραστοῦ φέρομεν ἀντὶ φράσεων ὁλοκλήρων μίαν μόνην λέξιν τὸ Quirites, τὸ ὁποῖον (τιμητικὸν ὄνομα ὁ τῶν Ῥωμαίων πολιτῶν ἐκ τῶν Κύριων πόλεως τῶν Σαβίνων, καὶ μεταφραζόμενον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλληνιστῶν Κυρίται) μεταφράζει ὁ ἀνωνύμος « ὦ Κύριοι » = Messieurs! Ἄλλὰ συγχωροῦμεν τοῦτο, τὸ σφόδρα νεωτερικὸν καὶ τοῦ συρμοῦ προσφώνημα, ὡς παραδοξολογίαν ἀβλαβὴ εἰς τὸν μεταφραστὴν, καὶ τὸν εὐχαριστοῦμεν μάλιστα διὰ τὴν ἐπὶ ταύτης τῆς εὐκαιρίας ἀστείαν τοῦ σημείωσιν ἐν σελ. 52, ἐξ ἧς βλέπομεν, ὅτι οἱ ἀγέρωχοι τῆς παλαιᾶς Ῥώμης Κυρίται εἶχον στενὴν ἐτυμολογικὴν συγγένειαν μὲ τὰς σημερινὰς Κυρίτας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπὶ τέλους δὲν κρίνομεν καλὸν νὰ παρατρέξωμεν, ὅτι καὶ εἰς τὴν γραφὴν τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς Λατινικῆς δὲν ἐπιτυγχάνει ὁ μεταφραστὴς, ἐπειδὴ γράφει Λουκούλλον πολλακίς τὸν Lucullum, Καλλίγουλας τὸν Caligula, Κατούλλον τὸν Catullum, Λέντουλον τὸν Lentullum, Σένεκας τὸν Seneca, δηλ. ὅλα ταῦτα μὲ Λατινικὴν τόνωσιν, οὐχὶ δὲ ὡς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληες παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς. Τὸ δὲ Ὀρτένσιος ἀντὶ Ὀρτήτιος καὶ Λατρῶνων ἀντὶ Λάτρωνος, καὶ Σύρξ ἀντὶ Σούρξ (διὰ τὸ μακρὸν u) καὶ Ἀλλοβρόγοι πολλακίς

ἀντὶ Ἀλλόβρογες, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, εἶναι βέβαια εἰς χεῖρονα. Καί, νομίζομεν, δὲν εἴμεθα ὑπερβολικῶς ἀπαιτητικοί, ἔταν ποθῶμεν, κἂν τὰ φιλολογικὰ βιβλία νὰ καθαρεύωσι τῶν τοιούτων περὶ τὰ κύρια ὀνόματα ἀμαρτημάτων, ἀφοῦ τὰ μὴ φιλολογικά, καὶ αἱ ἐφημερίδες μάλιστα, καθ' ἑκάστην μᾶς παρουσιάζουσιν ὁμοίως κακὰς γραφὰς καὶ κακοσυνειθίζουσι τὰ ὄντα τῶν ἀστηρίκτων εἰς τὰ τῆς φιλολογίας.

Παύομεν, εὐχόμενοι δύο τινὰ εἰς μὲν τὴν νεολαίαν ἀλλοῖα καὶ οὐχὶ ὡς τὴν μετάφρασιν ταύτην βοηθήματα εἰς τὰς φιλολογικὰς σπουδὰς τῆς εἰς ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς προτιθεμένους ἐνίστε νὰ ἀσκήσῃ τὸ ὄχι ἐπίζηλον βέβαια ἔργον τοῦ ἐπικριτοῦ, εὐχόμεθα νὰ μὴ ἐκδοθῆ οὕτως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνωνύμου « Καὶ ὁ Ἰουγουρθίνος πόλεμος, ἀν παρεμπέσῃ εὐκαιρία », ἀλλὰ κάλλιον περιεσταλμένος, διὰ νὰ δοθῆ εἰς τὸ παρὸν περιοδικὸν σύγγραμμα ἀφορμὴ ἵνα δημοσιεύσῃ τι εὐχάριστον περὶ τῶν ἐν Βυζαντίῳ φιλολογικῶν ἀσχελῶν.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΙΝΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ,

Προσκαλοῦντα τοὺς ἐν ταῖς γράμμασι καὶ ἰσχοὺς
εἰς ἐρευνᾶν τελειοτέρων.

Ἡ παλαιογραφικὴ παρέχει τὴν γνῶσιν τῆς παρελλαγμένης κατὰ διαφόρους περιόδους ἄλλοθι ἄλλως τῶν γραμμάτων μορφῆς, ὡς δὴλον ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς εἶτι σωζομένων παραδειγμάτων ἐπὶ λίθου, μετᾶλλου, παπύρου, περγαμηνοῦ χάρτου, τοῦ καὶ μεμβράνης παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καλυμένου, κατὰ τὸ λατινικὸν membrana.

Βοηθητικὰ βιβλία. Corpus inscriptionum graecarum ὑπὸ Boeckh. Ἐπιγραφικὴ ὑπὸ Frantz.

Γνώρισμα Α') Τὸ γραφικὸν μέλαν τῶν ἀρχαίων, ὡς δὴλον ἐκ τῶν παλαιότερων χειρογράφων, ἦτο μέχρι τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος μ. Χ. καὶ εἶτι πρὸς, ἰσοειδὲς ἢ ὑποξανθίζον, ὀλίγον τι στιλπνόν, διαπερῶν δὲ τὸν περγαμηνὸν χάρτην τοσοῦτον, ὥστε καὶ παλιμψηστος (codex rescriptus) γενόμενος, παρέχει εὐδὴλα τῆς προτέρας γραφῆς ἵχνη· βεβαιούται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν παλιμψήστων, τῶν ὑπὸ Ἀγγέλου Μαῖου ἐν Ῥώμῃ ἐκδοθέντων πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Β') Ὁ περγαμηνὸς χάρτης, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο σῶμα, διὰ τῆς ἐν χρόνῳ ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιρροῆς ἐδειξεν ἄλλοι ἄλλας μεταβολὰς· ὅσον παλαιότερος, τοσοῦτον ξηρότερος, μαρότερος, καὶ ὡς λινοῦν ἄκολλον ὕφασμα γίνεταί περὶπου μετὰ 300 εἶη.

Γ') Τὸ Ἄττικὸν τέλειον ἀλφάβητον φαίνεται ἐν πᾶσι τοῖς νῦν σωζομένοις χειρογράφοις ἐν χρήσει· καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κατὰ τὸ Ἡράκλειον καὶ Πομπηϊαν ἀνασκαφεῖσι, τοῖς τουλάχιστον ἑκατὸν ἔτη π. Χ. γεγραμμένοις· διότι αἱ πόλεις αὗται καιεστράφησαν ἤδη τὸ 79 ἔτος μ.Χ.

Δ') Ἡ ὀριζόντιος γραμμικὴ τῶν ψηφίων, ἡ προσεγγίζουσα εἰς τὰ γλυπτὰ, μετεβλήθη ἐν τοῖς χειρογράφοις, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῶν ἐν Ἡρακλείῳ πρὸ Χριστοῦ ἤδη γεγραμμένων, καὶ ἐκ τῶν Αἰγυπτιακῶν παπύρων (*). τοιαῦτα γράμματα καὶ ἐπὶ Περικλέους βεβαίως ἔγραπον εἰς τὰς ἑφημέρους χρείας. Ἀπὸ δὲ τοῦ ὀγδόου αἰῶνος μέχρι τοῦ δωδεκάτου βλέπομεν ἐπικρατοῦσαν τὴν ἐν γραμμοδέσμοις καλλιγραφίαν ἐκείνην τῶν ἀρίστων χειρογράφων τοῦ ἑνδεκάτου καὶ δωδεκάτου αἰῶνος. Ἀπὸ δὲ τοῦ δεκάτου τρίτου καὶ δεκάτου τετάρτου καὶ ἐφεξῆς περιεπλέχθησαν τὰ ψηφία ἐπὶ τὸ ταχυγραφικώτερον μετασχηματισθέντα, οἷον ἐν τοῖς καὶ παρ' ἡμῖν σχεδὸν πανταχοῦ εὐρισκομένοις χειρογράφοις, τῶν ὁμοίων κατὰ μίμησιν εἶναι τὰ παρὰ τῷ Ἄλδῳ τετυπωμένα (**).

Ε') Ἐσωτερικὰ δὲ τεκμήρια γνησίου χειρογράφου παρέχουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱ διάφοροι γραφαί, αἱ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον δόκιμοι· ὅσον δὲ τὸ χειρόγραφον ἀρχαιότερον, τοσοῦτον δοκιμωτέρας φέρει τὰς γραφάς.

ς) Δὲν μένει εἰς ἡμᾶς πλέον εὐλογος ἐλπίς νὰ εὐρεθῇ κἀν ἐν τῶν ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Πτολεμαίων (περίπου 200 π. Χ.) ἀπολωλότων συγγραμμάτων.

Ἡ δὲ διάκρισις ἀνεκδότου καὶ τυχρὸν ἀνωνόμου ἢ ψευδωνύμου χειρογράφου δυσκολωτέρα συμβαίνει· διότι προσαπαιτεῖ θεωρίαν καὶ πείραν οὐ μόνον ἀπλῶς τοῦ Ἑλληνος λόγου, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ χρονολογίαν παρηλλαγμένης τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σημασίας, καὶ τῆς τῶν μορίων χρήσεως, καὶ αὐτῆς τῆς θέσεως τῶν λέξεων· πάντων τούτων ἀπὸ περιόδου εἰς περίοδον χρόνου παραλλαγὰς τινὰς λαβόντων, ἐπειδὴ *verba valent sicut numi*. Ἔτι δὲ προσαπαιτεῖται καὶ ἡ γνώσις οὐ μόνον καθόλου τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἐγνωσμένων, οἷον τεχνῶν, ἐπιστημῶν, πολιτευμάτων, μυθολογίας, θρησκείας, ποιήσεως, φιλοσοφίας, τύπων ψηφισμάτων, καὶ ἄλλων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐγγράφων, ἀλλὰ καὶ ἰδίως τῶν κατὰ τοὺς χρόνους καὶ τὸν τόπον, ἔνθα ὑποτίθεται ὅτι ἐγράφη τὸ ἐξεταστέον σύγγραμμα. Ὁ δυνάμενος νὰ παραλάβῃ νουνεχῶς ταῦτα πάντα εἰς βοήθειαν τῆς ἐρεῦνης δὲν παράγεται εὐκόλως λέξεις καὶ φράσεις

(*) Ὅρα τοὺς ἐν Νεαπόλει ἐκδοθέντας παπύρους, μάλιστα τὸν ὑπ' ἀριθμ. 1.

(**) Ὅρα Palaeographia Graeca Montfaucon· ἔτι δὲ τὸ τοῦ Kopp Palaeographia critica, 1829.

ἑλληνιστί γεγραμμέναις, καὶ ὁ δόλος ταχέως ἐξελέγχεται· ἔπειτα δὲ *mens eujusque is est quisque*. *ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΕΝΘΟΥΛΟΣ.*

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΗΜΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ.

Ἡ Ἑλλάς, τὸ μέγα καὶ ἀξιάγαστον ἐπὶ φιλολογίᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, δὲν ἔπαυσεν οὐδὲ κατὰ τὰς δεινοτάτας αὐτῆς περιστάσεις νὰ λατρεύῃ τὰς λαοσσόβους Μούσας. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶναι ἀναμφίλεκτον καὶ τυφλῶ, ὡς λέγουσι, δῆλον· καὶ ζύμπας δὲ ὁ τῆς σήμερον ἀμαζούσης Εὐρώπης πολιτισμὸς ὁμολογεῖ τούτο μετ' εὐγνωμοσύνης, ὡς παρὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τῆς Ἑλλάδος τὰ πρῶτα τοῦ φωτισμοῦ λαβὼν ζώπυρα. Καὶ ἐσχάτως δὲ, ἀπὸ τοῦ 1730 πρὸ πάντων καὶ ἐφεξῆς, μεγάλην ἐδειξαν προθυμίαν οἱ Ἕλληνες νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ φῶς, διότι Ἑλλάς καὶ σκότος ὑπάρχουσι, καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχουσι, λέξεις καὶ πράγματα ὅλως διόλου ἀντιμαχόμενα. Δὲν ἀρνούμεθα, μάλιστα δὲ εὐγνωμόνως καὶ προθύμως κηρύττομεν, ὅτι καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ αὐτὴ ἐπικρατεῖ παρ' Ἑλλήσιν ὁρμὴ καὶ ὄργαστος πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὸν φωτισμὸν. Προσομολογοῦμεν δὲ μάλιστα, ὅτι καὶ ὑπερέβη κατὰ τινὰ ἡ παροῦσα φιλολογικὴ κατάστασις τοῦ τῶν Ἑλλήνων γένους τὴν μέχρι τοῦ 1833 ἐνυπάρχουσαν. Ἀποβλέποντες ὅμως εἰς τὰς πολλὰς τῶν μέτρῳ κρείττονας παρούσας περιστάσεις τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὅτε καὶ αὐτοὶ οἱ κρατοῦντες καὶ δυνάσται ἡμῶν προστάται τῶν φώτων ἀνακηρύττονται, καὶ ἐκπαιδευτικὰ συνιστῶσιν τε καὶ ἀνεγείρουσι καταστήματα, καὶ νέους δὲ πολλοὺς καὶ καλοὺς εἰς τὴν μουσοτρόφον ἀποστέλλουσιν Εὐρώπην, ἵνα ἐκεῖθεν μετακομίζαντες ἐκκενώσωσι καὶ διαχέωσι καὶ εἰς ἡμᾶς τὰ φῶτα καὶ τὰς ἐπιστήμας· ἀγάμενοι δὲ τὰ μάλιστα καὶ τὴν ἀξίεπαινον καὶ ἀξιοθαύμαστον ἐκείνην πρᾶξιν καὶ αὐτῆς τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας, ἀποπεμπάσης καὶ *Οὐλεμάδας* εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ σπουδάσωσι καὶ τελειοποιηθῶσιν εἰς τὰ συντελοῦντα πρὸς τὴν Μωαμεθανικὴν θεολογίαν, δὲν δυνάμεθα, ὡ ἄνδρες λόγιοι καὶ φιλόμορφοι, νὰ μὴ λυπώμεθα ἐνδομύχως διὰ δύο τινὰς ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας πρὸ πάντων αἰσθνόμεθα κατὰ τὴν παρούσαν ἡμῶν κατάστασιν. Ποῖται δὲ εἶναι αὗται; Ἴδου ἐξηγοῦμεθα.

Δὲν εἶναι ἄρα γε οἰκτρὰ καὶ ἀξιολύπητος καὶ ἀξιομίμητος ἡ κατάσταση ἡμῶν αὕτη, ὅτε τοσοῦτοι ὑπάρχουσι μεταξύ ἡμῶν λόγιοι, ἀποκαταστημένοι, τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ ἐξηραλισμένας ἔχοντες θέ-

σεις, καὶ ἀδρῶς πολλοὶ ἐξ ἡμῶν μισθοδοτούμενοι· σήμερον, ὅτε τοσαῦται ἐκδίδονται ἡμερησίδες πολιτικαί, εἰς τὰς ὁποίας ὅμως λαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς ἐνίοτε μέρος, ὅταν πρόκειται νὰ διαπληκτισθῶμεν, νὰ θηρευθῶμεν τινα θεσιν, νὰ κακοποιήσωμεν καὶ ἐκδικηθῶμεν τοὺς ἐχθρούς μας, ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ μὴ λητμονήσωμεν ὅτι ἀνήκομεν εἰς φατρίας καὶ κόμματα, καὶ γράφομεν ἐνίοτε ἐν αὐταῖς (πρὸς τινα ὅμως ἰδιοτελεῖ σκοπὸν) καὶ ἀξίαν τινα λόγου διατριβῆν, ἣτις ὅμως ἀπόλλυται ἔπειτα καὶ δὲν διασώζεται πρὸς μελέτην, ὡς μὴ ἐκτυπούμενη εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος, καὶ πλήρης δὲ τυπογραφικῶν ἐνίοτε παροραμάτων· δὲν εἶναι, λέγω, οἰκτρὸν, νὰ μὴ συστήσωμεν ἢ νὰ μὴ διατηρήσωμεν ἐν τι φιλολογικῶν σύγγραμμα, βαδίζον τοῦλάχιστον εἰς τὰ ἴγνη τοῦ περιουήμου ἐκείνου **ΛΟΓΙΟΥ ΕΡΜΟΥ**, ἂν καὶ οὐχὶ πρὸς αὐτὸν ἐξισούμενοι; σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον θέλει ἐμβάλει ὄλους ἡμᾶς εἰς ἀμιλλαν, διὰ νὰ γινώμεθα ὁσημέραι κρείττους ἑαυτῶν· σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον θέλει μᾶς ἐξαγάγει μὲν ἀπὸ τῆς ζοφερῆς καὶ πνιγρᾶς τῶν παθῶν ἀτμοσφαίρας, καὶ ἐκ τῆς μεμονωμένης καὶ κεντρόφυγος καταστάσεως, θέλει μᾶς ἐπαφέρει δὲ εἰς τὴν ἑνώσειν πρὸς ἕνα μόνον σκοπὸν, τὴν εὐκλειαν τῆς πατρίδος καὶ τὴν δόξαν τῆς ἑλληνικῆς ἡμῶν φιλολογίας; Δὲν βλέπομεν τοῦλάχιστον τὴν φιλομαθῆ νεολαίαν, τὴν πανταχόθεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἡμῶν φοιτῶσαν, καὶ διψῶσαν καὶ ἰκετεύουσαν νὰ λαμβάνῃ ἐνίοτε καὶ φιλολογικὰς τινὰς καὶ ἄλλας σημειώσεις καὶ εἰσαγωγὰς εἰς τοὺς συγγραφεῖς παρὰ τῶν ἀξιοτιμῶν καὶ σοφῶν αὐτῆς καθηγητῶν, διὰ νὰ ἔχη καὶ αὕτη αὐριον νὰ διδάξῃ, ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι ἕκαστος, νεώτερόν τι δίδαγμα; Νέοι, ἄνδρες ἤδη, καταλιμπάνοντες ὑπὸ φιλομαθείας καὶ εὐγενεῶς ζήλου πρὸς τὰ τελειότερα, τὰς ἑαυτῶν πατρίδας καὶ τὰς διδασκαλικὰς αὐτῶν πολλοὶ καὶ προσοδοφόρους θέσεις, προσέρχονται εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην ἐστίαν τῶν φώτων, ὡς διψῶσαι ἔλαφοι πρὸς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, διὰ νὰ διδαχθῶσι τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ τὰ τέλεια παρὰ τοῦ κλεινοῦ Ἀσωπίου καὶ τῶν ἄλλων σοφῶν συναδελφῶν του, καὶ διδάσκονται μὲν πολλὰ καὶ καλά, ἀλλ' ὅμως . . . ἕως πότε νὰ τὸ σιωπῶμεν καὶ νὰ ἀδικῶμεν ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους; Νὰ τὸ γνωστοποιήσω; δὲν ὠφελοῦμαι τι ἰδίως, βλάπτομαι μᾶλλον ἴσως· ἀλλὰ γε τὴν πατρίδα τιμῶν, καὶ μηδὲν μείζονα ἀντὶ τῆς ἑαυτοῦ πάτρας *gl'ion* νομίζων, καὶ ὅτι θέλω συντελέσει τι πρὸς μέλλουσαν καταστολὴν τῆς τοιαύτης ἐλλείψεως ἐλπίζων, ἔρχομαι νὰ ὁμολογήσω καὶ διὰ τοῦ τύπου, καὶ διὰ συγγράμματος μάλιστα διαρκοῦς καὶ μὴ πρὸς τὰς καθημερινὰς χρεῖας γραφομένου, ἀλήθειαν εἰς πολλοὺς γνωστὴν καὶ ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην, ὅτι οἱ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας Ἑλληνας σπου-

δασταὶ ἀναγκάζονται δι' ἑλλειψιν χρημάτων, καὶ μὴ δυνάμειν διὰ τὴν βραδείαν δημοσίευσιν τοῦ προγράμματος νὰ παραγγείλωσι καλλητέρας ἐκδόσεις ἐξ Ἑυρώπης, νὰ ἀκούωσιν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τὸν Θεουκιδίδην, τὸν Ἀριστοφάνη, τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν Πίνδαρον, κρατοῦντες εἰς χεῖρας καὶ μόνον ἔχοντες βοηθήματα τὰς στερεοτύπους ἐκδόσεις τοῦ Τάουχινιτς, καὶ τὸ πολὺ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Δούκα καὶ τὰ σχόλια τοῦ Γκαρμπολᾶ· καὶ ἀκούουσι μὲν πολλὰς γνώμας παρὰ τῶν σοφῶν καθηγητῶν, μὴ δυνάμειν ὅμως νὰ λάβωσι παρ' αὐτῶν ἐγγράφους τινὰς σημειώσεις, διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς ἀντιγραφῆς, καὶ δι' ἄλλα τινὰ ὀλιγώτερον δικαιολογούμενα αἴτια, οὔτε πρὸς μελέτην οὔτε πρὸς ἐπιμελέτην ἔχουσι τι βοήθημα, εἰμὴ τὴν ἑναυλον αὐτῶν ἀκοήν, καὶ τὴν μνήμην, καὶ ταῦτα ὑπὸ πολλῶν ἀλλεπαλλήλων συνταρασσόμενα ἀκροάσεων. Δὲν καταδεικνύομεν πλείοτερον τὴν γύμνωσιν ἡμῶν· λυπούμεθα μάλιστα καὶ διότι ἠναγκάσθημεν καὶ ταῦτα νὰ εἴπωμεν· καὶ ταῦτα δὲ, μαρτυρούμεθα τὴν ἰερὰν ἀλήθειαν, διὰ τοῦτο μόνον ἐδηλώσαμεν, διότι ταχέϊον καὶ βραδίαν νομίζομεν τὴν ἐπανόρθωσιν καὶ καταστολὴν. Διότι, ἀφοῦ τὰ τοῦ ἔθνους Βουλευτικὰ σώματα καὶ τὸ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδείσεως ὑπουργεῖον, καὶ ἡ φιλογενεστάτη καὶ φιλόκαλος τῶν Ἴωνιδῶν οἰκογένεια, ἀφιέρωσαν καὶ προσδιώρισαν ἱκανὰ ποσὰ πρὸς ἐκδοσιν διδασκτικῶν ἐγχειριδίων, χρησίμων εἰς τὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας, ἀφ' οὗ οἱ καθηγηταὶ τῶν ἄλλων σχολῶν συνέταξαν καὶ ἐδημοσίευσαν τοιαῦτα διδασκτικὰ ἐγχειρίδια, διὰ τί ἄρα καὶ οἱ τῆς Φιλολογίας Καθηγηταὶ νὰ μὴ ἀρχίσωσιν ἀπὸ τοῦ ἐπιόντος διδασκτικοῦ ἔτους νὰ ἐκδίδωσιν, ἐν καλῷ κειμένῳ καὶ μετὰ τῶν ἀναγκασιτέρων προεισαγωγῶν καὶ σημειώσεων, πρὸς χρῆσιν τῶν φοιτητῶν ἑαυτῶν, τὰ μέρη ἐκεῖνα ἢ τοὺς λόγους τῶν συγγραφέων, τοὺς ὁποίους θέλουσι διδάξει κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος; διὰ τί δὲ τὰ φιλοπονήματα ταῦτα νὰ μὴ τυπῶν ἐπιμελῶς ἢ Βασιλικῆ τυπογραφίᾳ διὰ νὰ κατασταίνωνται εὐωνότερα καὶ εἰς τοὺς ἐνδεεστεροὺς τῶν φοιτητῶν, νὰ ἔχωσι δὲ καὶ δωρόν τι παρ' ἡμῶν εὐωνον καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ Σχολαὶ τῶν ἐκτὸς ὁμογενῶν ἡμῶν; Ὅσον δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑποσχόμεθα καὶ ἡμεῖς (συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ἀγγελίαν ἡμῶν) νὰ δημοσιεύσωμεν διὰ τοῦ Φιλολογικοῦ Συνεδήμου εἰσαγωγὰς τινὰς καὶ σημειώσεις εἰς τὰ κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος διδασκόμενα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ φιλολογικὰ μαθήματα, καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι δὲν θέλομεν εἶσθαι διόλου ἄσυντελεῖς.

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ πρώτη ἑλλειψίς, τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω ὑπεσχέθημεν νὰ καταγγείλωμεν· ἢ μέχρι τοῦδε ἑλλειψίς δηλονότι περιουδικοῦ φιλολογικοῦ συγγράμματος, καὶ πρὸς τοῦτον τὸν διδασκτικὸν ἀποβλέποντος σκοπὸν.

Ἡ δὲ δευτέρα καὶ κυριωτέρα, ἐξ ἧς καὶ ἡ πρώτη ἐκπηγάζει, ποία ἄρα γε εἶναι; Δὲν εἶναι βέβαια ἄλλη, εἰμὴ ἡ ἑλληνικὴ φιλολογικὴ δημοσίου βίου, ἡ ἑλληνικὴ λογίων συντασσόντων φιλολογικὰ συγγράματα, χρήσιμα πρὸς δημοσίους, καὶ ἡ σπάνις ἀνδρῶν φιλολόγων, ἐν γνῶσει δαπανῶντων πρὸς δημοσίους τοιούτων φιλολογικῶν φιλοπονημάτων. Δὲν εἶναι λοιπὸν λυπηρὸν, ἐν ᾧ μέχρι τοῦ 1833 ἐγένοντο τοσαῦτα ἐκδόσεις Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, οἷα τοῦ Δούκα, τοῦ Κοραΐ καὶ ἄλλων, μετὰ τὸ 1833, ἀφ' οὗ ἐβασιλεύθημεν καὶ ἐδοξάζθημεν καὶ προωδεύσαμεν, νὰ μὴ φανῇ οὐδεμία φιλολογικὴ ἐκδοσις Ἑλληνος συγγραφέως, εἰμὴ ἡ τεσσάρων τοῦ Δημοσθένους λόγων ὑπὸ Ἡρακλέους Βασιάδου ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1847, ἥδη δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τὰ πιστήρια τοῦ σοφοῦ διδασκάλου Ν. Βάμβα; Καὶ γνωρίζομεν μὲν, ὅτι πολλοὶ καὶ καλοὶ λόγοι ἀσχολοῦνται περὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς Ἑλληνικῆς ἡμῶν φιλολογίας, ἀλλ' εὐχόμεθα καὶ ζητοῦμεν οὐχὶ μόνον νὰ λέγονται (ὡς πρὸ ὀλίγου τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ πολύτιμα καὶ σπανιώτατα τοῦ Κ. Σιμωνίδου χειρογράφα), ἀλλὰ καὶ νὰ ᾄθῃ καὶ νὰ φαίνονται. Εὐχόμεθα δὲ ὥστε καὶ οἱ φιλόμουσοι ἡμῶν ὁμογενεῖς νὰ διακρίνωσι τοὺς τιμίους καὶ ἀληθῶς λογίους ἀπὸ τῶν κομπιζόντων καὶ τῶν ἀγυρτῶν, καὶ νὰ μὴ λυπῶνται τοσοῦτον τὸ θηνάριον, τὸ ὁποῖον θέλουσι συνεισφέρει πρὸς ἐκδοσιν ἀξίων καὶ χρησίμων συγγραμμάτων. Καὶ τὸ ἡμέτερον δὲ σύγγραμμα, χάρις εἰς τοὺς φιλολόμους ἡμῶν συνδρομητὰς, πρόκειται ἤδη πρόχειρον εἰς τοὺς θέλοντας νὰ δημοσιεύωσι δι' αὐτοῦ τὰ φιλολογικὰ τῶν φιλοπονημάτων (ὅσα συμβιβάζονται δηλονότι πρὸς τὴν ἀγγελίαν ἡμῶν). Ὑποσχόμεθα μάλιστα καὶ νὰ ἀνταμείβωμεν ὅπως οὖν τοὺς πόνους τῶν συγγραφέων, προσφέροντες μέχρι τριάκοντα δραχμῶν ἀντὶ τοῦ τυπογραφικοῦ ἡμῶν τετραδίου εἰς τοὺς ζητούντας τὴν τοιαύτην ἀμοιβήν· καὶ ἐπιφυλαττόμενοι μόνον τὸ δικαίωμα νὰ κηρύττωμεν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τοὺς ἤδη προαιρεθέντας καὶ ἐρεξῆς προαιρησόμενους νὰ συνδράμωσιν ἡμᾶς καὶ ἀμισθί, πρὸς κρείττονα πρόδοον καὶ στερέωσιν τοῦ φιλολογικοῦ τούτου συγγράμματος.

Ἴδου λοιπὸν ὀλίγα τινὰ ἐκ τῶν ὅσα προὔπεσχέθημεν διὰ τῆς βραχείας ἡμῶν σημειώσεως κατὰ τὸ τέλος τοῦ Β' φυλλαδίου, ἐρωτῶντες, Ὑπάρχει ἄρα γε τοῦς, διέπων παρ' ἡμῖν τὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἡμῶν φιλολογίας; Πλείωτερα θέλομεν συντόμως ἐπιφέρει συγνάκις καὶ εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ἐρεξῆς φυλλάδια ἡμῶν, ἕως διδασχῶσι πολλοὶ καὶ πληθυνθῆ ἡ γνῶσις. Τότε δὲ θέλει εἶσθαι πρόχειρος καὶ ἡ ἀπάντησις πρὸς ἐκείνην ἡμῶν τὴν ἐρώτησιν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ

Περὶ τῶν λογιστῶν καὶ εὐθωνῶν παρ' Ἀθηναίους
μετὰ πρόλογον καὶ παραρτήματος.

ὑπὸ Aug. Boeckh.

Πρὸς τὴν πρώτην τοῦ Ἑρμάννου ἐπιθεσιν κατὰ τοῦ Corpus inscriptionum Graecarum ἀντέταξα βραχεῖάν τινα μόνον ἀπάντησιν, ἀποστρεφόμενος τὰς διενέξεις· τὴν μακροτέραν δὲ ἀνάλυσιν τῆς ἐπικρίσεως ἀνέλαβεν ὁ Μεῖτερος, ἀπαντήσας ἐπαξίως εἰς τὴν ἐπιθεσιν τοῦ Ἑρμάννου. Ὁ δὲ Ἑρμαννὸς ἤθελε σιωπῆσει, καθὼς μᾶς βεβαίως, ἐὰν δὲν ἐρεθίζετο εἰς τὸ νὰ ἀπαντήσῃ ὑπὸ χωρίου τινὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Μεῖτερου ἐπικρίσεως τοῦ πονήματός μου, ἐν ᾧ οὗτος διατείνεται, ὅτι προσέθηκε καὶ τινα περὶ τοῦ ἐπὶ Κολωνῶ Οιδίποδος, προτραπείς εἰς τοῦτο ὑπὸ ἀνδρῶν, πρὸς τοὺς ὁποῖους ὀφείλει σεβασμὸν. Ἐκ τῆς ἐκφράσεως δὲ ταύτης τοῦ Μεῖτερου συμπεραίνει ὁ Ἑρμαννὸς, ὅτι ὑπάρχει τις διοργανισμένη σύστασις ἐπὶ λίαν ἀξιοκατακρίτῳ σκοπῷ, κατ' αὐτοῦ βεβαίως, ὅσον ἐγὼ δύναμαι νὰ ἐνοήσω. Χάρις λοιπὸν εἰς ταύτην τὴν οἰονεὶ φαντασιοκοπίαν, ἀπελαύσαμεν ἤδη συνηρημολογημένα εἰς ἕν πάντα τὰ περὶ τούτου μέχρι καὶ τῆς Ἀναλύσεως συγγραφέντα, τὴν δὲ Ἀνάλυσιν συγκεκροτημένην καὶ ὑπὸ σκωπτικῶν μὲν καὶ περιφρονητικῶν, οὐχὶ δὲ καὶ ἰκανῶς ἀνασκευαστικῶν, μάλιστα δὲ λίαν ἐπιπολαίων καὶ ὑπὲρ λόγον ἐνίοτε κενοφραστικῶν σημειώσεων· ἐτι δὲ καὶ τὸν ἐπίλογον τῆς ὑπὸ τοῦ Μεῖτερου ἐπικρίσεως, καὶ τοῦτον δὲ μετὰ σημειώσεων, καὶ ὡς ἐπίμετρον τέλος καὶ δύο ἰδίως αὐτοῦ πραγματείας Περὶ τῆς Σιγείου ἐπιγραφῆς καὶ Περὶ τῶν λογιστῶν καὶ τῶν εὐθωνῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρόλογον περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς φιλολογίας, περὶ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ σχέσεων πρὸς ἐμέ, καὶ περὶ τῆς Ἀναλύσεως δὲ αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ, ἀσχολούμενος περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον προεθέμην, περὶ τὴν ἐκδοσιν δηλονότι τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, δὲν ἐπεθύμησα μὲν νὰ ἀντιτάξω ἀνάλογον τὸ μέγεθος ἀπάντησιν πρὸς βιβλίον, οὕτως εὐχερῶς ἐξογκωθὲν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ σιωπήσω ὀλοτελῶς, καὶ δεύτερον ἤδη προκαλούμενος, μοὶ ἐφαίνετο ὑπερβολὴ πραότητος. Διανείμας λοιπὸν τὴν ὑπόθεσιν, παρέπεμψα πάντα τὰ ἰδίως πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς ἀποτείνοντα εἰς τὸν ἀνήκοντα τόπον, τὸν πρόλογον λέγω καὶ τὰς προσθήκας τοῦ Α'. Τόμου τοῦ Corp. Inscr. ἐνθα, παρεκκλίνων ὅσον ἐνεστι πάσης ἀπ' εὐθείας καὶ προσωπικῆς διαμάχης, καὶ μετὰ μεγίστης πραγματευόμενος ἐναργείας, ὥστε οὐδὲ τρεῖς καὶ στίχοι τῶν ὑπὸ τοῦ Ἑρμάννου κατηγορημένων νὰ μὴ μείνωσιν ἐ-

στερημένοι τῆς ἐπαξίου καὶ ἰκανῆς ἀνασκευῆς, θέλω ἀποδείξει καὶ πόσον ὑπάρχει ἀπίθανος καὶ ἀστήρικτος ἡ προταθεῖσα ἐξήγησις τῆς Σιγείου ἐπιγραφῆς, ἐπὶ τῇ ὁποίᾳ ὅμως ὁ Ἑρμάννος τοσοῦτον ἀγάλλεται. Λέγονται μοι ἤδη αἱ εἰς ἐμὲ τείνουσαι ἐκφράσεις περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς φιλολογίας, τὰ περὶ τῶν προσωπικῶν σχέσεων, καὶ ἡ περὶ τῶν λογιστῶν καὶ εὐθυνῶν πραγματεία, καὶ τελευταῶν σημειώσεις τινὲς τῆς εἰς τὸν μνημονευθέντα ἐπίλορον ἀνασκευῆς, τὸν ἐπὶ Κολωνῷ ἀφορῶνται Οἰδίποδα. Ταῦτα δὲν ἔχουσι τι κοινὸν πρὸς τὰς ἐπιγραφάς, εἰ μὴ ἐφ' ὅσον ἐν τῇ εἰς ἐπιγραφὴν τινα ἀναπτύξει παρεδέχθην, ὡς ἀποδεδειγμένα ἤδη ἐν τῇ ὑπ' ἐμοῦ συγγραφείσῃ Πολιτικῇ Οἰκονομίᾳ τῶν Ἀθηναίων, τὰ ἀφορῶντα τὸ ἐν Ἀθήναις ἀνώτατον τότε λογιστικὸν συνέδριον. Τὸν διῆχρισμόν μου ἐκείνου ἐπιστηρίζω ἤδη διὰ τῆς ἐπομένης πραγματείας ἀπέναντι τοῦ συγγράμματος τοῦ Ἑρμάννου, ἵνα παραπέμψω εἰς ταῦτα ἐν ταῖς εἰς τὰς ἐπιγραφάς προσθήκαις· προσιμιάζομαι δὲ ὀλίγα τιὰ μόνον περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς φιλολογίας, παρενείρων ἐν εἴδει διασαφήσεως καὶ ὅσα ἔμελλον νὰ εἶπω περὶ τοῦ ἐπὶ Κολωνῷ Οἰδίποδος. Τῶν δὲ προσωπικῶν σχέσεων ὡς ἐν παρῶν μόνον θέλω μνημονεύσει, ἂν καὶ θέλω πραγματευθῆν ἐν τῷ ἐπιμέτρῳ ἐξ ἀνάγκης καὶ τινα ἀποβλέποντα μᾶλλον τὰ πρόσωπα ἢ τὰς ἐπιπτώσεις. Τὸ δὲ ὕψος τοῦ λόγου μου θέλει εὐρεῖν μετριοπαθὲς ὁ ἀναγνῶνς τὸ τοῦ Ἑρμάννου σύγγραμμα.

Καλῶς σκεφθεὶς, χωρὶς ὅμως νὰ ἔμβω εἰς ἀναπτύξεις, τὰς ὁποίας ἐνταῦθα ἐν ὀλίγαις σελίπιν ἦτο ἀδύνατον νὰ διεξαγάγω μετὰ πλειοτέρας ἀκριβείας παρ' ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἔχουσι τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑρμάννου ἐν τῷ ἑαυτοῦ προλόγῳ λεγόμενα, προτάσσω ἐνταῦθα τὴν γνώμην μου, ὅτι ἡ φιλολογία ἔθνους τινὸς, ἐντὸς ὠρισμένου τινὸς χρονικοῦ διαστήματος, εἶναι οὐδὲν ἄλλο εἶμῃ ἢ ἱστορικῶς ἐπιστημονικὴ διάγνωσις τῆς ὅλης ἐνεργητικότητος, τοῦ βίου καὶ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἐπιτηδεύματων τοῦ ἔθνους ἐκείνου. Ὁ βίος δὲ οὗτος, καὶ ἡ ἐνέργεια, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα τοῦ ἔθνους, καὶ φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ πάνθ, ὅσα ἐξ αὐτῶν ἐκπηγάζουσι, εἶναι τὸ ὑπὸ τῆς φιλολογίας ἐξεταστὲον ἀντικείμενον· εἶναι δὲ ταῦτα ἢ πράξεις, ἐξ ὧν ἀπαρτίζονται αἱ οἰκιακαὶ καὶ πολιτικαὶ σχέσεις, ἢ θεωρίαι, ὑφ' ὧν συγκροτοῦνται ἡ θρησκεία, αἱ τέχναι καὶ ἡ παιδεία. Ὅτι δὲ ἡ γλῶσσα, ὡς περιβλήματι καὶ τύπος οὕσα τῶν ἰδεῶν, συμπεριλαμβάνεται καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἐνταῦθα συντόμως ἐπικληθεῖσταν παιδείαν, τοῦτο δὲν χρήζει μακρᾶς ἀποδείξεως. Ἀνήκει λοιπὸν καὶ αὐτὴ εἰς τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον ἀφείλει νὰ ἐξετάζη ἡ φιλολογία, καθὼς ἐγὼ αὐτὸς πρότερον περὶ τούτου συγγράψας διέλαβον, καὶ πρέπει νὰ γνωρισθῇ καλῶς ὑπὸ τοῦ φιλολό-

γου διὰ τῆς μιμητικῆς ἀναπλάσεως· ὅθεν καὶ ἡ γραμματικὴ κατατακτέα εἰς τὴν τάξιν τῶν πραγματικῶν μερῶν τῆς φιλολογίας, εἰς τὰ ὁποῖα ἀντιτίθενται, ὡς μόνον τὸ εἶδος ἀποβλέπουσαι, ἡ ἐρμηνευτικὴ καὶ ἡ κριτικὴ. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ἔργα τῆς ἐνεργητικότητος ἀρχαίου τινὸς ἔθνους διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐν γραφικῶν μνημείοις ἢ συγγράμμασι, τὰ ὁποῖα περιέχουσι καὶ τὰ μὴ γλωσσικὰ ἀντικείμενα καὶ τὰς ἰδέας, τὰ ὁποῖα ὅμως ὁ φιλόλογος ἀφείλει νὰ γνωρίζῃ, διὰ τοῦτο ἡ γλῶσσα ἀποβαίνει ἐν ταῦτῳ καὶ μέσον, δι' οὗ ἡ φιλολογία δύναται· νὰ καταμάθῃ ἅπαντα σχεδὸν τὰ λοιπὰ προϊόντα τῆς ἀρχαιότητος· καὶ ἡ φιλολογία ἀφείλει νὰ ἀνεύρῃ ἐκ τῶν γραφικῶν μνημείων, χωρὶς νὰ περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν τῆς γλώσσης αὐτῆς κατάληψιν, τὸ σύνολον τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἰδεῶν, ἂν καὶ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μερικὴν ἐνασχόλησιν καὶ ἐνέργειαν τῶν προσώπων, ἡ ἐνέργεια αὐτὴ εἶναι καλὸν νὰ διανέμηται, ὅσον ἔνεστι, καθὼς καὶ ὁ Ἑρμάννος συμβουλεύει· ἀλλ' ὅμως δὲν πρέπει πάλιν ἡ ἐργασία αὐτὴ νὰ διαμελιζέται ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς ἐπὶ ἐργαστασίῳ τινὸς, ἔθῃ παρὰ χ. κατασκευάζονται αἱ βελόναι, καὶ εἰς μὲν σφρηλατεῖ τὰ ἐλάσματα, ἕτερος δὲ δέσσει αὐτὰ, ἄλλος δὲ πάλιν συστρέφει τὰ κεφάλια, καὶ τέταρτος ἐπιτίθει αὐτὰς, ἀλλ' ἐνταῦθα ἀφείλει ἕκαστος ἀξίως λόγου πεπαιδευμένος νὰ φροντίσῃ νὰ ἀποκτήσῃ ἐν ταῦτῳ τὴν περινοίαν τοῦ ἐργαστασιάρχου, καὶ νὰ ἀπολαύσῃ γενικὴν τινα καὶ μεγάλην ἐποπτείαν, χωρὶς τῆς ὁποίας θέλει διαμείνει ἔσαι ἀπλοῦς τις χειρὼναξ καὶ εὐτελής ἐργάτης. Καὶ αὐτὴ ὅμως καθ' ἑαυτὴν ἡ γλῶσσα, οὐχὶ ὡς μέσον πρὸς ἀπόκτησιν τῶν λοιπῶν γνώσεων, ἀλλ' ὡς περιβλήμα μόνον καὶ τύπος τῶν ἰδεῶν ἐξεταζομένη, ἐφέλκει τὸν γραμματικὸν εἰς τὸ νὰ πεισθῇ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃ καὶ τὰ πράγματα, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀντιτίθενται εἰς τὰς λέξεις· διότι δὲν κατορθοῦται ἡ ἐντελής κατάληψις τοῦ περιβλήματος καὶ τύπου, ἐὰν μὴ τις οἶσινε καὶ αὐτοῦ τοῦ στοχασμοῦ ἐφαπτόμενος ἐντελῶς αὐτὸν κατανοήσῃ, οὐδὲ δύναται ὅλως ὁ φιλόλογος νὰ ἐνοήσῃ καὶ κρίνῃ γραφικόν τι μνημεῖον ἢ σύγγραμμα, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν θέλει εἶσθαι ποτὲ ἐρμηνευτικὴ ἢ κριτικὴ, ἐὰν μὴ πρότερον συμπεριλάβῃ ἐν τῇ ἑκτυτῷ διανοίᾳ, ὅσον ἐνδέχεται ἐντελῶς, σύμψασαν τὴν γνώσιν τοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν τοῦ ἔθνους, εἰς ὃ καὶ τὰ ἐξεταστέα ἀνήκουσι πράγματα. Διότι οἱ ἀσδῆποτε ἐποχῆς ὁ συγγραφεὺς προὔποιθῃσιν, ὅτι ὁ ἀναγνώστης αὐτοῦ κατέχει οὐχὶ μόνον τὴν γνώσιν τῆς γλώσσης, ἐν ἣ αὐτὸς γράφει, ἀλλὰ καὶ ζῦμψαντα τὸν τότε κοινὸν τῶν ἰδεῶν κύκλον· διὰ δὲ τοῦτο πᾶς ὁ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ θέλων νὰ ἐνοή-

ση, ἢ νὰ κρίνη, τὸν συγγραφέα ἐκεῖνον, δεῖται νὰ κατορθώσῃ καὶ πραγματοποιήσῃ πρότερον ἐν ἑαυτῷ τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐκεῖνου προϋποτιθέμενα, πρὶν ἢ δυνηθῆ νὰ ἐνοήσῃ ὅπως οὖν ἰκανῶς τὸν συγγραφέα ἐκεῖνον. Ἐντεῦθεν λοιπὸν προαπαιτεῖται, καὶ πρὸς τὴν ἐρμηνευτικὴν καὶ κριτικὴν τῶν συγγραφέων, ὁ ἐπιχειρῶν νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ κρίνη συγγραφέα τινὰ νὰ ἔχη τὰς ἀναγκαίας τῶν πραγμάτων γνώσεις οὐδὲν ἧτερον ἢ τὴν γνώσιν τῆς γλώσσης αὐτῆς· καὶ τοι δὲ τὸ μέγιστον μέρος τῶν πραγματικῶν τούτων γνώσεων ἀποκτᾶται δι' αὐτῆς ταύτης πρότερον τῆς γλώσσης, εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ ἐπενεργῶσι πάλιν αἱ πραγματικαὶ αὗται γνώσεις πρὸς ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν αὐτῆς πάλιν τῆς γλώσσης, ὥστε κατὰ διαρκῆ πρόοδον ἡ γλῶσσα νὰ μᾶς διδάσκη τὰ σημαίνοντα πράγματα, ταῦτα δὲ πάλιν νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν τῆς γλώσσης ἀκριβεστέραν κατάληψιν, καὶ οὕτως ἀδιαλείπτως ἡ διάγνωσις τοῦ ἐνὸς νὰ ἀποκαθιστᾶται ἀμοιβαίως σαφεστέρα διὰ τῆς τοῦ ἄλλου διαγνώσεως. Οὕτω παρδ. γ. μᾶς διδάσκει μὲν ἡ γνώσις καθόλου τῆς γλώσσης τί ἐστὶ ἄρχων, βασιλεὺς, πολέμαρχος, θεομοθέται· ἀλλ' ὅμως, ἀφ' οὗ δι' ἄλλων πάλιν γλωσσικῶν μέσων ἀποκτήσωμεν ἰδέαν τινὰ καὶ διάγνωσιν τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας, τότε μόνον δυνάμεθα νὰ περιορίσωμεν τὰς λέξεις ταύτας εἰς τὸν στενὸν καὶ ἰδιόζοντα ἐκεῖνον κύκλον, ἐν ᾧ αὗται τῷ ὄντι περιέχονται κατὰ τὴν Ἀττικὴν χρῆσιν. Ὅτι δὲ καὶ τὰς γνώσεις ταύτας αὐτός τις ἕκαστος θέλει ἀνεύρει, τοῦτο εἶναι πλέον καταφανὲς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἀνευρέσεως, τὸν ὅποιον ἤδη πρὸ ὀλίγου ἐμνημονεύσαμεν ἂν καὶ δὲν ἦναι δὴ τόσον ἀπόβλητα καὶ τὰ νεώτερα βιβλία, ἀφ' οὗ αὕτη βέβαια αὕτη ἢ ὑπὸ τοῦ Ἑρμάννου τοσοῦτον ἐπαινεθεῖσα διανομή τῆς ἐργασίας, αὕτη μάλιστα ἀπαιτεῖ νὰ μεταχειριζώμεθα τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων κατασκευασθέντα· καὶ μάλιστα ἀκριβέστερον, παρ' ὅσον τοῦτο γίνεται κατὰ τὸ ἐκεῖ ἐπιφερόμενον παράδειγμα. Οὕτε εἶναι δὲ τὰ βιβλία ταῦτα ἐν μέρει τοσοῦτον εὐκαταφρόνητα, ἀλλὰ περιέχουσι μάλιστα βλαθείας καὶ περιεσκεμμένας ἐρεῦνας περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια μόνον ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει καὶ συναφείᾳ δύναται τις ἀκριβῶς νὰ γνωρίσῃ. Διὰ δ' αὐτὸ τοῦτο ἄδρες, μὴ ἀναδιψήσαντες τὰ πράγματα ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα αὐτῶν συναφείᾳ, μόνον δὲ ἐπὶ σκοπῷ νὰ συντάξωσι σημείωσιν τινὰ, εἴς τι προσκρούσαντες καὶ καταντήσαντες πράγμα, εὕρισκονσι πλεῖστον ὅσα ἀσαφῆ καὶ ἀναπόδεικτα, τὰ ὅποια ὅλως διόλου ὑπάρχουσι σαφῆ καὶ μηδεμιᾶς χρήζοντα ἀποδείξεως εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι οἰκέτης καὶ ἐγγεγυμνασμένος εἰς τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Ὁ μὴ προσκινητάμενος ὅμως συστηματικὴν καὶ συνεχῆ διάγνωσιν τε καὶ γνώσιν τοῦ ἀρχαίου βίου, καὶ ἀμυδρὰς

ἔχων ἀντιλήψεις τῆς ἀρχαιότητος, καὶ σμικρὰ τινὰ μόνον κατέχων πράγματα, οὗτος οὐχὶ μόνον καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτὴν εἶναι ἀδύνατον καλῶς νὰ γνωρίσῃ, ἀλλὰ καὶ, ἐστερημένος βέβαια τοῦ τῶν ἰδεῶν κύκλου, τὸν ὅποιον ὁ συγγραφεὺς προϋποθέτει, ἐν πολλοῖς οὐδέποτε θέλει ἀπολαύσει, οὕτως ἔχων, τὴν βαθεῖαν καὶ ἀκριβῆ τοῦ συγγραφέως κατάληψιν καὶ ὑπερθέτοντος δὲ ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος κατέχει τὸ σπάνιον προτέρημα, νὰ μαντεύῃ ποῦ ἀκριβῶς ἐλλείπει τι αὐτῷ πρὸς κατάληψιν, δὲν δύναται βεβαίως, καὶ εὐθύς τότε, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ νὰ προσκλήσῃται πᾶν τὸ ἐλλεῖπον αὐτῷ πρὸς ἀναπλήρωσιν καὶ θεραπείαν τῆς ἑαυτοῦ ἐνδείας, ἐὰν μὴ ἐκ τοῦ προτέρου ἤδη χρόνου εἶχε στρέψει τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὸ προκείμενον καὶ ζητούμενον πρᾶγμα. Ἐλλείπει δὲ αὐτῷ πρὸς τοῦτοις καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ ἀναλογία, καθ' ἣ δύνατο νὰ παραβάλλῃ καὶ κρίνῃ ἄγνωστα, ἀμφοτερούμενα, πιθανὰ καὶ ἀπίθανα· ἐτι δὲ ὀλιγώτερον δύναται ὁ τοιοῦτος, ἐμβαίνων εἰς κριτικὰς ἐρεῦνας, νὰ συναρμόσῃ μετὰ πεποιηθῆσεως, χωρὶς νὰ κινδυνεύῃ καθ' ἕκαστον αὐτοῦ βῆμα εἰς τὸ νὰ προσκρούῃ εἰς τὰς ἐνυπαρχούσας σχέσεις. Ὁ δὲ τοῦτο συνιδῶν, καὶ πλέον ἤδη ἐπὶ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν οὕτω λεγομένων πραγμάτων ἀπεκδυθεὶς, οὐδὲν ὀλίγον διὰ τοῦτο τὰς γραμματικὰς γνώσεις καταφρονεῖ, ἀναγνωρίζει δὲ μάλιστα ταύτας τὸ μὲν ὡς ἀξιολογὸν βᾶσιν τῶν λοιπῶν γνώσεων, τὸ δὲ καὶ ὡς κλάδον τινὰ αὐτῆς τῆς ὅλης φιλολογίας· δὲν στέργει ὅμως πάλιν οὐδὲ νὰ περιορισθῇ εἰς μόναν ταύτας, ἀλλ' ἐπιχειρεῖ καὶ νὰ κατορθώσῃ τι διὰ τοῦ πλούτου τῶν γραμματικῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας ἀπέκτησε, μὴ ὑπερεκτιμῶν τοσοῦτον τὴν γραμματικὴν, ὥστε νὰ θεωρῇ αὐτὴν ἀποκλειστικῶς ὡς φιλολογίαν ἢ νὰ τὴν ἐπεκτείνῃ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα. Διότι τέλος πάντων εἶναι βεβαίως σχετικῶς πολλῶν ἀξιολογώτερον ἔργον τὸ νὰ γνωρίσῃ τις πρᾶγμα τι, ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων δικαστήρια, καθ' ὅλους αὐτῶν τοὺς τύπους, καὶ ὅσον ἔνεστιν ἐντελέστερον, ἢ τὸ νὰ σχεδιάσῃ θεωρίαν τινὰ ἢ ἱστορίαν τῶν μορίων ἂν ἢ γέ, εἰς ὀλόκληρον ἐξογκωθεῖσαν βιβλίον, ἐν ᾧ τὴν τοιαύτην γνώσιν αὐτός τις, ἔχων ὀλίγας τινὰς προηγουμένας ἰδέας, καὶ ἐπιμελῶς τοὺς συγγραφεῖς ἀναγινώσκων, δύναται ἐξ αὐτῶν νὰ σχηματίσῃ, καὶ ἐξ ὧν πολλὰ μερικὰ πρέπει τις νὰ ἐγκαταλείπῃ εἰς τὴν ἰδίαν ἐνὸς ἑκάστου παρατήρησιν. Ἡ δὲ ὑπερβολικὴ διεξαγωγὴ καὶ ἀναδιψήσις εὐτελῶν γραμματικῶν μελετημάτων καταστρέφει τὴν δόξαν τῆς φιλολογίας, μᾶς ἐφέλκει εἰς κενοσπούδους τινὰς σοφιστείας καὶ σμικρολογίας, καὶ εἰς ἀπέραντα καὶ ἀλληλαναίρτα φάσματα, καὶ ἐκβλαστάνει ἀόρητον τινὰ σχολαστικότητα καὶ ἡλίθιον οἴησιν, ὥστε τις νὰ νομίζῃ, ὅτι αὐτὸς μόνος κατέχει τὴν γνώσιν τῆς γλώσσης, αὕτη δὲ εἶναι τὸ ἀξιολογώτερον

πρᾶγμα ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας ἡ τήρησις τοῦ μηδὲν ἄγαρ συνεπιφέρει συνήθως καὶ τὴν ὀρθὴν ἐκτίμησιν ἐαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων. Τελευταῖον δὲ, ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως ἀλλόκοτός τις πρόληψις τὸ νὰ νομίζη τις, ὅτι διὰ τοιούτων γραμματικῶν ἐρευνῶν ἤθελε προάγεσθαι ἡ μορφωτικὴ παιδεία (formale Bildung) πλείοτερον, ἢ διὰ τῆς διαγνώσεως πολιτικῶν, ὀρησκευτικῶν, φιλοσοφικῶν ἰδεῶν, ἢ κατὰληψις τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναδειχθέντων αἰσθητικῶν τύπων καὶ πασῶν τῶν ἱστορικῶν τῆς ἀρχαιότητος σχέσεων. Μάλιστα δὲ εὐρίσκει τις εἰς τοὺς καθαροὺς πρὸ πάντων καὶ ἰδιοβύθιμους γραμματικοὺς σπανίαν τινὰ ἔλλειψιν ὀρθῆς αἰσθήσεως καὶ ὑγιῶς κρίσεως, καὶ πολλοὶ προσκολλῶνται, καθὼς εὐστόχως ἔκρινεν ὁ Ἰεὺν Πῶλος, δι' ἔνδειαν πραγμάτων καὶ στοχασμῶν εἰς τὰς λέξεις, καὶ διὰ τὰ ἐκθλιψῶσιν ἐκ τῆς γλώσσης, ὅ,τι ἐξ αὐτῆς μόνης εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξαχθῇ, βασανίζουσιν αὐτὴν ἕως εὐ βεβιασμένη εἴπη τὸ ψεῦδος. (ἔπεται συνέχεια)

— Πρὸ ὅλγιον ἠθέλομεν λαμπρυνθῆ ὡς ἐπὶ Περικλέους, καὶ μετὰ πομπῆς τῆς προσπεκούς μεταφέρει ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου καὶ τῶν βουλευτικῶν σωμάτων, καὶ ἀνακλιθῆσαι εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ πανεπιστημίου οὐχὶ ἐν ἡ δύο ἀρχαῖα χειρόγραφα, ἀλλὰ σπῆνος ὅλον,

ἦτε ἔθνεα εἰσι μελισσῶν ἀδινάων,

πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων,

ἀρχαιοτάτων, ἀγνώστων καὶ σπανιωτάτων χειρογράφων, τῶν ὁσίων ἰδιοκτητῆς ἐκχυρτάτο ὁ Κ. Κ. Σιμωνίδης, ὅλοι δὲ οἱ σοφοὶ Εὐρωπαῖοι ὡς ἰχθὺς ἀφῶνοι ἠθέλων μῆνει εἰς τὴν λαμπροτάτην ταύτην ἀνακλύψιν, ἀνακράζοντες μόνον τὸ

ἀλλ' ὄλο ὄλεσται φαινομένην τὰς ἀρχαίας ἰν Ἀθήνας·

ποσῦτοι δὲ φιλόλογοι ἠθέλων συβρέουσι εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ θαυμάζωσι καὶ ἐξετάζωσι τὰ κειμήλια ταῦτα, ὥστε τὰ τῶν Ἀθηναϊκῶν οἰκιῶν ἐνοικία ἠθέλων ὑπεροβῆ καὶ ἐκεῖνα τῶν ἐν Καλλιφορνίᾳ τῆς Ἀμερικῆς, διὰ τὸν ἐκεῖ ἀνακαλυφθέντα πολὺν χρυσόν, οἱ δὲ μεταγενέστεροι ἠθέλων ἀριθμεῖ δύο συγχρόνους ἐποχὰς ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ τῆς Καλλιφορνίᾳς καὶ τῶν χειρογράφων τοῦ Σιμωνίδου. Ἐν ᾧ δὲ ἐμῆλομεν νὰ λαμπρυνθῶμεν διὰ τοιαύτης καὶ τυλικαύτης ἡλιακῆς δόξης, χαιρέκακός τις ἀστειὸς ἠρώτα τὸν Κ. Σιμωνίδην, μὴ ἐξεχῶσθη που ἐκ τῶν ἐρεπιπῶν ἀρχαῖα τις καὶ πρὸ Χριστοῦ καὶ τῶν Πτολεμαίων κατασκαφεῖσα πόλις, ὡς πῆρ ποτε τὸ Ἡράκλειον καὶ ἡ Πομπηία, καὶ τίς ἄρα πολυτάλαντος ἡγεμὼν ἐπεμελήθη τῆν ἀνασκαφὴν ταύτην, ἀφ' ἧς ὁ μακάριος Σιμωνίδης ἀνεβίβασεν ὡς ἡμᾶς σῶα καὶ ἀβλαβῆ καὶ νεάζοντα τὰ τρισχιλιετῆ περίπου ὑπὸν ὑπνόσαντα ταῦτα χειρόγραφα; Ἄλλος δὲ τις πάλιν πανουργότερος ἀπεύθυνε πρὸς τὸν καλὸν Σιμωνίδην καὶ τὴν ἐξῆς ἐρώτησεν μὴ ἄρα εἶναι τις αὐτοῖς τῶν προσελθόνων ἐκεῖνων Πελασγῶν, εἰς τὸν ὅπιον εἴμαρτο νὰ κοιμᾶται μὲν ὡς ἄλλος Βαροῦχ τὸν τρισχιλιετῆ ἢ καὶ τετρακισχιλιετῆ καὶ πεντακισχιλιετῆ ὕπνον, νὰ ἀπορροφᾷ δὲ τὰς ἀνακαλύψεις καὶ δοξασίας τῶν αἰώνων, μέχρι καὶ τῆς ἡλιουπίας καὶ τῆς βαμβυκαοπιρτιδός, καὶ τὸν παλαιογραφικῶν διησχυρισμῶν, καὶ τῶν διορθώσεων τοῦ Βροῦχ, καὶ τῶν στερεοτύπων τοῦ Τάουγγιτς ἐκδόσεων, καὶ νὰ ἀναστῇ τέλος μεταξὺ τῶν ἐν Ἀθήνας σοφῶν, θαυμάσια κριτύτων, καὶ μωραίνων τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;

Ἄλλ' ἡμεῖς καθ' ὅλον τοῦτον τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἀπεινοῦτο αἱ ἐρωτήσεις αὐταί, εἰχομεν ἀνατεταχῆν τὰ βλήματα πρὸς τὰς πόλιας τῆς τοῦ πανεπιστημίου βιβλιοθήκης, διὰ νὰ ἴδομεν αὐτὰς ἀνοιγμένας, ἐντὸς δὲ τῆς βιβλιοθήκης ἀνακαίμενα ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ τὰ τοῦ κλεινοῦ Σιμωνίδου ταῦτα κειμήλια· ὅτε φοβερός τις ῥαβδόλοχος μᾶς ἐξετίναξεν ἐκείθεν, ὡθῶν καὶ κραυγάζων, ἔξω κύνας! ἔξω βέβηλοι!